

Begroting 2025 - 2028

Inhoudsopgave

Algemeen	3
Bestuurlijke samenvatting	3
Begroting in 1 oogopslag	9
Leeswijzer	11
Programma's	12
0. Bestuur en ondersteuning	12
1. Veiligheid	17
2. Mobiliteit en bereikbaarheid	24
3. Economie	30
4. Onderwijs	34
5. Sport, cultuur en recreatie	39
6. Sociaal domein	45
7. Volksgezondheid en milieu	55
8. Bouwen en wonen (VHLOSV)	62
Overige onderdelen	67
Paragrafen	72
Lokale heffingen	72
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	82
Onderhoud Kapitaalgoederen	94
Financiering	100
Bedrijfsvoering	105
Verbonden partijen	111
Grondbeleid	126
Duurzaamheid	132
Wet open overheid	134
Participatie	135
Financiële begroting	137
Financieel perspectief 2025 - 2028	137
Uitgangspunten financieel beleid	141
Lasten en baten	143
Investeringsplan	146
Gemeentefonds	147
Eigen en vreemd vermogen	148
Reserves	152
Voorzieningen	161
Bijlagen	166
Incidentele baten en lasten	167
Meerjaren-investeringsplan 2025-2028 (details)	182
Begroting naar taakvelden	192

Algemeen

Bestuurlijke samenvatting

Voorwoord

Beste inwoners van Leidschendam-Voorburg,

In dit document ziet u onze ambitie weerspiegeld om maatschappelijke waarde te creëren voor elke inwoner van onze prachtige gemeente. Onze begroting is dan ook meer dan een financieel overzicht; het is een blauwdruk voor een bloeiende toekomst die we samen bouwen.

Het jaar 2025 wordt een jaar vol kansen. Van de modernisering van onze dienstverlening tot het versterken van onze sociale voorzieningen, van het verbeteren van onze infrastructuur tot het verduurzamen van onze leefomgeving – op alle fronten zetten we in 2025 stappen. En dat doen we ook, ondanks de financiële uitdagingen, door de lasten voor u zo min mogelijk te verhogen.

Ook in 2025 nodigen we u uit om actief mee te denken en doen in diverse projecten en experimenten rond burgerparticipatie. Uw stem en betrokkenheid blijven cruciaal voor het succes van onze plannen. We investeren in de toekomst van onze kinderen, in de ondersteuning van onze kwetsbare inwoners, in de veiligheid van onze buurten, en in de duurzaamheid van onze omgeving. We bouwen aan een gemeente waar iedereen zich thuis voelt, waar ondernemers kunnen floreren, en waar sport, cultuur en recreatie bloeien.

Met uw betrokkenheid en onze gezamenlijke inzet maken we van Leidschendam-Voorburg een nog mooiere plek om te wonen, werken en recreëren. De begroting 2025 is onze gezamenlijke routekaart naar een veerkrachtige en toekomstgerichte gemeente. Laten we samen de schouders eronder zetten. Samen maken we het verschil en bouwen we aan een stralende toekomst voor Leidschendam-Voorburg.

College van burgemeester en wethouders
Gemeente Leidschendam-Voorburg

Martijn Vroom
Astrid van Eekelen
Bianca Bremer
Marcel Belt
Philip van Veller
Jeffrey Keus

Samenvatting: Wat gaan we doen in 2025?

Algemeen financieel beeld

In deze programmabegroting zijn alle plannen voor 2025 met bijbehorende financiering opgenomen. Het is een verdere uitwerking van alle activiteiten en het beleid. Nieuw beleid en grote exogene ontwikkelingen zijn reeds besproken bij de kadernota 2025. Ten opzichte van de kadernota zijn de effecten van de meicirculaire, de verwachte kapitaallasten, renteontwikkelingen en een aantal exogene en autonomen ontwikkelingen met financiële gevolgen meegenomen.

Wanneer we alle plannen uitvoeren, is de begroting voor 2025 en verder niet sluitend. Het structurele tekort - belangrijk voor de toezichthouder - doet zich voor in 2026 en 2027 en een klein plusje in 2028. Dit beeld is anders dan bij de Kadernota 2025 werd gepresenteerd. Sinds het maken van deze kadernota is een aantal nieuwe inzichten ontstaan. De financieel meest omvangrijke hiervan zijn kostenstijgingen bij de jeugdzorg en hogere kosten voor het beheer en onderhoud van onze wegen. In 2026 en verder wordt dit structureel tekort versterkt door een afname van de bijdrage van het Rijk uit het gemeentefonds. Dit zet de wettelijke taken en de haalbaarheid van maatschappelijke opgaven op gemeenteniveau sterk onder druk. Met veel andere gemeenten blijven we daarom de komende tijd in gesprek met het Rijk om deze voorgenomen korting terug te draaien.

Toch is er nog geen reden voor acute zorgen, omdat we over voldoende middelen beschikken om de financiële gevolgen op te vangen. We houden daarom de belastingen en heffingen onveranderd laag. Uiteraard blijven we ook scherp op het binnenhalen van nieuwe subsidies bij Rijk en provincie om onze financiële basis verder te versterken. Feit is wel dat deze begroting van raad en college vraagt om zuinig met onze financiële middelen om te gaan.

Dichtbij en samen met inwoners

Betrokkenheid van inwoners is cruciaal voor het goed functioneren van het gemeentebestuur. In 2025 starten verschillende participatie-experimenten om te ervaren wat werkt, waarbij we ook de ruimte willen stimuleren voor initiatieven vanuit de samenleving. We moderniseren onze dienstverlening volgens het 'click-call-face' principe en met een Direct Duidelijk campagne om onze brieven en e-mails aan inwoners te verbeteren.

In 2025 staan we samen nadrukkelijk stil bij 80 jaar leven in vrijheid en besteden we aandacht aan het Nederlandse slavernijverleden door te onderzoeken hoe we een Keti Koti viering kunnen organiseren. Tenslotte stellen we in 2025 een regionale samenwerkingsagenda op. Deze samenwerking met andere gemeenten zorgt ervoor dat we meer voor onze inwoners bereiken op het gebied van wonen, duurzaamheid en mobiliteit.

Iedereen krijgt kansen

In onze gemeente moet iedereen kunnen meedoen. Ons re-integratie- en participatiebeleid is erop gericht dit voor al onze inwoners mogelijk te maken. We gaan door met het welzijns gesprek om beter inzicht te hebben in de hulpvraag van de inwoner. Het in 2024 vastgestelde nieuwe minimabeleid is beter toegespitst op bestaanszekerheid en bieden van perspectief en wordt in 2025 geïmplementeerd.

In 2025 verbeteren we het integraal werken om inwoners beter te ondersteunen. We bereiden in 2025 keuzes voor om ons lokale hulpverleningsstelsel toekomstbestendig te maken en boren hiervoor de maatschappelijke kracht van de gemeenschap aan. Bovendien introduceren we een nieuwe methode om maatschappelijke organisaties te subsidiëren. De gemeente heeft dan meer regie op passende activiteiten voor inwoners.

We zetten de bestaande beleidsinstrumenten in om beter te kunnen sturen op de doelen van het Sociaal Kompas. Dit doen we onder andere door uitvoering van het Integraal Zorg Akkoord, het nieuwe Wmo-beleid, maar ook door uitbreiding van de aanpak Kind naar Gezond Gewicht en door te

werken aan de mentale gezondheid met het Fit & Stressless programma. We zorgen voor een betere aansluiting van het zorgaanbod in de jeugdzorg.

Ieder kind moet veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. In 2025 werken we aan de programmalijnen uit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) en de regionale werkagenda Inclusief Onderwijs. Daarom werken we aan nieuwe kindcentra, investeren we in schoolgebouwen en voeren we met ouders, professionals en maatschappelijke instellingen het fundamentele gesprek over opvoeden, opgroeien en ontwikkelen. We versterken de pedagogische basis door het creëren van een betere doorlopende leerlijn voor kinderen van 0 tot 4 jaar.

Samen voor een veilige en schone gemeente

Samen met inwoners geven we in 2025 uitvoering aan wijkscans en wijkplannen veiligheid. Ook in het programma Sterk voor Noord is veiligheid goed geborgd. We investeren in effectieve handhavinginstrumenten, zoals een scanauto voor handhaving op afval, en verbeteren de digitale ondersteuning voor handhavers. Een proef met spoedeisende bestuursdwang bij afval moet helpen overtreders snel aan te pakken. We gaan aan de slag met de vervanging van het afgekeurde gebouw van de reddingsbrigade Vlietland voor. We gaan verder met het trainen van de interne organisatie om binnen het nieuwe regionale crisismanagement te kunnen functioneren.

Blijven werken aan bereikbaarheid

Er ligt een enorme opgave om onze gemeente duurzaam bereikbaar te houden en inwoners mee te nemen in andere vormen van reizen. We zetten in op wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit. Om de bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid te verbeteren, werken we aan een betere OV-bereikbaarheid en gaan we aan de slag met aanpassingen aan de RandstadRailhalte Leidschendam-Voorburg. Grote projecten zijn de zone van N14/Mall en de participatie en planuitwerking Bereikbaarheid CID Binckhorst met de nieuwe tramlijn. We zetten ons in voor de Huygenstunnel en zorgen voor herinrichting van de Dr. Van Noortstraat in Stompwijk. Rondom The Mall gaan we door met het aanpakken van de verkeers- en parkeerproblematiek. In 2025 worden concrete maatregelen uitgevoerd vanuit het Actieplan Verkeersveiligheid. Het reguliere beheer en onderhoud aan wegen is eind 2024 herijkt voeren we vanaf 2025 uit.

Duurzame toekomst en een goede leefomgeving voor iedereen

We gaan door met de implementatie van de Omgevingswet en vertalen de koersnotitie naar een volwaardige omgevingsvisie. Het uitvoeringsprogramma duurzaamheid en het Groen actieplan worden onverminderd doorgezet. Isolatie, energiebesparing, collectieve inkoop en de inzet voor meer lokale opwek van duurzame energie blijven belangrijke maatregelen om de gemeente te verduurzamen en de energierekening van onze inwoners omlaag te brengen. We verbeteren de biodiversiteit door meer en ander groen en beheer. We zetten ons in om het groen en ecologische verbindingsgebieden zoals de Loozone, Leidschendammerhout en het Duin Horst Weide gebied in en om onze gemeente structureel te verbeteren. Er wordt een nieuwe Bomennota inclusief uitvoeringsplan opgeleverd om de kwaliteiten van bomen beter te benutten voor onze gemeente.

De uitbreiding van het laadpalennetwerk en het faciliteren van kabelgoten gaat door en we treffen voorbereidingen voor wijken die van het gas afgaan. Bij de geplande vervanging van de riolering in Voorburg Noord - noord kiezen we voor een integrale buurtaanpak: samen met de buurtbewoners maken we een concept-buurvisie en we benutten kansen om vergroening, klimaatadaptatie en hittestress samen aan te pakken. We stellen geld beschikbaar om openbare sportveldjes (beter) te verlichten. In 2025 leggen we ook het basisontwerp voor het onder de grond brengen van het hoogspanningstracé dat parallel loopt aan het spoor tussen station Laan van NOI en Voorschoten voor aan de gemeenteraad.

Wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke omgeving

Ook in 2025 bouwen we volop door in onze gemeente. We gaan door om zoveel mogelijk betaalbare woningen toe te voegen aan de woningvoorraad. We richten ons op de realisatie van een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod en leggen daarbij de nadruk op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop). Hierbij streven we naar 2/3 betaalbare woningbouw. Samen met corporaties en ontwikkelaars kijken we naar nieuwe mogelijkheden, met extra aandacht voor sociaal en middelduur. We houden scherp in de gaten of er extra financieringsbronnen beschikbaar komen vanuit hogere overheden. Ook gaan we afspraken maken met woningbouwcorporaties over het optoppen van gebouwen. Bij nieuwbouw is 5% bestemd voor het realiseren van economische of niet-wonen functies.

Diverse nieuwbouwprojecten starten of worden opgeleverd in 2025. Zo wordt woonoord Duivenvoorde herontwikkeld, en gaan de gebiedsontwikkeling van Overgoo/Fleetpark en Klein Plaspoelpolder gestaag door. Belangrijke bouwprojecten zijn onder andere de deellocatie Damsigt met in totaal 295 huurwoningen (15% sociaal, 15% middelduur, 70% vrije sector) waarvan het eerste deel in 2025 wordt opgeleverd. Ook de deellocatie Triadome met in totaal 123 woningen, waarvan 37 sociale huurwoningen, wordt in het eerste deel in 2025 opgeleverd. Ook verwachten we de oplevering van de Nieuwstraat-Venestraat met 90 sociale huurwoningen. In Stompwijk start de bouw van 27 woningen aan de Dr. van Noortstraat en 18 woningen aan de Van Santhorstraat. Door toepassing van conceptueel bouwen aan de Van Santhorststraat is de verwachting dat deze woningen in 2025 kunnen worden opgeleverd.

De nieuwe locatie van de bibliotheek in Leidschendam wordt verbouwd en we verwachten besluitvorming over de Julianabaan voor een vitaal winkelcentrum inclusief nieuwe plek voor bibliotheek en cultuur vanaf 2028. Voor het Stationsplein in Voorburg werken we de raadsnotie over vergroening en verlevendiging inclusief kunst uit. Er komt een bedrijfsverzamelgebouw in de Herenstraat. We gaan ook aan de slag met de herinrichting Damcentrum. We stellen extra budget beschikbaar voor de Oosterbegraafplaats om te verduurzamen en een familiekamer te realiseren. De historische verbinding tussen de Vliet en Park Vreugd en Rust wordt hersteld met een nieuwe brug. De aantrekkelijkheid van de leefomgeving houden we op peil door het uitvoeren van de beheerplannen voor groen, wegen, vastgoed, sportvoorzieningen. We gaan aan de slag met de uitvoering van de Visie Recreatie & Toerisme Leidschendam-Voorburg 2025. Door middel van participatiebijeenkomsten met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden wordt een nieuw evenementenbeleid ontwikkeld. In 2025 wordt dit de raad ter vaststelling aangeboden waarna de implementatie kan starten.

We onderzoeken hoe we de toekomst van de kernwinkelgebieden verder kunnen optimaliseren, bijvoorbeeld door te kijken naar mogelijkheden tot functiemenging. Centrummanagement en accountmanagement bedrijven dragen bij aan het onderhouden van het netwerk van ondernemers en zijn belangrijk voor een goede aansluiting van het lokale bedrijfsleven en de gemeentelijke dienstverlening. De gemeente ondersteunt de ondernemersfondsen en winkeliersverenigingen financieel, om de toekomst en vitaliteit van de winkelgebieden te behouden. Regionaal werken we in verschillende samenwerkingsverbanden samen om te zorgen voor het behoud en beter benutten van bedrijventerreinen. Lokaal werken we nauw samen met MKB-LV om onder andere de organisatiegraad op de bedrijventerreinen te verhogen. We zetten in op het behoud van het metrage bedrijvigheid op de bedrijventerreinen en op duurzame toekomstbestendigheid.

De uitvoeringsagenda van de cultuurvisie wordt ter hand genomen. Onderdeel is een verbeterde cultuureducatie aanpak, gerichtere voorwaarden bij subsidies en voortzetting van Cultuurpodium, Cultuur & Co. De cultuurmakelaar zet zich in voor een sterker cultureel veld door meer samenwerking en promotie, gezamenlijke programmering, fondsenwerving. We gaan verder met het versterken van de winkelgebieden in samenspraak met de winkeliers.

Op het gebied van sport werken we verder binnen het sportakkoord 2.0, waarin afspraken staan met organisaties voor sport en bewegen over het beleid rondom sporten en bewegen voor de periode 2023-2026. In 2025 ligt de focus op het thema Vitale sportaanbieders. Bovendien gaan we werken met meer rolmodellen in de wijk voor zowel sport als cultuur en bevorderen en stimuleren we bewegen in de buitenruimte. Om sporten plezierig te houden gaan we een aantal sportvelden in 2025 renoveren. De gemeente doet samen met Forum Sport onderzoek naar de herinrichting van sportpark het Loo.

Een wendbare, moderne organisatie

We verwachten meer inspanningen en daarmee hogere lasten door nieuwe wetgeving voor informatiebeveiliging (NIS2). Toenemende toepassing van cloudtechnologie brengt structureel hogere lasten met zich mee. De implementatie van een nieuw financieel systeem zal in 2025 worden afgerond. We stellen het budget voor verkiezingen bij, bereiden de nieuwe raadzaal voor en we optimaliseren ons vastgoedmanagement. We investeren in een betere ondersteuning van de griffie. De Kadernota 2025 benadrukt het streven naar een betrokken, duurzame en veilige gemeenschap, met keuzes voor maatschappelijke impact en een verantwoordelijke bestuurlijke aanpak. Samen bouwen we aan een veerkrachtige en toekomstgerichte gemeente Leidschendam-Voorburg.

Het huishoudboekje 2025

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Vastgestelde begroting 2024	2.040	-6.669	-7.258	-7.641
Nota van wijziging op de begroting 2024	367	140	2.497	2.497
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	-418	-458	-424	-422
1e Turap 2024	1.991	3.074	2.769	4.220
Mutaties kadernota 2025 - 2028	-3.553	1.505	1.631	1.208
Begrotingssaldo na kadernota 2025 - 2028	427	-2.408	-785	-137
2e Turap 2024	-1.159	414	-518	-406
Exogene en autonome ontwikkelingen	-1.175	-2.369	-265	-319
Loon- en prijsontwikkeling	551	446	542	530
Doorlichting begroting	130	125	168	678
Saldo begroting 2025 - 2028	-1.226	-3.793	-859	346
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.914	1.776	825	825
Structureel begrotingssaldo	1.687	-2.017	-34	1.171

Bedragen x € 1.000

Onze zorgen en onzekerheden

De meest relevante zorgen en of risico's zijn in de paragraaf weerstandsvermogen beschreven en waar mogelijk becijferd. Daarnaast is onlangs is het regeerprogramma van het nieuwe kabinet gepresenteerd. Belangrijke punten uit het regeerprogramma (gebaseerd op het hoofdlijnenakkoord van voor de zomer) die onze gemeente kunnen raken zijn onder andere asiel en migratie, de

voorstellen op het gebied van duurzaamheid, bezuinigingen op Rijkssubsidies, het vervallen van de extra bezuiniging op de Hervormingsagenda Jeugd, de collectieve korting op de SPUK-gelden van 10%, extra middelen voor woningbouw & infrastructuur en de maximalisatie van de OZB.

Net zoals het hoofdlijnenakkoord, is het regeerprogramma op hoofdlijnen. Het college constateert dat de inhoud van dat programma nog veel ruimte laat in de uitwerking en nog veel vragen oproept. Er staan nog vele vragen open hoe deze hoofdlijnen precies uitpakken voor onze gemeente en de beschikbare middelen. Details kunnen hierbij een groot verschil uitmaken.

Aanzienlijke gemeentelijke reserves

Ten opzichte van veel andere gemeenten – groot en klein – heeft onze gemeente een flinke financiële buffer. Het betreft hier onder andere een algemene reserve vrij besteedbaar en diverse door de raad ingestelde bestemmingsreserves. Deze bestemmingsreserves zijn onder andere gelabeld voor de energietransitie en duurzaamheid, herstelbeleid, mobiliteit, bereikbaarheid, onderwijshuisvesting en langer zelfstandig wonen. De omvang hiervan maakt het mogelijk dat we fors investeren in belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, zonder dat ons meerjarenperspectief in de rode cijfers duikt of dat er op andere belangrijke beleidsterreinen ingegrepen moet worden. Het gaat hier altijd om incidentele uitgaven. Het afgelopen jaar zijn er diverse bestedingsplannen door de raad goedgekeurd en de uitvoering is gaande. Het is natuurlijk wel zo dat als de plannen uitgevoerd zijn, onze reserves dan flink zullen krimpen. Maar ondanks dat hebben ze naar verwachting nog steeds een acceptabel niveau en blijft de solvabiliteit ruim boven de 30%.

Actualisatie van het beheerplan wegen

Uit het nieuw opgestelde beheerplan wegen (2025-2029) blijkt dat onze gemeente wordt geconfronteerd met toenemende uitdagingen in het onderhoud van wegen en infrastructuur. Dit wordt mede veroorzaakt door factoren die moeilijk te beïnvloeden zijn, zoals klimaatextremen en de stijgende verkeersintensiteit. Deze factoren zorgen ervoor dat wegen sneller slijten en dat bij een aantal wegen sprake is van achterstallig onderhoud.

Daarnaast is er sprake van een toenemende onderhoudsbehoefte door investeringen die aan het einde van hun levensduur zijn gekomen. Om de kwaliteit en het ambitieniveau van onze infrastructuur op peil te houden, zijn er intensievere onderhoudsmaatregelen nodig. Dit vraagt om extra inspanningen en middelen om te voorkomen dat de staat van onze wegen verder verslechtert. In de begroting is daarom structureel rekening gehouden met € 560.000 extra budget voor groot en regulier onderhoud. Dit is een noodzakelijke aanpassing om ervoor te zorgen dat we adequaat kunnen inspelen op de versnelde slijtage van wegen en de toenemende onderhoudsdruk.

Bij de 2^e Tussentijdse rapportage 2024 wordt daarnaast – op basis van artikel 44 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) – een voorziening achterstallig onderhoud gevormd voor het wegwerken van de achterstanden in onderhoud met een omvang van € 4,5 miljoen.

Landelijke stijging van de jeugdzorgkosten

Met deze landelijke trend heeft ook onze gemeente mee te kampen. We worden geconfronteerd met een aanzienlijke stijging van de kosten voor jeugdzorg. Zonder maatregelen is de verwachting dat het beschikbare budget met een bedrag van € 2 miljoen wordt overschreden. Deze overschrijding is niet slechts een financieel vraagstuk, maar een symptoom van dieperliggende maatschappelijke problemen. Zo maakt inmiddels 1 op de 7 kinderen in onze gemeente gebruik van een vorm van jeugdhulp.

Deze cijfers onderstrepen de druk op het huidige stelsel van jeugdhulp, dat steeds meer onhoudbaar blijkt te zijn. De stijgende vraag naar zorg en ondersteuning, gecombineerd met beperkte financiële middelen, vraagt om een fundamentele heroverweging van ons beleid op dit gebied. Zonder structurele ingrepen dreigt de toegankelijkheid van jeugdzorg in het gedrang te komen, met name voor die kinderen en jongeren die vanwege hun zware problematiek het meest afhankelijk zijn van deze zorg. Daarom wordt gestart met een actieplan wat onder meer gericht is op het versterken van de

pedagogische basis, met een nadruk op samenwerking tussen scholen, zorginstellingen en de gemeente.

Reserve	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	66.648	69.328	65.535	64.691	65.037
Bestemmingsreserve	143.054	135.437	129.907	125.237	120.596
Totaal	209.703	204.766	195.442	189.927	185.633

Bedragen x € 1.000

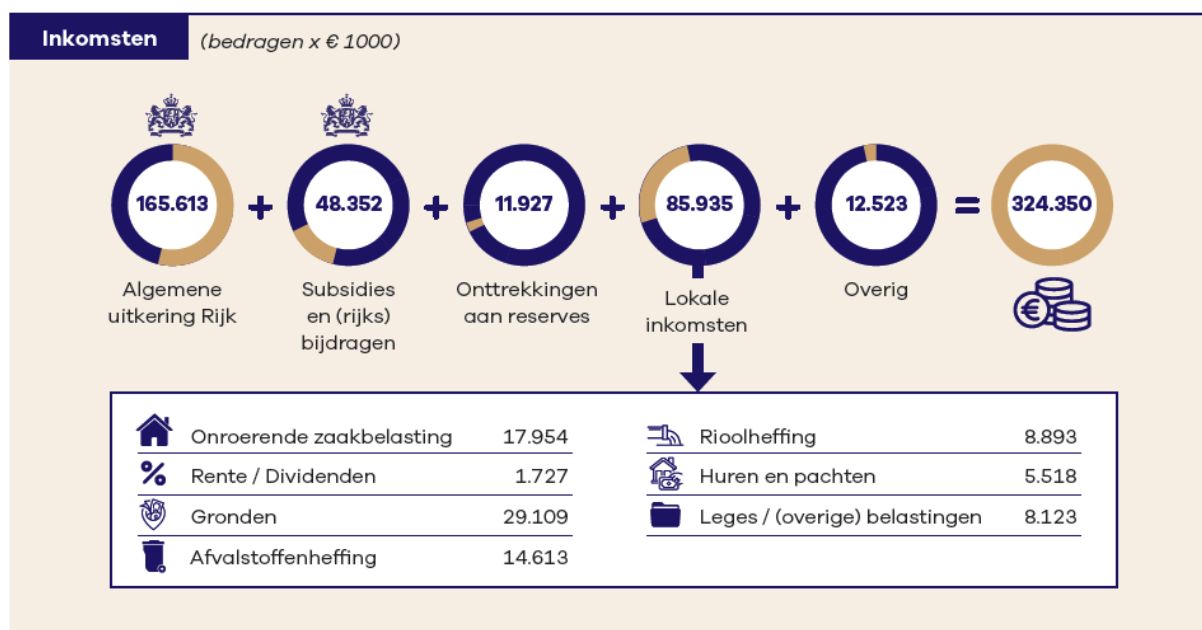
Begroting in 1 oogopslag

Begroting 2025-2028

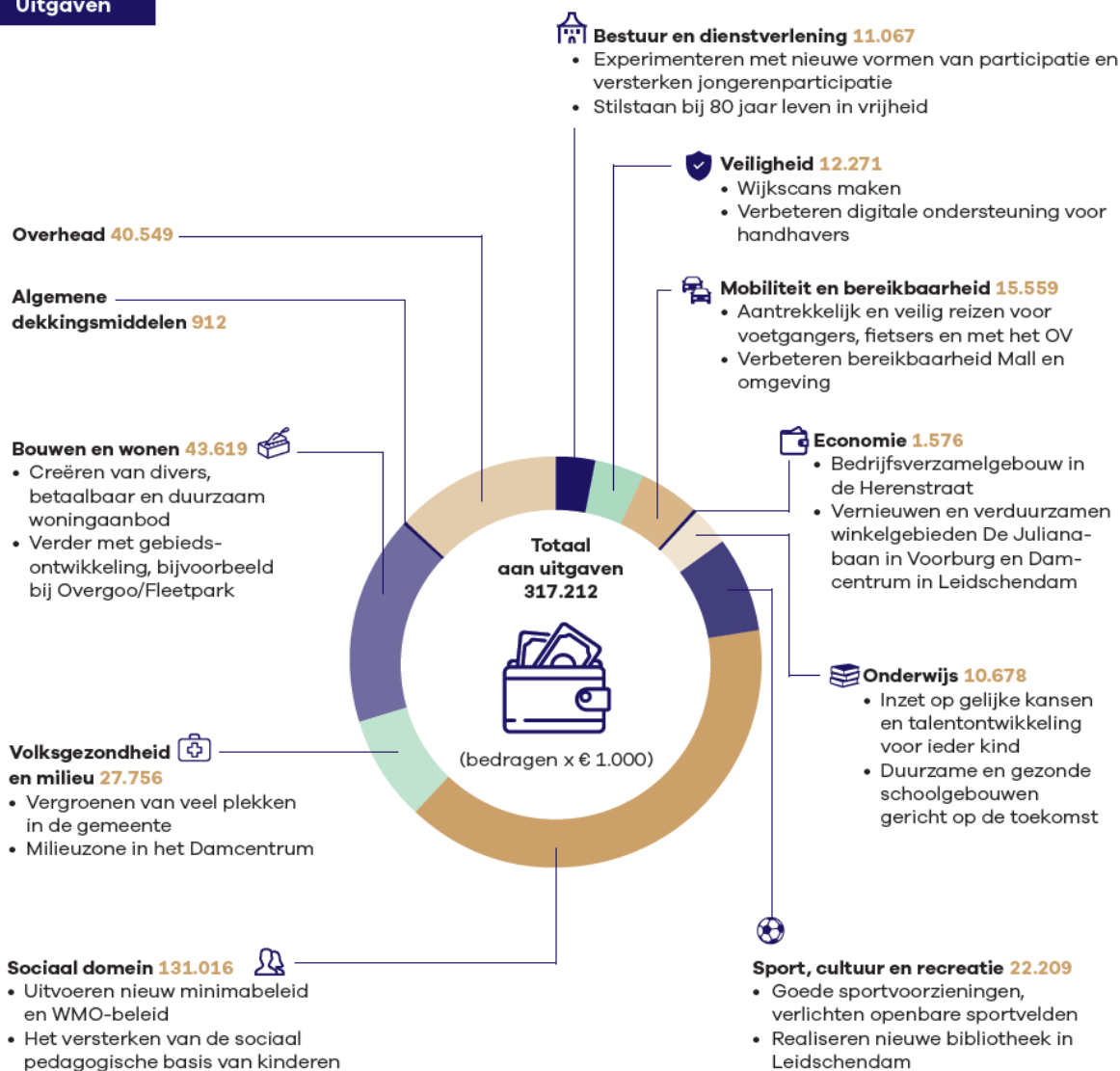
in één oogopslag

**Leidschendam-
Voorburg**

Het college van burgemeester en wethouders presenteert de begroting van 2025. In deze begroting staan de ambities genoemd op het gebied van wonen, energie, economie en klimaat. In het overzicht hieronder staan nieuwe speerpunten voor komend jaar. De begroting van Leidschendam-Voorburg is voor 2025 en 2028 in balans. Goed om te weten: op 13 november staat de besluitvorming in de gemeenteraad gepland. De hele begroting staat op www.lv.nl/gemeentegeld

Uitgaven

Leeswijzer

In het deel Algemeen worden onder de bestuurlijke samenvatting de keuzes weergegeven die met deze begroting gemaakt worden en is 'in Begroting in 1 oogopslag' te zien wat de gemeente ontvangt en waar het geld aan wordt uitgegeven.

Programma's

In de programma's is te zien wat de gemeente in 2025 gaat doen. Elk programma begint met een korte omschrijving van het programma, geeft een toelichting op de taken van de gemeente die onder het programma vallen en beantwoordt de vraag wat de gemeente binnen dit programma wil bereiken. Daarna volgen per beleidsterrein binnen het programma de antwoorden op de vragen wat gaan we daarvoor gaan doen en wat dat gaat kosten.

Onderdeel van de programmastructuur zijn de speerpunten, die onder andere voortvloeien uit het coalitieakkoord 2022-2026 'Verbinden, Vertrouwen, Vooruitgang' en waarop voor 2025 de focus op wordt gelegd. Ook zijn hier de ontwikkelingen die bij de Kadernota 2025-2028 zijn vastgesteld uitgewerkt.

De reguliere werkzaamheden die onder de programma's vallen, worden uiteraard uitgevoerd, maar staan niet uitgebreid beschreven in de programmabegroting. De teksten sluiten aan bij wat de gemeente daadwerkelijk gaat doen in 2025.

Indien van toepassing, wordt de verbonden partij benoemd waarmee we aangeven welke betrokkenheid deze partij heeft om de beoogde effecten te bereiken. Bij de programma's zijn ook de verplichte indicatoren, inclusief toelichting op de betekenis ervan, opgenomen.

De financiële samenvatting geeft het totaal van de baten en lasten per programma weer, waarbij per taakveld binnen het programma een toelichting wordt gegeven waar deze baten en lasten betrekking op hebben.

Vervolgens wordt in een tweede tabel de ontwikkeling weergegeven van het begrotingssaldo per programma vanaf de primitieve begroting 2024-2027 naar de actuele stand van de nieuwe programmabegroting 2025-2028. Op de exogene en autonome ontwikkelingen, die nog niet in de kadernota waren vermeld nader verklaard.

Paragrafen

Paragrafen worden gebruikt om specifieke onderwerpen of beleid binnen de begroting te beschrijven waarvan de informatie versnipperd in de begroting terug te vinden is. De paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in het gemeentelijke beleid over deze onderwerpen en/of de financiële positie van de gemeente. De paragrafen zijn, op specifieke onderwerpen, een dwarsdoorsnede van de verschillende programma's.

Financiële begroting

Onder het hoofdstuk financiële begroting staan het financieel perspectief 2025-2028, de uitgangspunten van het financiële beleid, de baten en lasten, het investeringsplan 2025-2028, informatie over het gemeentefonds, het eigen en vreemd vermogen en een overzicht van de reserves en voorzieningen. Deze onderwerpen geven overzicht van de baten en lasten waarvoor de raad het college autoriseert bij het vaststellen van de begroting.

Bijlagen

In de bijlagen staan de onderwerpen vermeld, die van invloed zijn op alle programma's. Hier staat o.a. informatie over de incidentele baten en lasten en de investeringen van de gemeente.

In deze begroting staan op verschillende plekken verwijzingen naar beleidsstukken, beheerplannen, monitors, akkoorden enzovoort. Deze stukken zijn terug te vinden in het [bestuurlijk informatiesysteem](#).

Programma's

0. Bestuur en ondersteuning

Dit programma gaat over het bestuur, de ondersteuning daarvan en de relatie tussen de burger en het bestuur. Betrokkenheid, vertrouwen en dienstverlening zijn vanuit de gemeente uitgangspunt voor deze relatie. Het programma bevat de overkoepelende taakvelden van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning daarvan door de gemeentelijke organisatie.

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers en andere organisaties weten zelf het beste wat goed is voor hun buurt of wijk. Daarom betrekken we inwoners van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg bij gemeentelijke besluiten die invloed hebben op onze samenleving. De gemeente zal zich nog meer laten zien buiten het gemeentehuis en in gesprek gaan met inwoners. Niet alleen richting mensen die zelf al goed zichtbaar zijn, maar ook richting mensen die zich minder laten zien of horen. Buiten de gemeente zoeken we actief de samenwerking op met (buur)gemeenten in de regio.

Voor onze dienstverlening zetten we in op verdere digitalisering van processen, waardoor producten sneller en eenvoudiger kunnen worden aangevraagd. We zorgen ervoor dat al onze diensten telefonisch, digitaal of persoonlijk kunnen worden afgenomen. We staan open voor feedback over onze dienstverlening en nemen deze serieus. Hiermee zorgen we ervoor dat inwoners en lokale organisaties zich gezien, gehoord en begrepen voelen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestuur en Inwonersparticipatie

Het college van burgemeester en wethouders, raad en raadscommissies, griffie, de regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking, de regionale rekenkamercommissie en ombudsfunctie worden optimaal ondersteund.

Inwonersparticipatie is belangrijk om inwoners te betrekken bij beleid, programma's en plannen. Het benutten van de denkracht van inwoners draagt bij aan het beter maken daarvan. Traditionele vormen van inspraak volstaan vaak niet meer. De gemeente zal de lokale gemeenschap pro-actief betrekken en uitdagen zelf ook te komen met initiatieven. Om teleurstellingen te voorkomen, scheppen we vooraf heldere verwachtingen.

Speerpunten:

- Experimenteerprogramma participatie
We gaan experimenteren met andere vormen van participatie zoals onder meer het uitdaagrecht. Daarvoor voeren we het experimenteerprogramma 2024-2026 uit dat drie elementen bevat:
 1. verschillende nieuwe vormen van participatie;
 2. uitvoeringscondities in de sfeer van middelen, capaciteit en bekwaamheid;
 3. toetsingscriteria voor de evaluatie na het experiment.

- **Jongerenparticipatie**
We organiseren voor de jongeren minimaal twee bijeenkomsten “Jong in LV”. Daarmee zetten we in op een brede afspiegeling van de jongeren in Leidschendam-Voorburg. We houden een kindervragenuur waarin kinderen vragen kunnen stellen aan raad en college.
- **Regionale samenwerking**
Ambtelijk en bestuurlijk zijn we zodanig actief in de regio dat het belang van de gemeente wordt gediend, maar ook het gezamenlijk belang van de regio in brede zin. Dat kan dus ook betekenen dat we iets geven omdat we op een ander onderwerp of ander moment daarvoor iets terugkrijgen. We stellen een regionale samenwerkingsagenda op. Het college draagt hier actief aan bij.
- **80 jaar vrijheid**
We stellen een plan van aanpak op waarin alle activiteiten rond het thema 80 jaar vrijheid worden samengebracht. In 2025 voeren we dit plan uit.

Dienstverlening

Inwoners en organisaties kunnen bij het Servicecentrum terecht voor rijbewijzen, reisdocumenten en vele andere producten en diensten. Een deel van de dienstverlening is tevens digitaal via de website beschikbaar. De gemeente is, naast het fysieke Service Centrum, bereikbaar via de website, telefoon en e-mail. Het is ook altijd mogelijk om zelf of via de telefoon een afspraak te maken voor een bezoek aan het Servicecentrum in Leidschendam. Wanneer een fysiek bezoek niet mogelijk is, kan een huisbezoek geregeld worden.

Speerpunten:

- **Moderniseren Servicecentrum**
We onderzoeken de mogelijkheden om inrichting van het Servicecentrum van de gemeente Leidschendam-Voorburg te verbeteren. We zorgen er zo voor dat het Servicecentrum toegankelijk, veilig en klantvriendelijk blijft. Het onderzoek verwachten we af te ronden in het tweede kwartaal van 2025.
- **Optimaliseren Dienstverleningskanalen**
We gaan onze dienstverleningskanalen verder optimaliseren en zoveel mogelijk met elkaar integreren. Op deze manier zorgen we dat er voor ieder product of dienst altijd een telefonisch, een digitaal en een fysieke aanvraag mogelijkheid is. De keuze voor welke manier ligt bij de aanvrager.
- **Baseline Informatiebeveiliging Overheid**
In oktober 2024 treedt de Europese “Network and Information Security Directive” (NIS2-richtlijn) in werking. De richtlijn is gericht op versterking van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten en wordt op dit moment omgezet naar landelijke wetgeving. Gemeenten zijn door de Rijksoverheid als essentieel verklaard en vallen daarmee onder de NIS2 richtlijn. Door de nieuwe richtlijn wordt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) verzwaaard en moet de gemeente aanvullende maatregelen nemen om te kunnen voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving. Dit vraagt om de volgende acties:
 1. Het opzetten van een governance structuur rondom informatiebeveiliging met een werkende Plan-do-check-act-cyclus (PDCA);
 2. Het realiseren van verplichte opleidingen op het gebied van informatiebeveiliging voor directie, management en personeel;

3. Het uitvoeren van verdere acties die volgen uit de inventarisatie in 2024 waarmee wordt getoetst in hoeverre de gemeente voldoet aan de (nieuwe) vereisten van de BIO.

Wat mag het kosten?

Bestuur en ondersteuning	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3.903	4.305	4.305	4.305	4.305
Lasten	10.708	11.067	10.849	10.984	10.964
Saldo	-6.805	-6.762	-6.544	-6.678	-6.659
Onttrekkingen aan reserves	24.598	11.927	5.731	4.670	4.640
Stortingen in reserves	9.801	8.216	200	14	0
Saldo van lasten en baten	7.992	-3.051	-1.013	-2.022	-2.018

Bedragen x € 1.000

Toelichting lasten en baten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Bestuur en Ondersteuning (exclusief stortingen in en onttrekkingen aan reserves) bedragen voor 2025 € 4.305.000 en € 11.067.000. Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Beheer overige gebouwen en gronden

De baten van dit taakveld betreffen huur van gronden en panden, inkomsten benzineverkooppunten, retributie opstalrechten en canon erfpachten.

Burgerzaken

De baten betreffen legesopbrengsten voor de gemeentelijke dienstverlening (onder andere paspoorten, ID-kaarten, rijbewijzen, huwelijken).

Parkeerbelasting

Tot dit taakveld behoort de opbrengst van de parkeerontheffing blauwe zones.

Mutaties reserves

Op dit taakveld worden alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves geraamd en verantwoord.

Lasten

Beheer overige gebouwen en gronden

Bij de lasten van dit taakveld gaat het voornamelijk om de personele kosten, de zakelijke lasten, de verzekeringspremies, de kapitaallasten en de onderhoudskosten.

Bestuur

De lasten betreffen: de vergoedingen voor raad- en commissieleden, de salarissen en wachtgelden van (voormalige) collegeleden, de kosten van de griffie en de accountantskosten voor de controle van de jaarrekening.

Burgerzaken

De lasten betreffen met name personele kosten voor het Servicecentrum.

Parkeerbelasting

De lasten op dit taakveld betreffen de kosten in verband met het administreren van de parkeerontheffingen.

Mutaties reserves

De toevoegingen en onttrekkingen aan reserves maken onderdeel uit van Programma Bestuur en Ondersteuning. In het hoofdstuk Financiële begroting, onderdeel Reserves worden de toevoegingen en onttrekkingen specifiek toegelicht.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de begrotingsaldi weer.

Bestuur en ondersteuning	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	39	2.232	-1.082	-2.698
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	137	57	57	57
1e Turap 2024	1.302	502	-23	-23
Kadernota 2025-2028	-579	-329	-329	-329
Wijzigingen tot 2e Turap 2024	-3.500	-3.137	85	0
2e Turap 2024	-782	141	301	251
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-3.384	-534	-992	-2.743
Exogene en autonome ontwikkelingen	689	56	-494	1.260
Reserve Duurzaamheid en Energietransitie	706	56	-494	1.260
Gastheerschap ledenvergadering M50	-18	0	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	80	80	80	80
Financieel technische mutaties	-435	-615	-616	-615
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-3.051	-1.013	-2.022	-2.018

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Gastheerschap ledenvergadering M50

De M50 is een netwerk van middelgrote gemeenten in Nederland, gericht op het uitwisselen van kennis, ervaringen en best practices op het gebied van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid en sociale innovatie. De M50 houdt twee keer per jaar een algemene ledenvergadering (ALV) en vraagt de gemeente Leidschendam-Voorburg om gastheer te zijn van de ALV in voorjaar 2025.

Reserve Duurzaamheid en Energietransitie

Op basis van de actuele prognoses voor de verduurzaming onderwijshuisvesting, de gemeentebrede aanpak energietransitie en de stimuleringsregelingen energietransitie is de onttrekking aan de reserve aangepast.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelsystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendekkendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	8,92	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	8,62	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	1024	Eigen gegevens

Toelichting op de indicatoren

1 **Formatie**

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.

Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

2 **Bezetting**

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.

Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is berekend de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december.

3 **Apparaatskosten**

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.

Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

Overige indicatoren

Voor overige indicatoren en duiding met betrekking tot het personeelsbestand wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Relevante documenten

[Experimenteerprogramma participatie \(iBabs nr. 3767\)](#)

1. Veiligheid

Op dit programma worden lasten verantwoord die gerelateerd zijn aan criminaliteit en de preventie daarvan in de gemeente. Ook de kosten voor de veiligheidsregio (inclusief brandweer) vallen onder dit taakveld, evenals bijvoorbeeld het tegengaan van ondermijning.

Wat willen we bereiken?

De veiligheid van onze gemeente is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, veiligheidsdiensten, maatschappelijke partners en de gemeente. Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat het in onze gemeente veilig blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Als er toch ergens onveilige situaties ontstaan dan pakken we dat direct op. Of het nu op straat is of achter de voordeur, online of offline. Tegelijkertijd groeit en bloeit onze gemeente. Daarom investeren we fors in veiligheid. We doen dit op basis van een wijkgerichte aanpak. Wijk specifiek wordt ingezet op thema's waar op basis van verkregen data in combinatie met informatie van de inwoners inzet nodig is. Ook werken wij verder aan de resultaatgerichte inzet van onze handhavers onder meer door de implementatie van een dashboard. Dit dashboard geeft sturing bij het bepalen van de benodigde inzet. In de wijkveiligheidsscans worden de resultaten voor de lange(re) termijn gemeten, het dashboard geeft informatie en een sturingsinstrument voor bijsturing op de korte termijn.

Wat gaan we ervoor doen?

Brandweer en rampenbestrijding

Doel: Waarborgen van een effectieve en professionele crisisorganisatie.

Activiteiten:

- Samenwerking met Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en andere VRH-gemeenten.
- Vorming en training van het Gemeentelijk Team Incidentbestrijding (GTI).
- Lokale implementatie van de gemeentelijke bevolkingszorg.

Toelichting:

Als opdrachtgever werken wij intensief samen met de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en VRH-gemeenten. De komende jaren wordt in navolging van de Visie en het Regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing de gemeentelijke bevolkingszorg geactualiseerd. Binnen de sectie bevolkingszorg is tussen betrokken partners een splitsing gekomen tussen bevolkingszorg en gemeentelijke taken.

Het doel is om te waarborgen dat alle VRH-gemeenten in dezelfde lijn lokaal de visie implementeren. De crisisstructuur bij bevolkingszorg geldt niet alleen bij grote calamiteiten met multidisciplinaire inzet (gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure, hierna GRIP), maar waar nodig ook bij andere lichtere incidenten waarvoor een crisisstructuur gewenst is. Hiervoor wordt een Gemeentelijk Team Incidentbestrijding (GTI) gevormd. Dit vergemakkelijkt een eventuele opschaling naar een GRIP-situatie.

In regionale samenwerking zijn het afgelopen jaar de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt. Komend jaar ligt de focus op de lokale implementatie. Voor een goed functionerend lokale crisisorganisatie is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk. Dit zal het komende jaar een prioriteit blijven.

De verdere inrichting van functies en bijbehorende opleidingen gaan naar verwachting meer geld kosten dan beschikbaar. Wat de impact exact is, is nu nog niet bekend. Het in kaart brengen maakt onderdeel uit van het project lokale implementatie (2024). In 2024 is nog veel regionaal georganiseerd en bekostigd, dit zal in 2025 goeddeels anders zijn. Om dit op te vangen is aanvullend budget opgenomen.

Speerpunten:

- Randvoorwaarden en professionalisering crisisorganisatie
Afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt bij het inrichten en actualiseren van de crisisorganisatie, staat 2025 in het teken van het creëren van de juiste randvoorwaarden zoals bijvoorbeeld de bereikbaarheid- en beschikbaarheidsregeling, maar ook bijvoorbeeld ICT-middelen. Dit alles draagt bij aan de (regionaal vereiste) professionaliseringsslag en de borging op structurele basis.
- Opleiden crisisorganisatie
Door actualisatie van de regionale visie bevolkingszorg worden reguliere taken overgedragen naar de gemeentelijke organisatie. Wij zorgen ervoor dat de gemeentelijke organisatie hiermee bekend is, zich hiervan bewust en opgeleid is.

Indicatoren en Streefwaarden

Doel: Waarborgen van een effectieve en professionele crisisorganisatie

- Aantal getrainde leden van de crisisorganisatie: 100% van de betrokkenen in 2025.
- Vanuit het project lokale implementatie (verder) in kaart brengen en organiseren van de benodigde middelen en randvoorwaarden (zoals bereikbaarheid- en beschikbaarheidsregeling, maar ook bijvoorbeeld ICT-middelen).
- Aantal oefeningen per jaar: minimaal twee crisisoefeningen per jaar.
- Evaluatie van de crisisorganisatie: jaarlijkse evaluatie en rapportage.

Veiligheid

Doel 1: Zorgen voor een veilige gemeente om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven.

Activiteiten:

- Samenwerken met inwoners, ondernemers, veiligheidsdiensten, maatschappelijke partners en de gemeente
- Ontwikkelen en implementeren van wijkveiligheidsscans
- Centrale plaats in de wijken voor buurtpreventieteams

Doel 2: transparante, efficiënte en effectieve inzet van handhavers en handhavingsinstrumenten.

Activiteiten:

- Uitbreiding van handhavingsinstrumenten, inclusief de inzet van een scanauto voor afvalhandhaving.
- Proef met spoedeisende bestuursdwang bij afvalovertredingen.
- (verder) investeren in de juridische slagkracht van de gemeente.
- Verdere scholing van buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) op specifieke thema's en het op orde houden van de capaciteit.

Doel 3: Op data-gebaseerde inzet van handhavers.

Activiteiten:

- Implementatie van een data-dashboard voor objectieve resultaatsturing.
- Integratie van resultaten uit wijkveiligheidsscans in beleidsvoering.

Met inwoners en ondernemers werken we gericht samen aan veiligheid in de wijk. Hiervoor ontwikkelen we wijkscans op het gebied van veiligheid. Daarnaast koppelen we buurtpreventieteams aan boa's en waar nodig aan andere inhoudelijk betrokken collega's (afhankelijk van het thema dat actueel is in de wijken). Zo versterken we de positie van de Buurtpreventieteams in de wijk en worden aan alle wijken in Leidschendam, Stompwijk en Voorburg buitengewoon opsporingsambtenaren (hierna: boa's) gekoppeld. We zetten in 2025 in op verdere scholing van onze boa's op specifieke thema's als ondermijning en jeugd. Omdat er steeds meer juridische taken binnen het domein veiligheid worden neergelegd wordt geïnvesteerd in juridische slagkracht. Verder gaan we komend jaar meer focus leggen op resultaten bij de aansturing van onze handhavers zodat er een efficiënte, eenduidige en transparante werkwijze bestaat. In het kader van de Omgevingswet zijn we in 2025 aan de slag met de samenwerkingsafspraken van vergunningsverlening tot toezicht.

Speerpunten:

- **Handhavingsinstrumenten**
In 2025 investeren we in de uitbreiding van de handhavingsinstrumenten. Dit doen we onder meer door permanent een scanauto in te zetten in de handhaving op afval. We starten ook een proef met spoedeisende bestuursdwang bij afval om overtreders snel aan te kunnen pakken. Op het moment dat beleidsmatig wordt gekozen voor vergunningen parkeren kan de investering in de uitbreiding van de handhavingsinstrumenten ook voor dit doel worden ingezet.
- **Wijkveiligheidsscans**
In 2025 rollen we de resterende wijkveiligheidsscans uit in de gemeente. We verrijken de wijkveiligheidsscans door te participeren met inwoners en deze scans ook voor hen inzichtelijk te maken. Vervolgens koppelen we concrete acties aan de scans per wijk.
- **Resultaatgericht en informatie-gestuurd werken**
Door objectiveerbare resultaten in beeld te brengen (aan de hand van data) sturen we op wat er daadwerkelijk speelt in een bepaalde wijk. Dit doen we op basis van een data-dashboard dat in 2025 actief is.

Indicatoren en Streefwaarden

Doel 1: Zorgen voor een veilige gemeente om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven

- Boa's zijn gekoppeld aan alle dertien wijken in Leidschendam-Voorburg
- Presentatie door boa's op politiebureau, vier keer per jaar (samen met HTM en Staatsbosbeheer)
- Uitgevoerde en opgeleverde wijkveiligheidsscans, 13 scans in 2025 (100%)
- De wijkveiligheidsscans worden ook inzichtelijk gemaakt voor de inwoners
- Actieve buurtpreventieteams: Ieder jaar vindt een actuele themasessie plaats voor alle actieve buurtpreventieteams.
- Buurtpreventieteams worden, afhankelijk van het thema dat actueel is in de wijken, gekoppeld aan de boa's en waar nodig andere inhoudelijke betrokken collega's.
- Gedurende 2025 vindt inzet plaats op regionale speerpunten uit de Nota Veiligheid 2023-2026:
 - Om ouderen weerbaar te maken, trainen wij hen in het eerste kwartaal op het gebied van cyberveiligheid
 - In 2025 komt de ondermijningsboot naar LV. Hiermee willen we de bewustwording vergroten onder burgers en ondernemers.
 - In 2025 organiseren we bewustwordingssessies in het kader van ondermijning voor onze interne collega's

- o In 2025 vindt een training plaats in het kader van weerbaar bestuur.
- o In 2025 hebben alle VO-scholen in Leidschendam-Voorburg een kernteam Veiligheid waarin wordt gesproken over voorkomende casuïstiek
- o In 2025 overleggen wij iedere twee maanden met de betrokken veiligheidspartners om tot vroegsignalering van overlast van jongeren op straat te komen.
- o In 2025 zetten we een projectgroep op die zich bezig houdt met het in goede banen leiden van de NAVO top.

Doel 2: transparante, efficiënte en effectieve inzet van handhavers en handhavingsinstrumenten

- In het eerste kwartaal van 2025 vindt (besluitvorming voor) uitbreiding plaats van de bevoegdheden van de boa's. Dit resulteert in een concreet handhavingsarrangement waarin de afspraken tussen gemeente en politie zijn geborgd.
- Start pilot "handhaving afval onder toepassing spoedeisende bestuursdwang" derde kwartaal 2025, voor de duur van één jaar.
- Reductie van de tijd die nodig is voor de (juridische) afhandeling als gevolg van aanschaf en inzet meer efficiënte module, doel tenminste 15%.
- In 2025 is en blijft de handhavingscapaciteit op orde (100%).
- Naast de verplichte scholing en training vindt, verdeeld over het 2025, verdere specialisatie plaats naar onderwerp. In 2025 worden ieder geval een ondermijningsboa opgeleid.
- Investeren in juridische slagkracht door middel van (bij)scholing en flexibele inzet
- In het kader van de Omgevingswet maken we samenwerkingsafspraken van vergunningverlening tot toezicht. Dit nemen we op in het VTH-beleid.

Doel 3: Op data-gebaseerde inzet van handhavers

- Start wijkgerichte inzet op thema's op basis van verkregen data in combinatie met informatie van inwoners uit de wijk met ingang van eerste kwartaal 2025. Hiermee de eerste ervaringen opdoen en waar nodig bijsturen.
- Significante vermindering van de per wijk vastgestelde grootste ergernissen.
- Implementatie van een dashboard aan de hand waarvan handhavers resultaatgerichte inzet plegen. Start eerste kwartaal met volledige uitrol en ingebruikname tot en met vierde kwartaal 2025.
- In gebruik nemen dashboard eerste kwartaal 2025 en hiermee sturen voor de korte termijn (2025).
- Aan de hand van informatie die wordt verkregen uit het dashboard, in het derde en vierde kwartaal 2025 hieruit input leveren voor mogelijke beleidsaanpassingen en ten behoeve van de bepaling van de inzet zoals opgenomen dient te worden in het uitvoeringsprogramma 2026 (VTH beleid).
- Periodieke rapportage op basis van dashboardgegevens: elk kwartaal met ingang van eerste kwartaal 2025.
- In 2025 zetten we onze bouwtoezichttaken in op basis van data.

Betrokken verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweezorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Wat mag het kosten?

Veiligheid	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	188	100	100	100	100
Lasten	11.671	12.271	12.231	12.243	12.231
Saldo van lasten en baten	-11.483	-12.171	-12.131	-12.143	-12.131

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Veiligheid bedragen voor 2025 respectievelijk € 100.000 en € 12.271.000. Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Openbare orde en veiligheid

De baten betreffen de leges voor vergunningen verstrekt op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening en opbrengsten die de gemeente ontvangt voor het plaatsen van in de openbare ruimte en afvoer en opslag ontruimde inboedels.

Lasten

Crisisbeheersing en brandweer

De lasten betreffen de bijdrage aan de veiligheidsregio en de kosten voor de gemeentelijke crisisorganisatie.

Openbare orde en veiligheid

De lasten betreffen: personele lasten en de kosten voor het uitvoeren van het lokale en regionale integraal veiligheidsbeleid. Daarnaast wordt er de komende jaren geïnvesteerd in een verdere doorontwikkeling op handavingsinstrumenten. Het gaat specifiek om het inzetten van diverse tools om effectiever te kunnen handhaven op afval.

Veiligheid	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-10.934	-10.942	-10.942	-10.943
1e Turap 2024	6	6	6	6
Kadernota 2025-2028	-200	-153	-153	-153
2e Turap 2024	-561	-561	-561	-561
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-11.690	-11.650	-11.650	-11.651
Loon- en prijsontwikkeling	-268	-268	-268	-268
Doorlichting begroting	-5	-5	-5	-5
Financieel technische mutaties	-208	-208	-220	-207
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-12.171	-12.131	-12.143	-12.131

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

--

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingsaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendeckendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
6	Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar	Aantal per 1.000 inwoners	2023	5 (landelijk 9)	Bureau Halt
8	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,8 (landelijk 2,5)	CBS - Diefstallen
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,7 (landelijk 4,3)	CBS - Criminaliteit
10	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2023	1,8 (landelijk 1,3)	CBS - Diefstallen
11	Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,8 (landelijk 3,9)	CBS - Criminaliteit

Toelichting op de indicatoren

6 Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

8 Winkeldiefstal per 1.000 inwoners

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

9 Geweldsmisdrijven

Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

10 Diefstallen uit woningen

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

11 Vernieling

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Nota Veiligheid 2023-2026 \(iBabs nr. 2958\)](#)

[VTH beleidsplan \(iBabs nr. 3705\)](#)

[Begroting VRH 2025 \(iBabs nr. 3776\)](#)

2. Mobiliteit en bereikbaarheid

Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit worden geboekt op dit programma. Dit betreft vooral de lasten voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden. Ook de kosten voor parkeergarages vallen ook onder dit taakveld. Daarnaast valt ook de (recreatieve) vaart onder dit programma, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.

Wat willen we bereiken?

Vanuit de Bouwsteen Mobiliteit en Bereikbaarheid (najaar 2021, opmaat naar de Omgevingsvisie) wordt gewerkt aan een goed bereikbare, duurzaam mobiele, leefbare, en verkeersveilige gemeente. Dat vraagt om een grotere vanzelfsprekendheid bij bewoners en bezoekers om te kiezen voor vervoerwijzen die bijdragen aan een gezonde leefomgeving en duurzaam zijn, zoals lopen en fietsen, het openbaar vervoer en vormen van deelmobiliteit (publieke mobiliteit). Nabijheid hiervan is een belangrijke randvoorwaarde: voorzieningen als parkeren, werklocaties, openbaar vervoer (haltes) en deelvoertuigen bevinden zich op loop- of fietsafstand. Dit willen we bereiken door het beter benutten van bestaande infrastructuur, het inzetten van een mobiliteitstransitie naar duurzame vormen van vervoer en het sterk verbinden van de opgaven van bereikbaarheid en mobiliteit met de ruimtelijke ontwikkeling in de Omgevingswet.

Wat gaan we ervoor doen?

Plan- en visievorming mobiliteit en bereikbaarheid

Start Mobiliteitstransitie

A12-spoorzone

We zetten op basis van de uitkomsten van het werktraject (2024) onze inspanningen voort om dit gebied te transformeren in een gezond en duurzaam deel van de Haagse regio. De lange termijn ambitie krijgt een plek in de Omgevingsvisie.

Westfield Mall of the Netherlands

Hier rondom staan bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid onder druk. Daarom wordt gewerkt aan de voorbereiding en uitvoering van een drieledige aanpak voor de verkeers- en parkeerproblematiek in dit gebied. We zetten in op:

- Dynamisch Verkeersmanagement: Verlengde tramhalte met logische en veilige oversteekplaatsen en verbetering van de verkeerslichten en rijstrookindeling op meerdere kruispunten.
- Parkeerregulering: Betrekken omwonenden en belanghebbenden via een online raadpleging bij de uitwerking van de bijbehorende plannen. De voor de vergunningparkeren aanvullende, vereiste regelgeving wordt in besluitvormingsprocedures gebracht.
- Duurzame Mobiliteit: Naar verwachting worden de samenwerkingsafspraken uitgevoerd in de omgeving van de Mall. We zetten onder andere in op realisatie van een bewaakte fietsenstalling door Unibail Rodamco Westfield (URW).

A4 en N14

Belangrijke ingrepen zijn eerder door het Rijk op pauze gezet. De gemeente werkt samen met de regio aan oplossingen. Ondertussen werken wij met andere betrokken gemeenten en de regio hard aan een pakket met verzachtende maatregelen.

CID Binckhorst, herinrichting Prinses Mariannelaan

We blijven actief, alert en meedenken bij de ontwikkeling van CID Binckhorst in Den Haag en betrekken omwonenden hierbij. Er wordt een gebiedsvisie opgesteld, waarbij ook de procedure voor een plan-MER zal worden doorlopen. Hierin komen de gebiedsontwikkeling, de tramverbinding en aanvullende maatregelen voor bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid aan bod. Er worden ontwerpen gemaakt voor de tramverbinding en andere (verkeers)maatregelen.

Speerpunten:

- **Brede bereikbaarheidsaanpak rondom The Mall**
De gemeente, samen met The Mall en organisaties als de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), Zuid-Holland Bereikbaar, de HTM, de gemeente Den Haag en Rijkswaterstaat komen met samenwerkingsafspraken over duurzame mobiliteit en bereikbaarheid. De tramhalte aan de Heuvelweg en enkele kruispunten passen wij aan. Om de schaarse parkeerplaatsen in de wijken rondom The Mall beschikbaar te houden voor de bewoners, hun bezoekers en nog te bepalen doelgroepen, wordt het instrument vergunningparkeren nader uitgewerkt.
- **Uitwerking Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst en bereikbaarheid Voorburg West**
De plannen voor de Binckhorst voor gebiedsontwikkeling een tramverbinding ('De Vlietlijn') en een aanvullend pakket mobiliteitsmaatregelen worden uitgewerkt. Er wordt een gebiedsvisie opgesteld voor de Binckhorst, voorzien van een plan-MER. Op basis van de uitkomsten van het eerdere participatietraject met Urban Sync werken we samen met de inwoners en andere belanghebbenden de plannen voor de herinrichting van de Prinses Mariannelaan nader uit. Naast bereikbaarheid zetten we in op een verbetering van de (verkeers)veiligheid en leefbaarheid van Voorburg West. In de loop van 2026 wordt dan besloten of het project daadwerkelijk doorgaat (de zogenaamde 'Projectbeslissing').
Aanvullend wordt onderzoek gedaan naar wenselijke aanpassingen aan de blauwe zone in Voorburg West. Deels om bewoners te beschermen tegen parkeertoerisme uit Den Haag en deels om de beschikbare ruimte op straat eerlijk te verdelen onder eigen inwoners (zoals de oproep luidt in motie 769: Maximumaantal parkeeronthefingen per huishouden in een blauwe zone).
- **Mobiliteitsaanpak Leidschendam-Zuid**
De OV-bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid wordt verbeterd door de verbindingen en toegang vanaf de andere kant van de Vliet (zuidoost kant) naar de RandstadRail-halte Leidschendam-Voorburg te optimaliseren. We verbeteren de toegang (brug) en voorzieningen (fietsverbinding en stallingen op de andere kant van de Vliet) binnen de periode 2025-2028. We werken aan de veiligheid van voetgangers en fietsers. Zoals afgesproken wordt het Sluisplein afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, wat zorgt voor een veilige verbinding tussen de verschillende horecazaken en hun terrassen aan de Sluis.

Maatregelen mobiliteit en bereikbaarheid

We werken het Plan van Aanpak dat hoort bij de motie Thuis aan de Sluis verder uit. Dit gebeurt samen met omwonenden en belanghebbenden.

Ook maken we het gebruik van de fiets aantrekkelijker, onder meer door de regionale fietsroutes Velostrada (Voorburg Noord – Binckhorst) en het Trekfiestracé (Westvlietweg – Binckhorst). Met subsidie van het Rijk en de MRDH wordt een aantal extra verkeersveiligheidsprojecten voorbereid en uitgevoerd om de positie van (kwetsbare) weggebruikers te verbeteren.

We voeren diverse maatregelen en activiteiten uit op basis van het in 2024 vastgestelde Actieplan Verkeersveiligheid. Er wordt in ieder geval extra ingezet op:

- Veilige en geloofwaardige infrastructuur, voor voetgangers, fietsers en automobilisten,

- Veilige schoolomgeving
- Genereren van positieve aandacht voor de fiets.

In Leidschendam-Noord bereiden we de herinrichting van de Veursestraatweg voor en starten met de uitvoering, in aansluiting op de herontwikkeling van de Duivenvoorde corridor, Schakenbosch en Vliethaven.

In Stompwijk wordt de Dr. Van Noortstraat heringericht voor een verbeterde verkeersveiligheid, meer parkeercomfort en de bewoner van Stompwijk als primaire gebruiker van de dorpskern. Het project BRT Leiden van de provincie (snelle busverbinding) biedt perspectief om de ov-bereikbaarheid van Stompwijk te verbeteren. De gemeente neemt deel aan dit project.

Speerpunten:

- Impuls voor innovatief mobiliteitsbeleid
Het wordt steeds drukker in onze regio. De ruimte is schaars, de leefbaarheid staat onder druk. We gebruiken de denkkraft van inwoners, (startende) ondernemers en wetenschappers om samen tot innovatieve oplossingen te komen voor een gemeente die duurzaam mobiel en blijvend goed bereikbaar is.
- Project A4 Haaglanden N14
Samen met onze partners in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag geven we uitvoering aan afspraken die volgens planning van de Rijksoverheid eind 2024 gemaakt worden tussen het kabinet en de regionale overheden over een breed bereikbaarheidspakket als alternatief voor het gepauzeerd Rijksproject A4 Haaglanden/N14.
- Maatregelen uit Actieplan Verkeersveiligheid
Uitvoeren maatregelen uit het Actieplan Verkeersveiligheid. Een droombeeld in dit plan is dat elk kind veilig en zelfstandig kan lopen en fietsen naar school, de speeltuin en de sport en scouting.
- Herinrichting Dr. Van Noortstraat (Stompwijk)
Uitvoering van de herinrichting van de Dr. Van Noortstraat start in 2025.
- Uitvoeren Fietsstrategie
Uit onderzoek van de Fietsersbond blijkt dat fietsers onze gemeente een 7- geven voor zaken als veiligheid, infrastructuur en de algemene fietsbeleving. Dat moet én kan beter! Via verschillende sporen willen we het voor de fietser – zowel voor onze inwoners als die van buiten de gemeente – veiliger, comfortabeler en mooier maken. We maken een inhaalslag in het asfalteren van fietspaden, realiseren bewaakte fietsstallingen op belangrijke hotspots en werken met de MRDH en buurgemeentes verder aan een samenhangend (regionaal) fietsnetwerk. Daarnaast lanceren we de campagne 'LV Fietst!' waarbij we onder andere inzetten op het bereiken van groepen waarvoor fietsen niet vanzelfsprekend is.

Betrokken verbonden partijen

MRDH OV

Vanuit de kerntaak verkeer en vervoer werken de gemeenten in de Metropoolregio aan het thema mobiliteit en bereikbaarheid. De MRDH heeft voor de komende jaren een Strategische Agenda ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn ook speerpunten voor Leidschendam-Voorburg opgenomen.

Wat mag het kosten?

Mobiliteit en bereikbaarheid	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	882	846	636	636	624
Lasten	20.426	15.559	15.134	15.041	15.281
Saldo van lasten en baten	-19.544	-14.713	-14.498	-14.405	-14.657

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van de taakvelden uit de begroting bedragen voor 2025 € 846.000 en € 15.559.000.

Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Verkeer en vervoer

De baten betreffen een vergoeding voor het verleggen van kabels en leidingen en de verhuur van reclameborden en vergoeding voor lichtreclames.

Parkeren

De baten betreffen de legesopbrengsten voor parkeeronthefingen en abonnementsgelden voor de parkeergarage Damplein.

Recreatieve havens

De baten betreffen retributies en de huuropbrengsten van de passantenhaven.

Lasten

Verkeer en vervoer

De lasten hebben betrekking op het uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer, het beheer, onderhoud en de afschrijving van wegen, openbare verlichting, tunnels, viaducten en verkeersregelininstallaties.

Parkeren

De lasten betreffen diverse kosten (onderhoud en beheer) ten behoeve van parkeervoorzieningen.

Recreatieve havens

De lasten betreffen de energielasten ten behoeve van de walstroomvoorzieningen van de passantenhaven. Daarnaast zijn hierin opgenomen de begrote kapitaallasten voor de ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum.

Openbaar vervoer

De lasten hangen samen met de beleidsadvisering, kapitaallasten en toegerekende ambtelijke inzet op het gebied van openbaar vervoer.

Mobiliteit en bereikbaarheid	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-12.998	-12.651	-12.764	-12.852
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	-437	-349	-301	-286

Mobiliteit en bereikbaarheid	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1e Turap 2024	-225	-125	25	25
Kadernota 2025-2028	94	-307	-299	-488
2e Turap 2024	-220	-158	-158	-158
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-13.787	-13.590	-13.497	-13.759
Exogene en autonome ontwikkelingen	-560	-560	-560	-560
Beheerplan wegen	-560	-560	-560	-560
Loon- en prijsontwikkeling	-224	-220	-220	-220
Doorlichting begroting	8	8	8	8
Financieel technische mutaties	-150	-136	-136	-127
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-14.713	-14.498	-14.405	-14.657

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Beheerplan wegen

Op basis van de uitwerking van het Beheerplan wegen 2025-2029 is de jaarlijkse storting in de voorziening bijgesteld en zijn de onderhoudsbudgetten aangepast. Onderdeel van het beheerplan wegen is een extra reparatiewagen. Hiermee is invulling gegeven aan de motie Stoeptegel.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingsaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendekkendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

--

Toelichting op de indicatoren

--

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Bouwsteen Mobiliteit en bereikbaarheid \(iBabs nr. 2219\)](#)

[Stappenplan Leidschendam Centrum \(iBabs nr. 3823\)](#)

3. Economie

Gemeentelijk economisch beleid richt zich op het creëren van een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven en ondernemers, het bevorderen van arbeidskansen voor een brede doelgroep en het sterk houden van het voorzieningenniveau. Een vitale lokale economie vormt een belangrijke bouwsteen voor een duurzaam vitale gemeente.

Wat willen we bereiken?

Leidschendam-Voorburg is een economisch vitale gemeente. In samenspraak met publieke en private partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van voldoende passende plekken om te werken (arbeidsplaatsen) zoals winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. Hierbij zetten we in op een hoog voorzieningenniveau passend bij verdere verstedelijking, het borgen van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte, en een aantrekkelijk en groen buitengebied met een passend economisch verdienmodel. Via regionale samenwerking dragen we actief bij aan een sterke regio. We investeren in een goede relatie en samenwerking met het bedrijfsleven en winkeliers onder meer door accountmanagement voor ondernemers en centrummanagement voor kernwinkelgebieden. We maken ons sterk voor het economisch belang binnen gebiedsontwikkeling door bij nieuwbouw 5% van het bouwvlak te bestemmen voor niet-wonen functies. Dit verhoogt de levendigheid in het gebied en zorgt voor meer arbeidsplaatsen.

Wat gaan we ervoor doen?

Toerisme, horeca en evenementen

In de Visie Recreatie & Toerisme Leidschendam-Voorburg 2025 staan vier doelstellingen: proef de historie; winkelen op niveau, ervaar de Vliet en ontdek het buitengebied. We promoten recreatie en toerisme onder andere door de campagne LV Verrast, waar citymarketing gericht op alle drie de kernen onderdeel van uitmaakt. Het nieuwe evenementenbeleid waarbij de focus ligt op verspreide kleinschalige en middelgrote evenementen wordt in 2025 geïmplementeerd. De gemeente werkt samen met diverse onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven in het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt met als doel de triple helix (samenwerking onderwijs, overheid en bedrijfsleven) te bekrachtigen, te verstevigen en verder uit te bouwen.

Speerpunten:

- Nieuw evenementenbeleid in werking
Door middel van participatiebijeenkomsten met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden wordt in 2024 en 2025 een nieuw evenementenbeleid ontwikkeld. In 2025 wordt dit de raad ter vaststelling aangeboden waarna implementatie start.

Economie en Ondernemerschap

In 2025/2026 verschijnt de Omgevingsvisie waarin het beleid voor economie en ruimte voor bedrijven en voorzieningen een belangrijke plek krijgt. Doorlopend zetten we in op bedrijfshuisvesting van ondernemers om daarmee arbeidsplaatsen te behouden en creëren. We bieden ruimte aan particuliere initiatieven voor bedrijfsruimtes voor zzp'ers en kleine ondernemers en sturen ruimtelijk op de realisatie van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte.

We onderzoeken hoe we de toekomst van de kernwinkelgebieden verder kunnen optimaliseren, bijvoorbeeld door te kijken naar mogelijkheden tot functiemenging. Centrummanagement en accountmanagement bedrijven dragen bij aan het onderhouden van het netwerk van ondernemers en zijn belangrijk voor een goede aansluiting van het lokale bedrijfsleven en de gemeentelijke

dienstverlening. De gemeente ondersteunt de ondernemersfondsen en winkeliersverenigingen financieel, om de toekomst en vitaliteit van de winkelgebieden te behouden. Zowel in regionaal verband als lokaal zorgen we dat onze bestaande bedrijventerreinen in stand worden gehouden en toekomstbestendig zijn.

Speerpunten:

- **Ontwikkelvisie vernieuwen en verduurzamen van kernwinkelgebied De Julianabaan**
Op het gebied van economie leveren we input op een ontwikkelvisie die aangeeft op welke manier het winkelgebied de Julianabaan wordt herontwikkeld tot een toekomstbestendig en duurzaam winkel-, woon-, werk-, en verblijfsgebied. De ontwikkelvisie wordt begin 2025 vastgesteld.
- **Bedrijfsverzamelgebouw Herenstraat**
Als na transformatie van Herenstraat 40-42, eind 2025 het bedrijfsverzamelgebouw wordt opgeleverd, zal vanuit de gemeente input worden gegeven aan de invulling van commerciële of maatschappelijke functies binnen het bedrijfsverzamelgebouw.
De oplevering van de aangrenzende transformatie van de Herentuyn staat gepland voor eind 2025; naar verwachting wordt dan ook het bedrijfsverzamelgebouw opgeleverd.
- **Versterken vestigingsklimaat winkel- en horecagebied Damcentrum**
Door de voorgenomen maatregelen ter verhoging van de leefbaarheid van Damcentrum (iBabs 1841) uit te voeren, versterken wij het vestigingsklimaat van het winkel- en horecagebied Damcentrum.
- **Behouden en beter benutten van onze bedrijventerreinen**
Regionaal werken we in verschillende samenwerkingsverbanden samen om te zorgen voor het behoud en beter benutten van bedrijventerreinen. Lokaal werken we nauw samen met MKB-LV om onder andere de organisatiegraad op de bedrijventerreinen te verhogen. We zetten in op het behoud van het metrage bedrijvigheid op de bedrijventerreinen en op duurzame toekomstbestendigheid. Maatregelen om de organisatiegraad te verhogen, zijn op dit moment netwerkbijeenkomsten voor de ondernemers.

Betrokken verbonden partijen

MRDH Economie

Door de regionale samenwerking in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH), Businesspark Haaglanden en het regionale Woon-werkakkoord dragen we bij aan de economische ontwikkeling van onze gemeente.

Wat mag het kosten?

Economie	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1.641	852	652	652	652
Lasten	2.036	1.576	1.367	1.364	1.364
Saldo van lasten en baten	-394	-724	-716	-712	-712

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Economie bedragen voor 2025 respectievelijk € 852.000 en € 1.576.000.

Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Economische ontwikkeling

De baten betreft een degeneratievergoeding in 2024 en 2025 van een telecom bedrijf voor de aanleg van glasvezel.

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

De baten betreffen de markt- en standplaatsgelden, inclusief een incidentele opbrengst voor aanleg glasvezelkabel in 2025.

Economische promotie

De baten betreffen de toeristenbelasting en de reclamebelasting. De baten van de reclamebelasting worden ingezet voor de subsidiëring van het ondernemersfonds.

Lasten

Economische ontwikkeling

De lasten betreffen de uitvoering van het economisch beleid, ambtelijke inzet op economische ontwikkeling, bijdrage aan de MRDH in het kader van het economisch vestigingsklimaat en incidenteel budget voor het versterken lokale economie.

Fysiek bedrijfsinfrastructuur

De lasten betreffen de beleidsinzet en transactiekosten bij de (ver)koop van onroerend goed.

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

De lasten betreffen de inzet van een accountmanager bedrijven en de kosten van het beheer en onderhoud markten.

Economische promotie

De lasten bestaan uit de subsidiëring van het ondernemersfonds en de beleidsadvisering en uitvoering van het uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme en evenementenbeleid.

Economie	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-833	-833	-833	-833
1e Turap 2024	-711	-11	-11	-11
2e Turap 2024	642	-58	-58	-58
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-902	-902	-902	-902
Loon- en prijsontwikkeling	-8	-8	-8	-8
Financieel technische mutaties	186	195	198	198
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-724	-716	-712	-712

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

--

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelsystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendekkendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
14	Funcziemenging	%	2023	37,5 (landelijk 54,2%)	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research
16	Vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners 15-65 jaar		2023	151 (landelijk 182)	LISA

Toelichting op de indicatoren

14 Funcziemenging

De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

16 Vestigingen van bedrijven

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

Overige indicatoren

Relevante documenten

[Begroting & zienswijze MRDH \(iBabs 3388\)](#)

[Bouwsteen economie en bedrijvigheid \(iBabs 2221\)](#)

[Maatregelen ter verhoging van de leefbaarheid van Damcentrum \(iBabs 1841\)](#)

4. Onderwijs

De bekostiging van onderwijs gaat via het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap direct naar de schoolbesturen. De gemeente is verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs, leerlingenvervoer en de uitvoering van de Leerplichtwet. Ook heeft de gemeente een rol in het terugdringen van onderwijsachterstanden, onder andere door de bekostiging van nieuwkomersgroepen en voor- en vroegschoolse educatie. Volwasseneneducatie valt ook onder dit programma.

Wat willen we bereiken?

We willen dat ieder kind in onze gemeente kansrijk en gezond kan opgroeien. Onze focus ligt op de brede ontwikkeling van het kind, waarbij elk kind de kansen krijgt waardoor het zijn/haar talenten optimaal kan ontwikkelen. We zetten daarvoor in op het versterken van een pedagogische basis, waardoor elk kind gelijke kansen krijgt aan de start. Ook moet er, in het kader van inclusief onderwijs, voor elk kind een passende onderwijsplek in de eigen vertrouwde omgeving beschikbaar zijn.

Het onderwijs vervult hierbij een belangrijke taak. Als gemeente hebben we een rol om ervoor te zorgen dat kinderen op hun vierde jaar goed kunnen instromen in het onderwijs. Daarna hebben we de zorgplicht om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en jongeren te stimuleren hun startkwalificatie te behalen.

Daarnaast moet de gemeente zorgdragen voor voldoende en passende onderwijshuisvesting. We werken aan een integraal huisvestingsplan wat niet alleen de onderwijsbehoefte dekt, maar ook nadrukkelijk ruimte biedt voor de samenwerking met maatschappelijk partners zoals kinderopvang en onderwijsondersteuning. Dit bevordert een naadloze overgang voor kinderen van opvang naar onderwijs en creëert een vertrouwde en stimulerende omgeving waarin zij zich zo breed mogelijk kunnen ontwikkelen. Schoolgebouwen worden (integrale) kindcentra. Deze aanpak draagt bij aan de sociale cohesie en het versterkt de positie van het kindcentrum in de wijk. Buitenruimten worden bij voorkeur ingericht als groenblauwe schoolpleinen.

Tenslotte heeft de gemeente vanuit haar wettelijke taken op het gebied van jeugd contacten met alle betrokken partners in dit veld, een belangrijke taak in het voeren van regie op de samenwerking tussen zorg- en onderwijspartners.

Wat gaan we ervoor doen?

Onderwijsbeleid

In 2025 werken we aan de programmalijnen uit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) en de regionale werkagenda Inclusief Onderwijs:

- Kinderen starten met een stevige basis in het basisonderwijs, waardoor zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en meer kans hebben om door te stromen naar regulier onderwijs.
- Elk kind heeft een passende plek en volgt onderwijs.
- Elk kind de mogelijkheid bieden om zijn of haar talenten te ontplooien en passende kansen te creëren.
- Het bevorderen van schoolafspraken en het vroegtijdig bieden van beroepsinspiratie en beroepsperspectief, zodat kinderen en hun ouders de juiste begeleiding krijgen en een positief ontwikkel- en beroepsperspectief hebben.

Speerpunten:

- **Uitbreiden aanbod voor kinderen in een kwetsbare positie**
We streven ernaar het bereik van voorschoolse educatie (VE) voor kinderen met een indicatie te verhogen naar boven het huidige niveau van 88%. Dit doen we door:
 - Het uitbreiden van het VE-aanbod en het onderzoeken van mogelijkheden voor passende kinderopvang.
 - Het versterken van de betrokkenheid van ouders bij de voorschoolse educatie.
 - Het verkennen van de mogelijkheid om VE aan te bieden vanaf 2 jaar.Daarnaast verkennen we welke preventieve maatregelen mogelijk zijn om de oorzaken van ontwikkelingsachterstanden aan te pakken en daarmee de pedagogische basis te versterken.
- **Aanpak schooluitval en toeleiding naar werk versterken**
Verder geven we vorm aan de invoering van de 'wet van school naar duurzaam werk', waar we alle jongeren tot 27 jaar een toekomstperspectief bieden in de vorm van een opleiding of duurzaam werk.

Onderwijshuisvesting

In 2024 besluit de gemeenteraad over het nieuwe Integrale Huisvestingsplan (IHP), dat tot stand is gekomen na een intensief proces met schoolbesturen, kinderopvangorganisaties, maatschappelijke partners, kinderen en andere belanghebbenden. Centraal staat de (talent)ontwikkeling van het kind en hoe een gebouw daaraan kan bijdragen, waarbij we verder kijken dan alleen onderwijs en kinderopvang. Naast functionaliteit zijn toegankelijkheid, inclusie, duurzaamheid en bereikbaarheid belangrijke thema's. Door primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) te bundelen in één IHP is betere afstemming in planning mogelijk en wordt de samenwerking tussen PO en VO bevorderd. In het IHP wordt voor de eerste 4 jaar een uitvoeringsplanning gemaakt en er wordt een doorkijk gegeven voor de volgende 12 jaar. Het IHP heeft een realistische planning waarin zowel de projecten als de te verwachten stichtingskosten aan bod komen.

Speerpunten:

- **Vorbereiding/realisatie van onderwijshuisvesting**
Aan de planvorming en realisatie van De Vijverhof, St. Maartenscollege en KC Ruysdael (Maria Bernadette school) wordt gewerkt in samenwerking met de verantwoordelijke schoolbesturen.
- **Haalbaarheidsonderzoek onderwijsvoorziening in Klein Plaspoelpolder**
Binnen het project Klein Plaspoelpolder wordt de haalbaarheid van een onderwijsvoorziening, in de vorm van een dislocatie, verder onderzocht. De uitkomsten worden in het derde kwartaal van 2025 aan de raad voorgelegd.
- **Beschikbaar stellen voorzieningen voor tijdelijke onderwijshuisvesting**
Scholen die in aanmerking komen voor (ver)nieuwbouw hebben behoefte aan tijdelijke huisvesting. Het is onderdeel van de wettelijke zorgplicht van de gemeente om hierin te voorzien. Er worden hiervoor aparte voorzieningen gerealiseerd voor PO en VO in Voorburg en voor PO in Leidschendam.

Wat mag het kosten?

Onderwijs	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	2.380	2.326	2.296	2.206	2.206

Onderwijs	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	9.821	10.678	11.828	10.664	11.733
Saldo van lasten en baten	-7.441	-8.352	-9.531	-8.458	-9.527

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Onderwijs bedragen voor 2025 respectievelijk € 2.326.000 en € 10.678.000.

Hieronder wordt ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Onderwijsbeleid en leerling zaken

De baten betreffen de rijksmiddelen ten behoeve van onderwijsachterstanden en leerplicht.

Onderwijshuisvesting

De baten betreffen huurlasten ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot vierkante meters kinderopvang in schoolgebouwen (IKCs).

Lasten

Onderwijsbeleid en leerling zaken

De lasten betreffen leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie, instroomgroepen statushouders, laaggeletterdheid, brede school activiteiten, leerplicht en de lokale educatieve agenda.

Onderwijshuisvesting

De lasten betreffen rentelasten, afschrijvingen en exploitatielasten van schoolgebouwen. Daarnaast zijn er budgetten voor diverse onderzoeken en tijdelijke huisvesting die betrekking hebben op nieuwbouwprojecten opgenomen.

Onderwijs	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-8.437	-7.468	-8.172	-8.000
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	0	-36	-36	-36
1e Turap 2024	-17	-17	-17	-17
Kadernota 2025-2028	-414	-414	209	-238
2e Turap 2024	480	352	-48	-448
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-8.389	-7.583	-8.064	-8.739
Exogene en autonome ontwikkelingen	345	-1.650	-100	-495
Verduurzaming onderwijsvastgoed	-850	-200	0	-395
Schoolplein PCBS De Zonnewijzer	-55	0	0	0
Afschrijving Maartenscollege	1.350	-1.350	0	0
Lokale Educatieve Agenda	-100	-100	-100	-100

Onderwijs	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Loon- en prijsontwikkeling	-179	-179	-179	-179
Financieel technische mutaties	-129	-119	-115	-115
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-8.352	-9.531	-8.458	-9.527

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Schoolplein PCBS De Zonnewijzer

Samen met de school is een onderzoek gedaan om het schoolplein aan te laten sluiten bij de eisen voor groenblauwe schoolpleinen. Er zijn een aantal aanpassingen nodig zijn, zoals het verplaatsen van de fietsenstallingen.

Afschrijving Maartenscollege

Op basis van de investeringsplanning zal de afboeking van de resterende boekwaarde van het Maartenscollege in 2026 plaatsvinden. De begroting is hierop aangepast.

Verduurzaming onderwijsvastgoed

Op basis van de actuele planning is de duurzaamheidsbijdrage voor het verduurzamen van het onderwijsvastgoed bijgesteld. Het gaat om een aanvulling in 2025 en 2026. Daarnaast is 2028 in het verlengde van het bestedingsplan toegevoegd.

Lokale Educatieve Agenda

Om de pedagogische sociale basis te versterken wordt er budget beschikbaar gesteld voor interventies binnen het voorliggend veld. Dit is in lijn met de Lokale Educatieve Agenda (LEA) met als doel de inzet van jeugdhulp te voorkomen.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendeckendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
17	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	0,8 (landelijk 6,3)	DUO/Ingrado
18	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	43 (landelijk 27)	DUO/Ingrado

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2022	2,3 (landelijk 2,4)	DUO/Ingrado

Toelichting op de indicatoren

17 Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

18 Relatief verzuim

Van relatief verzuim is sprake als een jongeren wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt (ongeoorloofd afwezig). Ook veelvoudig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.

19 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Overige indicatoren

- Het bereik van voorschoolse educatie in 2023 is 88%.
- Het aantal Integraal Kindcentra in 2023 is 2 en het aantal Kindcentra is 3.
- Het aantal groen-blauwe schoolpleinen in 2023 is 3.

Relevante documenten

[Lokale Educatieve Agenda \(LEA\) \(iBabs nr. 3230\)](#)

[Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs \(IHP\) \(iBabs nr. 900\)](#)

[Monitor Sociaal domein \(iBabs nr. 3819\)](#)

5. Sport, cultuur en recreatie

De gemeente heeft verschillende wettelijke taken die verband houden met cultuur en faciliteert een bruisend cultureel veld in de gemeente. Het gaat om het aanbieden van een bibliotheekfunctie, zorgdragen voor een toereikend lokaal media-aanbod en het beschermen en toegankelijk maken van cultureel erfgoed (archeologisch en cultuurhistorisch). De gemeente heeft tevens de wettelijke taak om speelvoorzieningen in de openbare ruimte te inspecteren en veilig te houden en een zorgplicht ten aanzien van bomen in de openbare ruimte. We zetten met het Groenactieplan in op een natuur inclusieve gemeente. De gemeente zet zich in op het behouden, versterken en vergroten van de hoeveelheid groen in onze gemeente. Dit draagt onder andere bij aan het klimaatbestendig maken van ons stedelijk gebied, het creëren van een prettige, gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier en aan het versterken van de biodiversiteit. Op het gebied van sport en bewegen heeft de gemeente een rol bij het aanbieden van preventieprogramma's in samenwerking met sportverenigingen en beweegpartners. Daarnaast beheert, onderhoudt en exploiteert de gemeente de sportaccommodaties, zodat die van goede kwaliteit zijn.

Wat willen we bereiken?

Sport, kunst, cultuur en recreatie spelen een cruciale rol in het creëren van levendigheid en aantrekkelijkheid in onze gemeente. Ze dragen bij aan de publieke gezondheid, samenhang en verbinding in de maatschappij (sociale cohesie), de ontwikkeling van vaardigheden en bieden plezier aan onze inwoners. De gemeente moedigt ondernemers en vrijwilligers aan en ondersteunt hen bij het organiseren van evenementen en activiteiten.

De gemeente ondersteunt sportverenigingen om sport en bewegen toegankelijk te maken voor alle inwoners van onze gemeente, met speciale aandacht voor hen die op dit moment (nog) geen gebruik (kunnen) maken van deze voorzieningen. Samen met sportverenigingen blijft de gemeente investeren in hoogwaardige sportfaciliteiten.

Op het gebied van cultuur richt de gemeente zich op het verwelkomen van doelgroepen in het culturele veld die een afstand hiertoe ervaren, vanwege financiële, fysieke of andere drempels. De gemeente wil hiermee bereiken dat cultuur toegankelijk wordt voor alle inwoners. Daarnaast wordt cultuur specifiek ingezet om sociaal maatschappelijke doelen te bereiken, zoals het bevorderen van talentontwikkeling.

Om Leidschendam-Voorburg de komende jaren zichtbaar groener, meer biodivers en klimaatbestendiger te maken, en daarmee een positieve bijdrage te leveren aan de fysieke, mentale en sociale gezondheid van onze inwoners.

Wat gaan we ervoor doen?

Sport

Samen met sportclubs, aanbieders en maatschappelijke organisaties is een lokaal Sportakkoord 2023-2026 gesloten, waaraan in 2025 verder uitvoering wordt gegeven. We willen hiermee bereiken dat we met elkaar meer inwoners laten sporten en bewegen. Niet alleen omdat het goed is voor de vitaliteit, maar ook omdat sporten en bewegen een breder positief effect hebben op de gezondheid en het welzijn als geheel. Denk bijvoorbeeld aan het bestrijden van eenzaamheid.

Het Sportakkoord maakt onderdeel uit van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) Leidschendam-Voorburg, waarin zorg, gemeente en maatschappelijke partijen met elkaar toewerken naar een gezonde generatie in 2040. De ambitie is om nog meer de verbinding en samenwerking te bevorderen tussen de sport- en beweegaanbieders (verenigingen en commercieel) onderling, maar

ook met bijvoorbeeld kinderopvang en onderwijs, cultuur en organisaties vanuit welzijn en gezondheidszorg, zodat de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd.

Speerpunten:

- **Sportakkoord 2.0**
Hierin staan afspraken met organisaties voor sport en bewegen over het beleid rondom sporten en bewegen voor de periode 2023-2026 met de focus op 6 thema's. In 2025 ligt de focus op het thema Vitale sportaanbieders. Het versterken van sportverenigingen door bijvoorbeeld opleidingen en ondersteuning voor vrijwilligers en verenigingen. We doen dat vooral door financiële bijdrage via de voucherregeling van het sportakkoord en door de sportservices van NOC/NSF.
- **Start 'rolmodellen in de wijk' voor zowel sport als cultuur**
De gemeente gaat meer werken met rolmodellen in de gemeente om inwoners te inspireren meer gebruik te maken van sportfaciliteiten en cultuuraanbod. Met combinatiefunctionarissen worden projecten ontwikkeld op het gebied van cultuurparticipatie en sport- en bewegen om deze rolmodellen te vinden en in te zetten.
- **Sportaccommodaties**
Bij sportaccommodaties vinden naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden (zie beheerplan sportparken 2024-2028) op de sportparken de volgende projecten plaats;
Voor de Voorburgse Rugby Club vindt de planvorming en realisatie van de kleedruimten plaats. De banen op tennispark Overdam in Leidschendam worden gerenoveerd.
Het project veiligheid in en rond sportparken wordt afgerond.
- **Sport en bewegen in de buitenruimte**
De gemeente gaat aan de slag met het bevorderen en stimuleren van inwoners om meer te gaan bewegen. Met de combinatiefunctionarissen worden aanvullende activiteiten ontwikkeld voor sport en bewegen, ook voor in de openbare buitenruimte. Daarbij worden de bestaande voorzieningen, beweegprogramma's en activiteiten opgenomen in een digitaal platform voor inwoners en organisaties die zich bezighouden met sporten en bewegen in de openbare buitenruimte.

Cultuur

Cultuureducatie en cultuurparticipatie worden versterkt door binnen de culturele sector in te zetten op sociaal maatschappelijke waarde van cultuur en daar aan gerelateerde projecten en activiteiten, bijvoorbeeld door de module welzijn op recept uit te breiden met cultuur op recept. Drempels nemen we weg door subsidiemogelijkheden en andere regelingen bekender te maken onder verschillende doelgroepen.

Het cultureel erfgoed van de gemeente is zichtbaar in de openbare ruimte en wordt beleefbaar gemaakt in het museum en door vrijwilligersorganisaties. Daarnaast werkt de gemeente aan het visualiseren van de omgeving in de 17e eeuw via een app. Hierdoor wordt de rijke historie van de gemeente virtueel ondersteund. De eerste visualisaties zijn in 2024 gepresenteerd en dit programma wordt doorgezet in 2025. Een cultuurmakelaar zorgt voor het aanjagen van het culturele veld en helpt bij het werven van fondsen.

Speerpunten:

- **Uitvoeringsplan cultuureducatie met culturele basis**
De gemeente stelt een Uitvoeringsplan cultuureducatie voor Culturele basis op. De kern hierbij wordt gevormd door: aandacht voor de jeugd, opstellen kaders en opdrachtomschrijving voor basisprogramma.
- **Opstellen meerjaren-exploitatieovereenkomst met Huygensmuseum**
De gemeente stelt samen met het museum een exploitatieovereenkomst op met een inhoudelijke en financiële paragraaf. Belangrijke punten hierbij zijn een gedegen bedrijfsvoering, toekomstbestendigheid en de cultuurvisie.
- **Bibliotheken van de toekomst in Voorburg en Leidschendam**
Er worden twee nieuwe bibliotheeklocaties ontwikkeld. Op de nieuwe bibliotheeklocatie op het Fluitpolderplein in Leidschendam wordt de bibliotheek van de toekomst gebouwd. Voor de bibliotheeklocatie bij de Julianabaan worden de verschillende scenario's ter besluitvorming voorgelegd.

Openbaar groen

De gemeente zet in op het behoud en versterking van haar groene karakter in de omgevingsvisie (2025/2026). Er wordt geïnvesteerd in het vergroten van de variatie, beleving en areaal van het openbaar groen, en in verbeterde verbindingen tussen stedelijk en buitengebied. Een ecologische scan helpt knelpunten te identificeren, waarna tactische maatregelen in 2025 de biodiversiteit en ecologische waarde moeten vergroten. Het Groenactieplan (2024-2026) bevat maatregelen voor vergroening, biodiversiteit en klimaatbestendigheid, zoals groen-blaauwe schoolpleinen, tiny forests en het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Bij rioolvervanging en herbestratingsprojecten worden vergroenings- en klimaatadaptieve maatregelen genomen.

In 2025 worden nieuwe buurtvisies en ontwerpen uitgewerkt. Projecten zoals Park Vreugd & Rust en Duin Horst & Weide richten zich op restauratie, landschapontwikkeling en het versterken van de natuurkwaliteit, met een integrale aanpak voor een gezond en aantrekkelijk leefgebied.

Daarnaast wordt in 2025 het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uitgevoerd conform de wijkgroenbeheerplannen.

Speerpunten:

- **Uitvoeren van acties uit het Groenactieplan**
Met het Groenactieplan willen we de biodiversiteit en ecologische waarde van het landschap vergroten. Een ecologische scan helpt hierbij knelpunten te identificeren, waarna gerichte maatregelen uitgevoerd worden. Voor de jaren 2026-2027 stellen wij een nieuw Groenactieplan op.
- **Inventarisatie vergroeningsmaatregelen herinrichting buitenruimte Voorburg Noord-noord**
Om biodiversiteit te versterken en hittestress tegen te gaan, inventariseren we in 2025 de vergroenings- en klimaatadaptieve maatregelen voor de integrale herinrichting van de buitenruimte in Voorburg Noord-noord.
- **Afronden herontwikkeling en restauratie park Vreugd & Rust**
In 2025 realiseren we een nieuwe brug langs de Vliet en renoveren we de plantvakken op de overplaats van park Vreugd & Rust (deel tussen het Oosteinde en de Parkweg) zoals in het instandhoudingsplan is voorgesteld.

- Uitwerken programma Duin, Horst & Weide
In 2025 geven we uitvoering aan de projecten van Leidschendam-Voorburg uit het uitvoeringsprogramma; de Loozone en Leidschendammerhout.
- Planvorming Leidschendammerhout (Uitvoeringsagenda Vlietzone)
In 2025 leveren we, in samenwerking met de provincie, een gebiedsplan voor de ontwikkeling van het Leidschendammerhout ten behoeve van een integrale gebiedsaanpak. Hierbij leggen we een koppeling met DHW.

Betrokken verbonden partijen

Dunea Groen

Betrokkenheid bij het programma: Levering betrouwbaar drinkwater.

Wat mag het kosten?

Sport, cultuur en recreatie	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	4.169	3.531	3.570	3.581	3.581
Lasten	22.754	22.209	22.737	22.609	22.661
Saldo van lasten en baten	-18.585	-18.679	-19.168	-19.028	-19.080

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Sport, Cultuur en Recreatie bedragen voor 2025 respectievelijk € 3.531.000 en € 22.209.000. Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Sportaccommodaties

De baten betreffen huurinkomsten voor sportaccommodaties.

Cultuurprestatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

De baten betreffen huurinkomsten voor deze accommodaties.

Musea

De baten betreffen huurinkomsten legesopbrengsten met betrekking tot archieven.

Media

De baten betreffen huurinkomsten voor de bibliotheekgebouwen.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

De baten betreffen huurinkomsten volkstuinten, boetes met betrekking tot handhaving van bouwvergunningen.

Lasten

Sportbeleid en activering

De lasten met betrekking tot sportbeleid en activering betreffen met name de financiering van combinatiefunctionarissen en sportstimuleringsmaatregelen en de uitvoering van het lokaal sportakkoord.

Sportaccommodaties

De lasten betreffen beheer, exploitatie, onderhoud, rente, en afschrijvingslasten van sportaccommodaties.

Cultuurprestatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

De lasten betreffen subsidie aan theater, cultuureducatie, amateurkunst beoefening en beheer gemeentelijke accommodaties voor cultuur.

Musea

De lasten betreffen met name subsidies aan Musea en archiefbeheer.

Cultureel erfgoed

De lasten betreffen met name subsidies monumentenzorg en reguliere uitgaven ten behoeve van erfgoedbeheer.

Media

De lasten betreffen de subsidies aan bibliotheken en de lokale omroep.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

De lasten betreffen met name het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast zijn er beheer en exploitatielasten van watergangen, parken, speelvoorzieningen en openbare kunst.

Sport, cultuur en recreatie	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-17.168	-17.589	-17.568	-17.871
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	-119	-132	-145	-158
1e Turap 2024	-175	-175	0	0
Kadernota 2025-2028	8	-254	-346	-103
2e Turap 2024	-604	-460	-416	-421
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-18.059	-18.611	-18.475	-18.554
Loon- en prijsontwikkeling	-354	-366	-372	-372
Doorlichting begroting	0	22	33	44
Financieel technische mutaties	-266	-213	-214	-198
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-18.679	-19.168	-19.028	-19.080

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

--

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingssaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendeckendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
20	Niet-sporters	%	2022	42,4 (landelijk 46,4)	Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD'en, CBS en RIVM

Toelichting op de indicatoren

20 Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Integraal zorgakkoord \(IZA\) \(iBabs nr. 3733\)](#)

[Gezond en actief leven akkoord \(GALA\) \(iBabs nr. 3482\)](#)

[Aangaan samenwerkingsovereenkomst project Gezonde Buurten in Leidschendam-Voorburg 2023-2024 \(iBabs nr. 3592\)](#)

[Cultuurvisie \(iBabs nr. 3597\)](#)

[Groenactieplan 2024-2026 \(iBabs nr. 3443\)](#)

6. Sociaal domein

De gemeente is in het Sociaal Domein verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Jeugdzorg. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de Inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Sinds 2022 draagt de gemeente de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet Inburgering.

Wat willen we bereiken?

De taken van de gemeente in het sociaal domein zijn belegd in onder andere de volgende wetten: Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Participatiewet, Wet inburgering, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Wet hersteloperatie toeslagen.

De gemeente vindt het vanuit deze wetten belangrijk dat het inwoners lukt alledaagse taken zelf te doen. De gemeente zet hier, samen met partners en inwoners op in, door:

- Inwoners te helpen die dit het hardst nodig hebben.
- Inwoners te ondersteunen om zoveel mogelijk op eigen benen te staan.
- Inwoners sneller ondersteuning te bieden zodat problemen niet groter worden
- De samenwerking met onze partners verder te versterken.
- Te kijken hoe hulpverleners ondersteuning kunnen combineren, zodat inwoners met minder instanties te maken hebben.

Deze uitgangspunten komen terug in verschillend sociaal beleid van de gemeente, zoals het aangescherpte sociaal kompas, minimabeleid, schuldhulpverleningsbeleid, re-integratie- en participatiebeleid, Wmo beleid en lokale jeugdbeleid.

Sociaal-maatschappelijke vraagstukken zijn steeds meer onderling verweven en daarom vraagt dit van ons om de uitvoering in samenhang te organiseren. Ook de toegang tot de dienstverlening vanuit het sociaal domein is hierin meegenomen. In de toekomst gaat mogelijk landelijk de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) van kracht. Het is nog onbekend wanneer deze wet daadwerkelijk wordt ingevoerd.

Om de sociale basis verder te versterken gaan we in 2025 verder met het aanpassen van de subsidiesystematiek en het laten vaststellen van de nieuwe subsidieregelingen.

In de Visie Sociale basis (najaar 2024) hebben we uitgewerkt wat er wel en niet onder sociale basis valt en wat de leidende principes zijn zodat dit meer richting geeft voor de ontwikkeling van de diverse beleidsdocumenten.

Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de gemeente de regierol pakt. Dit geeft duidelijkheid voor alle betrokken partijen en kunnen doelen beter behaald worden. We zetten in op het vergroten en ondersteunen van de maatschappelijke kracht. Daarnaast beoordelen we of de huidige voorzieningen (informatievoorziening en locaties) nog passend en toegankelijk zijn voor iedereen in Leidschendam-Voorburg die dit nodig heeft.

Wat gaan we ervoor doen?

Jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een veilige omgeving waarin het zich naar vermogen kan ontwikkelen tot een zelfredzame inwoner die positief bijdraagt aan de samenleving. Om dat te bereiken wordt ingezet op het realiseren van een kansrijke, veilige en gezonde omgeving in en om het gezin.

Die omgeving staat onder druk door maatschappelijke kwesties zoals prestatiedruk en bestaansonzekerheid die niet alleen met jeugdhulp kunnen worden opgelost. Door het voeren van het 'fundamentele gesprek' over opgroeien, opvoeden en ontwikkelen, wordt ingezet op een gezamenlijke

verantwoordelijkheid, gericht op duurzame oplossingen die bewezen effectief zijn en gebaseerd zijn op een brede, stevige analyse in plaats van symptoombestrijding. Dat betekent dat een probleem niet automatisch wordt opgelost met jeugdhulp wanneer de oorzaak in onderwijs, prestatiedruk of schuldenproblematiek ligt.

We zien het kind als talent. Deze maatschappelijke uitdaging doen we samen met ouders, jeugdigen, onderwijs, huisartsen, zorgaanbieders en overige maatschappelijke partners. Uitgangspunt daarbij is dat jeugdhulp beschikbaar en toegankelijk is als hulp noodzakelijk is.

Halverwege 2024 maken circa 1.489 kinderen gebruik van een vorm van geïndiceerde jeugdhulp.

Speerpunten:

- De pedagogische basis versterken
In 2025 wordt de pedagogische sociale basis in beeld gebracht en waar nodig verstevigd, zodat een sterke pedagogische basis wordt gerealiseerd. Pedagogische partners werken vanuit een gedeelde visie waarbij het kind centraal staat. Veel problemen liggen niet bij het kind maar in de context rond het kind. Passende ondersteuning voor het normale opvoeden, opgroeien en ontwikkelen is beschikbaar. Ook hier is ondersteuning zo veel mogelijk collectief, zodat ouders en jongeren ook van elkaar kunnen leren. Om de pedagogische sociale basis te versterken wordt er budget beschikbaar gesteld voor interventies binnen het voorliggend veld. Dit is in lijn met de Lokale Educatieve Agenda (LEA), met als doel de inzet van jeugdhulp te voorkomen.
- In 2030 is het gebruik van jeugdhulp op het niveau van 2015 en hiermee zetten we in op een halvering van jeugdhulp
De almaar toenemende kosten in de jeugdhulp zijn een symptoom van dieperliggende maatschappelijke vraagstukken, waarbij inmiddels 1 op de 7 kinderen een vorm van jeugdhulp ontvangt. Het bewijst dat het huidige stelsel van jeugdhulp onhoudbaar is, en in zichzelf een prikkel heeft om uit te breiden. In het belang van de ontwikkeling van kinderen en jongeren in deze gemeente, is het zaak om de pedagogische basis te versterken en de jeugdzorg beschikbaar te houden voor die groep die vanwege hun zware problematiek hier het meest baat bij hebben.
Het college werkt aan een actieplan om met dit doel voor ogen de jeugdhulp fundamenteel anders vorm te geven. In aanvulling op de acties uit de Hervormingsagenda, wordt ingezet op meerjarige interventies om maatschappelijke problemen die nu nog worden opgelost met jeugdhulp, anders aan te pakken. Ook wordt ingezet op afbakenen van de jeugdhulp, op het versterken van de toegang en op collectief aanbod in plaats van individueel. Zo wordt in 2025 collectief aanbod georganiseerd zoals de psycholoog op school of collectieve ambulante ondersteuning aanvullend op de zorgstructuur van de scholen zelf.
De maatregelen uit dit actieplan moeten, in aanvulling op de besparing uit de Hervormingsagenda jeugd, een financieel effect hebben van € 600.000 in 2025, oplopend tot € 2,1 miljoen in 2028. Daarnaast vormt deze inhoudelijk gedreven aanpak een kans om het niet alleen écht anders te gaan doen, maar het ook écht beter te gaan doen voor onze jeugd in onze gemeente.
- Programma's voor jeugdhulp realiseren
Landelijk en regionaal lopen er meerdere programma's die niet vrijblijvend zijn, zoals de Hervormingsagenda jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De noodzakelijke acties worden uitgevoerd, waarbij de lokale lijn rond collectieve inzet en het normale opvoeden, opgroeien en ontwikkelen als uitgangspunt wordt gehanteerd.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Het hoofddoel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is om inwoners zo lang mogelijk, prettig en veilig, zelfstandig thuis te laten wonen en te laten participeren in de maatschappij. Onder de Wmo vallen maatwerkvoorzieningen, zoals bijvoorbeeld huishoudelijke ondersteuning, begeleiding en hulpmiddelen. Daarnaast ook welzijnsactiviteiten zoals mantelzorgondersteuning en maatschappelijk werk. Behoud van eigen regie en ondersteuning van de zelfredzaamheid staan hierin centraal.

Halverwege 2024 ontvingen circa 4.000 inwoners een individuele Wmo-voorziening. De verwachting is dat dit aantal in 2025 door vergrijzing en doordat inwoners langer zelfstandig thuis wonen, licht zal stijgen.

Speerpunten:

- Implementatie van het nieuwe Wmo-beleid
Het nieuwe Wmo-beleid is in 2025 vastgesteld en wordt geïmplementeerd naar concrete acties, zoals het aanpassen van de Verordening en de beleidsregels in de richting van zelfregie, maatschappelijke kracht en best passende hulp.
- Extra inzet vanuit integraal zorgakkoord (IZA) en gezond en actief leven akkoord (GALA)
Er wordt vanuit IZA/GALA (tijdelijke middelen) ingezet op het ondersteunen van ouderen en op het gebied van mentale gezondheid. Voorbeelden hiervan zijn valpreventie, mantelzorgondersteuning, een pilot met een 'digitale koffer' met domotica-mogelijkheden die ouderenadviseurs meenemen bij huisbezoeken (start pilot in 2025) en bewustwording van voorbereid zijn op langer zelfstandig thuis wonen.
- Toeleiding Beschermd Wonen (BW)
Vanaf 2025 ligt de toeleiding naar Beschermd Wonen niet langer bij de centrumgemeente, maar wordt dit een gemeentelijke taak. Dit volgt uit regionale afspraken. Dit betekent dat inwoners zich direct melden bij onze gemeente en begeleid worden naar een passende woonvorm. Daarnaast volgen wij de ontwikkelingen rondom de hervorming van beschermd wonen, nadat de wetswijziging hierover controversieel is verklaard.

Werk en inkomen

Zowel landelijk, regionaal als lokaal spelen verschillende ontwikkelingen die invloed hebben op Werk en Inkomen. Landelijk staan in 2025 de herziening van de Participatiewet en de invoering van de Wet van school naar duurzaam werk op de agenda van het Rijk. De implementatie hiervan is aan gemeenten. Regionaal werken we aan het opzetten van een Regionaal Werkcentrum en lokaal implementeren we in 2025 het herziene schuldhulpverleningsbeleid en het nieuwe minimabeleid. Verder werken we samen met de Binnenbaan aan meer variëteit in beschut werk en in de re-integratietrajecten die deze organisatie aanbiedt.

Ook is er aandacht voor het versterken van de dualiteit (het tegelijk leren van de taal en participeren in de maatschappij) binnen inburgering en voor het opstellen van nieuw inburgeringsbeleid. Tot en met 2024 ontvingen we extra middelen van het Rijk om de Wet Inburgering uit te kunnen voeren, vanaf 2025 zijn de structurele middelen te laag om de uitvoeringskosten te compenseren. De VNG heeft een brief gestuurd naar het Rijk en aangegeven dat alle gemeenten vanaf 2025 tekorten hebben. Het Rijk heeft toegezegd dit in ieder geval vanaf 2026 te compenseren.

Wat betreft de uitvoering: halverwege 2024 ontvingen circa 1.600 inwoners een bijstandsuitkering. In vergelijking met begin dit jaar is het bijstandsbestand licht gedaald. Landelijk wordt vanuit het Centraal Planbureau verwacht dat het aantal uitkeringsgerechtigden juist licht gaat stijgen in 2025.

Hoewel we op dit moment een lichte daling zien, wordt het wel steeds lastiger om inwoners met een uitkering uit te laten stromen naar werk. We merken dat inwoners een steeds langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Dit wordt landelijk ook gezien. Voor het aantal kinderen in armoede is de landelijke verwachting dat dit licht stijgt. Zo zetten we specifiek in op kinderen in het nieuwe gemeentelijke minimabeleid.

Speerpunten:

- **Implementeren van nieuw minimabeleid**
In 2025 implementeren we het nieuwe minimabeleid. Centraal hierin staat het stimuleren om inwoners mee te laten doen in de samenleving en werken te laten lonen, waarbij aandacht is voor de menselijke maat. Wij monitoren het gebruik van de regelingen. In tweejaarlijkse gesprekken met de partners wordt het gebruik onder andere ook besproken. De gemeenteraad wordt geïnformeerd over het minimabeleid via de Armoedemonitor en de Sociaal Domein-monitor.
- **Versterken van de uitvoering en herziening Participatiewet**
Om de dienstverlening te versterken trekken wij lessen uit de evaluatie van de welzijns gesprekken met inwoners. Tegelijkertijd is de verwachting dat het Rijk de herziene Participatiewet en de wet Van school naar duurzaam werk invoert en implementeren we deze wetten. De implementatie hiervan heeft invloed op de dienstverlening van de gemeente.
- **Uitvoeren van het re-integratie- en participatiebeleid**
We voeren het re-integratie- en participatiebeleid uit. Centraal in het beleid staat het begeleiden van inwoners naar werk, mede door de inzet van matchmakers en een leerwerkmakelaar. Consulents begeleiden inwoners die niet kunnen werken naar participatie. In 2025 zetten we hier extra op in met 2 participatieconsulents, een leerwerkmakelaar en een matchmaker (zie iBabs 3442). De gemeenteraad wordt over de voortgang van het beleid geïnformeerd in de Sociaal Domein-monitor.
- **Inspelen op landelijke en lokale ontwikkelingen schuldhulpverlening**
Het geactualiseerde beleidsplan gaat in 2025 van start. Het plan richt zich op het versterken van curatieve schuldhulpverlening, doeltreffende vroegsignalering, het verstevigen van het netwerk van schuldhulporganisaties en preventie afgestemd op trends in de schuldenproblematiek. De gemeenteraad wordt via de Sociaal Domein-monitor geïnformeerd over de monitoring van het beleidsplan.

Versterkingsprogramma Sterk voor Noord

De wijken Heuvel/Amstel en Prinsenhof worden extra ondersteund vanuit drie opgaven: Jeugd en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en Fijn en veilig wonen. Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord is een wijkgerichte aanpak, die extra inzet op ondersteuning van inwoners in deze wijken om de kansengelijkheid te vergroten en de leefomgeving te verbeteren.

Om kinderen met achterstanden eerder in beeld te hebben wordt er ingezet op versterken van de voorschools educatie en huiswerkbegeleiding. Om ouders te versterken in hun rol, wordt ook ouderparticipatie vergroot.

Vanuit Financiële Zelfredzaamheid, wordt ingezet op het voorkomen en begeleiden bij schulden. Ook op het versterken van het taalonderwijs bij laaggeletterdheid (in het Nederlands) en verhogen van maatschappelijke participatie van inwoners met een uitkering door het inzetten van participatieconsulents. Om de sociale cohesie te versterken worden flatcoaches, lief en leed straatjes en activiteiten in de wijk ingezet. De activiteiten hebben daarbij een tweeledig doel zoals verminderen van afval en overlast en gelijktijdig inwoners met elkaar te verbinden.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Betrokken verbonden partijen

GGD Veilig Thuis

Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak.

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Geeft uitvoering aan beschut werk en aan re-integratietrajecten waarin inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleid worden naar een volgende stap op de arbeidsmarkt.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Er is voldoende passende jeugdhulp beschikbaar in de regio Haaglanden. De declaraties van jeugdhulp zijn rechtmatig. De jeugdhulp is doelmatig en doeltreffend.

Wat mag het kosten?

Sociaal domein	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	46.007	44.078	37.846	37.577	37.377
Lasten	130.106	131.016	118.727	117.644	116.437
Saldo van lasten en baten	-84.098	-86.938	-80.881	-80.067	-79.060

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Sociaal Domein bedragen voor 2025 respectievelijk € 44.078.000 en € 131.016.000. Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Arbeidsparticipatie

De baten betreffen de bijdragen van de gemeenten Voorschoten en Wassenaar..

Geïndiceerde Wmo-diensten

De baten betreffen de eigen bijdragen die cliënten betalen bij het afnemen van Wmo-diensten.

Inkomensregelingen

Gemeentelijke inkomensregelingen zoals de bijstandsuitkeringen (BUIG) en inkomsten uit andere gemeenten voor de uitvoeringskosten voor de gemeenten Voorschoten en Wassenaar. De baten dekken de lasten niet volledig omdat de gemeente onvoldoende budget ontvangt van het Rijk om de lasten te dekken. Het verschil wordt voldaan uit de algemene middelen.

Samenkracht en burgerparticipatie

De baten betreffen huurinkomsten van wijk- en dienstencentra en kinderopvanglocaties gevestigd in gemeentelijke panden. De baten bevatten ook de middelen voor bemoeizorg aan de OGGZ doelgroep.

Lasten

Arbeidsparticipatie

De lasten betreffen participatie- en re-integratie trajecten, begeleiding naar werk, loonkostensubsidie en het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

De lasten betreffen de noodopvang dakloze gezinnen en maatschappelijk opvang. De inloop-GGZ wordt uitgevoerd via de partners aan de subsidietafel Zelfredzame Inwoners.

Geïndiceerde Jeugdhulp

De lasten betreffen jeugdzorgkosten (in natura en PGB's).

Geïndiceerde Wmo-diensten

De lasten betreffen met name kosten voor huishoudelijke ondersteuning, begeleiding (in groepsverband en individueel) en schuldhulpverlening.

Inkomensregelingen

De lasten betreffen met name de kosten voor alle uitkeringen en de bijzondere bijstand inclusief armoedebestrijding. Daarnaast bevat dit taakveld de kwijtscheldingen van afval- en rioolheffingen. De baten betreffen met name de rijksinkomsten Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen

Jeugdbescherming en -reclassering

De lasten betreffen de gedwongen jeugdhulp (onder andere jeugdreclassering en jeugdbescherming) de kosten van de gemeenschappelijke regeling (GR) GGD, onderdeel Veilig Thuis, de kosten voor crisisinterventies in de jeugdzorg en de jeugdbeschermingstafel.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

De lasten betreffen de kosten voor hulpmiddelen en woonvoorzieningen.

Samenkracht en burgerparticipatie

De lasten betreffen met name subsidies en bijdragen aan maatschappelijke organisaties die bovenstaande voorzieningen aanbieden. Daarnaast vallen ook de kosten voor beheer en exploitatie van wijk- en dienstencentra hieronder en horen ook de kosten die voortkomen uit het bestedingsplan Langer Zelfstandig bij dit taakveld. De lasten voor het programma Sterk voor Noord betreft ondersteuning aan activiteiten van de partners en personele inzet van programmamedewerkers.

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

De lasten betreffen met name Wmo Cliëntbegeleiding, Sociaal Servicepunt, uitvoeringskosten, opvang verwarde personen, en uitvoering van de Hart wet euro balans.

WSW en beschut werk

De lasten betreffen onder andere werkbedrijf de Binnenbaan en de uitvoering van (alternatief) beschut werk.

Sociaal domein	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-80.606	-77.009	-76.548	-76.475
1e Turap 2024	1.157	1.157	1.157	1.157
Kadernota 2025-2028	-10	0	0	0
2e Turap 2024	-2.572	-999	-1.160	-1.142

Sociaal domein	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-82.031	-76.850	-76.551	-76.460
Exogene en autonome ontwikkelingen	-1.650	-1.000	-500	0
Jeugdzorgkosten	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Actieplan Jeugd	-150	0	0	0
Huishoudelijke Ondersteuning	-100	-100	-100	-100
Taakstelling Jeugd	600	1.100	1.600	2.100
Loon- en prijsontwikkeling	-2.845	-2.700	-2.700	-2.700
Doorlichting begroting	15	15	15	15
Financieel technische mutaties	-427	-345	-330	86
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-86.938	-80.881	-80.067	-79.060

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Huishoudelijke Ondersteuning

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft, mede op verzoek van gecontracteerde aanbieders van huishoudelijke ondersteuning (HO), onderzocht of de bestaande tarieven voor HO nog reëel zijn. Na de bijstelling van het tarief voldoet de gemeente aan de Algemene Maatregel van Bestuur reële prijzen Wmo.

Jeugdzorgkosten

Er is sprake van een landelijke stijging in de Jeugdzorgkosten. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg. Eén van de oorzaken van de stijging van de gemiddelde zorgkosten is de (verplichte) kwaliteitsverbetering, zoals kleinere groepen in verblijfsvoorzieningen, wat een direct kostenverhogend effect heeft. Ook wordt groei in toenemende mate gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen zoals prestatiedruk, sociale media en de druk in het onderwijs als gevolg van lerarentekort. Regionaal is ingezet op kostenbesparing, waar de raad middels raadsbrief 'Aanpak kostenbeheersing jeugd 2024' (iBabs 3914) over is geïnformeerd. In deze begroting is de meerjarige raming bijgesteld op basis van de actuele jeugdprognoses.

Taakstelling Jeugd

Om de kosten van jeugdzorg te beheersen is gestart met een actieplan. Vooruitlopend op de concrete uitwerking van het actieplan is een taakstelling opgenomen van € 600.000 in 2025 tot oplopend € 2,1 miljoen in 2028.

Actieplan Jeugd

Ten behoeve van het opstellen en de start van het Actieplan Jeugd is een budget opgenomen zodat dit vraagstuk met urgentie kan worden opgepakt. In het actieplan zelf zullen de beoogde besparingen en de benodigde investeringen concreet onderbouwd worden.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingssaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelsystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendekkendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
21	Banen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2023	478,1 (landelijk 836,6)	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA bewerking ABF Research
22	Jeugdcriminaliteit	% 12 t/m 21 jarigen	2022	1,0 (landelijk 1,0)	CBS - Jeugd
23	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2023	6,0 (landelijk 6,0)	CBS - Jeugd
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2023	72,2 (landelijk 73,1)	CBS - Arbeidsdeelname
26	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2022	1,0 (landelijk 1,0)	CBS - Jeugd
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	2023	386 (landelijk 345)	CBS - Participatiewet
28	Lopende re- integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 65 jaar	2023	248 (landelijk 192)	CBS - Participatiewet
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	14,3 (landelijk 13,5)	CBS - Jeugd
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	1,1 (landelijk 1,2)	CBS - Jeugd
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2022	0,5 (landelijk 0,3)	CBS - Jeugd
32	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2023	590 (landelijk 700)	CBS - Monitor sociaal domein Wmo

Toelichting op de indicatoren

21 Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

22 Jeugdcriminaliteit

Het percentage jongeren (12 tot 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

23 Kinderen in uitkeringsgezin

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

24 Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

26 Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

27 Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

28 Lopende re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

29 Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

30 Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt.

Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

31 Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

32 Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Overige indicatoren

Naam	Peiljaar	
Aantal bijstandsgerechtigden	2025	1.650 personen
Opgenomen Loonkostensubsidie (LKS)	2025	€ 1.200.000

Relevante documenten

[Beleidsplan re-integratie en participatie \(iBabs nr. 3442\)](#)

[Startnotitie doorontwikkeling subsidiesystematiek maatschappelijke functies \(iBabs nr. 3769\)](#)

[Plan van Aanpak GALA 2023-2026 \(iBabs nr. 3482\)](#)

7. Volksgezondheid en milieu

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling van afval en voor het aanleggen en onderhouden van de riolen. Hiervoor wordt ook belasting geïnd (riool- en afvalstofheffing) welke in principe kostendekkend zijn. Dit zijn de twee grootste onderdelen van dit programma. Daarnaast worden ook nog uitgaven die rondom milieubeheer, begraafplaatsen en de volksgezondheid (zoals infectieziektebestrijding en gezondheidsbevordering) op dit programma verantwoord.

Wat willen we bereiken?

Het is fijn leven in onze gemeente. De leefbaarheid voor mens en dier staat echter onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verstedelijking, vervuiling van bodem, lucht en water, overlast van geluid, etc. Een goede leefomgeving is voorwaardelijk voor onze gezondheid en welzijn. Het verbeteren van de leefomgeving en werken aan een duurzame toekomst zijn daarom belangrijk in ons beleid.

Het bevorderen van de volksgezondheid is een belangrijk aandachtspunt voor de gemeente. De gemeente wil bereiken dat inwoners een gezonde leefstijl hebben, gezondheidsbedreigingen op tijd worden gesignaleerd en infectieziekten voorkomen worden.

De gemeente heeft vastgelegde taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Deze zijn onder meer vastgelegd in de Wet publieke gezondheid en de nieuwe Omgevingswet. Die voeren we uit. Daarnaast geven we als gemeentelijke organisatie zelf, proactief, het goede voorbeeld als het gaat om gezondheid, energiebesparing en duurzaamheid.

Wat gaan we ervoor doen?

Volksgezondheid

We blijven in 2025 samen met partners uitvoering geven aan het landelijke 'Gezond en actief leven akkoord' (GALA) in Leidschendam-Voorburg. De ambitie van het akkoord is een gezonde generatie in 2040, met weerbare gezonde inwoners die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving. Een leefomgeving waarin sprake is van een sterke sociale basis en de fysieke en mentale gezondheid wordt bevorderd en behouden. Hierbij gaat er speciale aandacht uit naar inwoners in kwetsbare situaties. Dit doen we in 2025 onder andere door (extra) in te zetten op programma's rondom gezonde levensstijl, het verstevigen van de ketenaanpak voor kinderen en volwassenen naar gezonder gewicht, valpreventie, aanpak overgewicht en de uitbreiding van welzijn op recept naar een breder aanbod. Deze ambitie vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de acties en speerpunten van programma 6, Sociaal Domein.

Vanuit het integraal zorgakkoord (IZA) en gezond en actief leven akkoord (GALA) worden in 2025 met tijdelijke middelen, bestaande projecten uitgebreid.

Speerpunten:

- Uitbreiding aanpak Kind naar Gezonder Gewicht
Uitbreiding van de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht naar Voorburg Midden, Voorburg Bovenveen en Leidschendam-zuid.

- **Mentale gezondheid**
Er wordt een vervolg gegeven aan de pilot van het programma Fit & StressLess om zo de mentale gezondheid van jongeren te verbeteren. Het programma Fit & StressLess combineert een individueel traject met een groepsgerichte aanpak zowel op mentaal vlak als fysiek door te bewegen met elkaar.

Milieu

Afvalinzameling

De doelstelling van de gemeente is om, samen met Avalex als onze afvalinzamelaar, het restafval in de gemeente zo spoedig mogelijk onder de VANG-norm van 100 kilogram restafval per persoon per jaar te brengen. Voor het reduceren en beter scheiden van afval zijn in 2023 gesprekken met inwoners gestart om te komen tot een optimalisatie van het afvalbeleid. In 2024 worden hiertoe voorstellen gedaan die in 2025 moeten worden geïmplementeerd. Door het restafval te verminderen, zal minder afval verbrand hoeven te worden. Tegelijkertijd worden door betere afvalscheiding waardevolle grondstoffen bespaard die gebruikt kunnen worden voor nieuwe producten. In 2024 loopt in de gemeente een pilot om de afkeur van grondstofstromen PMD en GFT te verminderen. In de pilot wordt gekeken naar de meest effectieve maatregelen op een bepaalde locatie. De uitkomsten uit deze pilot, die tot eind 2024 loopt, worden meegenomen in de keuze in 2025 welke maatregelen we doorvoeren in de gemeente.

Bodem, Lucht, Geluid en Externe veiligheid

De gemeente beschermt en verbetert de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij stuurt zij op het verminderen van geluidhinder, bodemverontreiniging, luchtvervuiling en geur en het voorkomen van nieuwe knelpunten. Vergunningverlening en handhaving staan centraal.

Maatregelen zoals stil asfalt voor lucht en geluid liften mee met wegbeheer, duurzaamheid en verkeersveiligheid. Voor geluidssanering van woningen met een zware geluidsbelasting is een landelijke subsidieregeling beschikbaar. De mogelijkheden bij de herinrichting Veursestraatweg worden onderzocht. Een te onderzoeken optie voor de Parkweg (Huygenskwartier) is een snelheidsverlaging naar 30 km per uur. In 2025 zal een voorstel worden opgesteld voor benodigde middelen.

De bodemkwaliteitskaart 2024-2029, het Actieplan Geluid 2024-2029, verbeteringen van de luchtkwaliteit naar aanleiding van een regionale samenwerking op initiatief van de GGD en de milieuzone Damcentrum worden opgenomen in het concept Omgevingsplan. De bestaande data worden in 2025-2026 ontsloten via kaart en geschikt gemaakt voor de landelijke databases.

Speerpunten:

- **Verbetering Afval- en Grondstoffenscheiding met focus op GFT- en PMD-afval**
We verhogen de scheidingsgraad van GFT en PMD uit het restafval met 5% elk tijdens het kalenderjaar 2025. Dit doen we onder andere door uitbreiding van het aantal GFT-containers in de gemeente, specifiek bij de hoogbouw en het opnemen van PMD-verzamelcontainers in de nascheidingsroute.
Daarnaast richt de gemeente zich op een verlaging van de afkeur van GFT- en PMD-ladingen met 5% gedurende hetzelfde kalenderjaar. Dit doen we door het implementeren van maatregelen die vanuit de pilot (uitgevoerd in 2023-2024) succesvol zijn gebleken.
- **Verlagen van het aantal lachgascilinders in het restafval**
Voor het verlagen van het risico van lachgasinstallaties, en de kosten die dit met zich meebrengt, richt de gemeente zich in Avalex verband voor de verlaging van 10% van het aantal lachgascilinders dat in het restafval wordt gevonden. Dit doen we in Avalex-verband via reclamecampagnes.

- Verlagen van bijplaatsingen bij ondergrondse containers
In 2025 zet de gemeente in op een verdere verlaging van het aantal illegale bijplaatsingen in de gemeente met 10%. Dit doen we door extra campagnes, handhaving en duidelijker communiceren over de handhavingmethode (boete) bij overtreding.

Voor alle drie de maatregelen geldt dat de 4-maands rapportages van Avalex inzicht bieden in de mate waarin de gemeente door de loop van het jaar succesvol is op deze drie speerpunten.

- Invoering milieuzone Damcentrum
In 2025 voeren we de milieuzone in het Damcentrum in om vervuילend verkeer te weren en zo de luchtkwaliteit te verbeteren.
- Verbetering luchtkwaliteit
Onder coördinatie van de GGD en met de regiogemeenten onderzoeken we mogelijkheden voor verbeteringen van de luchtkwaliteit en maken we hier afspraken voor gezamenlijke maatregelen over.

Riool- en waterbeheer en klimaatbestendigheid

Volgens het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie wordt een stresstest uitgevoerd voor waterveiligheid, droogte, bodemdaling en hittestress. De stresstest wateroverlast is in 2022 uitgevoerd.

Belangrijk voor klimaatadaptatie zijn de rioolvervangingsprojecten zoals Voorburg-Noord. Er wordt regenwater in de bodem vastgehouden en minder naar de rioolwaterzuivering afgevoerd. De Impulsregeling klimaatadaptatie wordt hier besteed. De hittestress wordt bestreden met vergroenen en daaruit volgen mobiliteits- en groenopgaven.

Voor verbetering van de waterkwaliteit zijn we met de Waterschappen in gesprek over maatregelen. Daarbij brengen wij onze bestaande acties in: onder andere natuurlijke oevers, kroosruimten. Maar maken we ook afspraken over een visparel, andere manier van schonen van watergangen, aanpakken extra knelpunten.

Nabij de Oude Bleijk/A4 wordt met de woningbouwcorporaties een natuurvriendelijke oever aangelegd en de sloot verbreed voor de water/klimaatopgave van de nieuwbouw Venestraat/ Nieuwstraat en de waterkwaliteit (KRW-doelen).

De water- en vergroeningsopgave op particuliere percelen wordt gestimuleerd via communicatie. Onder andere door voorlichting en de tegeltaxi gaat weer rijden. Met de woningbouwcorporaties wordt gewerkt aan afkoppelen van daken. De gemeente geeft het goede voorbeeld met verwijderen en vergroenen van eigen verhardingen ruimte (extra steenbreek).

Tevens vindt beheer en onderhoud plaats op basis van het Water- en rioleringsplan (WRP).

Speerpunten:

- Wijkaanpak klimaatbestendig Voorburg-Noord noord
In Voorburg-Noord worden voorbereidingen getroffen voor het klimaatbestendig maken van de wijk en vervangen van de riolering. Samen met de bewoners wordt gewerkt aan concept buurtvisie. Op het Van Faukenbergeplein wordt een waterplein of een vergelijkbare waterbergingsvoorziening ontworpen. In de straten van het plangebied ontwerpen we infiltratievoorzieningen door te vergroenen. De ondergrondse infiltratie/drainage-riolering werken we verder uit ten behoeve van de aanbesteding.
- Rioleringsproject Prinsenhof-Laagbouw
In de laagbouw van Prinsenhof wordt de riolering vervangen en zoveel mogelijk verharding afgekoppeld van de gescheiden riolering en geïnfilteerd in de bodem. Op een aantal plaatsen worden wadi's aangelegd.

Betrokken verbonden partijen

ODH Milieu

Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.

Avalex Afval

De gemeente wil toe naar een situatie waarbij inwoners maximaal 100 kg. per persoon/ per jaar aan restafval weggooien. Alle andere grondstoffen worden gescheiden ingezameld zodat ze hergebruikt kunnen worden of omgezet kunnen worden in compost.

Verder heeft de gemeente een gewenst straatbeeld vastgesteld op B. Avalex speelt een rol bij het bereiken van dit doel.

GGD

Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid.

Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD)

De gemeente heeft de zorgplicht voor inzameling en transport van afvalwater. Het NAD-Gemalenbeheer voert onderhoudstaken uit op het gebied van rioolgemalen en persleidingen binnen het beheergebied van Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.

Het onderhoud aan de gemalen en persleidingen wordt volgens de afspraken in de DVO uitgevoerd. Investerings in gemalen en persleidingen worden door de gemeenten afzonderlijk opgepakt.

Wat mag het kosten?

Volksgezondheid en milieu	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	26.431	28.297	28.092	29.153	29.809
Lasten	27.011	27.756	27.354	28.127	28.652
Saldo van lasten en baten	-580	542	738	1.026	1.157

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Volksgezondheid en Milieu bedragen voor 2025 respectievelijk € 28.297.000 en € 27.756.000.

Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Volksgezondheid

De baten betreffen de specifieke uitkering voor de uitvoering van het lokale preventieakkoord.

Riolering

De baten betreffen de inkomsten uit de rioolheffing.

Afval

De baten betreffen de inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Begraafplaatsen en crematoria

De baten betreffen de inkomsten voor de lijkbezorgingsrechten.

Lasten

Volksgezondheid

De lasten betreffen de GGD en lokaal gezondheidsbeleid en de jeugd gezondheidszorg en vormen de grootste posten binnen dit taakveld.

Riolering

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor het beheer en onderhoud van het gemeentelijk riool- en drainagestelsel (zie voor de kostenopbouw van de rioolheffing de paragraaf lokale heffingen) en de kapitaallasten op investeringen. Of de toekomstige investeringsvolume ook daadwerkelijk uitgevoerd kan worden hangt onder andere ook samen met de ruimtelijke projecten welke in dezelfde gebieden gaan plaats vinden.

Afval

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor de afvalinzameling (zie voor de kostenopbouw van de afvalstoffenheffing de paragraaf lokale heffingen).

Milieubeheer

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de duurzaamheidsprogramma, waaronder de subsidieregeling voor duurzame maatregelen, klimaatbeleid, energietransitie, bodemonderzoek en -sanering, en de bijdrage aan de ODH.

Begraafplaatsen en crematoria

De lasten hebben betrekking op de beheer- en onderhoudskosten van de begraafplaatsen en gedenkparken. Zie voor de kostenopbouw van de lijkbezorgingsrechten de paragraaf lokale heffingen.

Volksgezondheid en milieu	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	969	1.176	1.427	914
Kadernota 2025-2028	-16	-16	-16	-16
2e Turap 2024	-233	-233	-233	-233
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	720	927	1.178	665
Exogene en autonome ontwikkelingen	144	144	144	-115
Gemeentebrede aanpak Energietransitie	144	144	144	-115
Loon- en prijsontwikkeling	-381	-381	-380	-380
Doorlichting begroting	-18	-18	-18	-18
Financieel technische mutaties	78	66	102	1.005
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	542	738	1.026	1.157

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Gemeentebrede aanpak Energietransitie

De specifieke uiterking ten behoeve van de gemeentebrede aanpak energietransitie is geactualiseerd. Op basis van de compensatie vanuit het Rijk kan er in 2025 tot en met 2027 jaarlijk € 144.000 minder onttrokken te worden aan de reserve. Daarnaast is het jaar 2028 toegevoegd in het verlengde van het bestedingsplan.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingssaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendeckendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
33	Omvang huishoudelijk restafval	Kilogram per inwoner	2022	178 (landelijk 148)	CBS - Statistiek huishoudelijk afval
34	Hernieuwbare elektriciteit %		2021	4,3 (landelijk 11,9)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Toelichting op de indicatoren

33 Omvang huishoudelijk restafval

Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

34 Hernieuwbare elektriciteit

Het percentage hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Bodemkwaliteitskaart 2024-2029 \(iBabs nr. 3050\)](#)

[Ontwerp Programma Geluid 2024-2028 \(iBabs nr. 3743\)](#)

[Zienswijze begroting 2025 Avalex \(iBabs nr. 3679\)](#)

[Zienswijze begroting 2025 Omgevingsdienst Haaglanden \(iBabs nr. 3806\)](#)

[Zienswijze begroting GGD en Veilig Thuis Haaglanden \(iBabs nr. 3692\)](#)

[Halfjaar rapportages Avalex \(iBabs nr. 3665\)](#)

[Plan van Aanpak GALA 2023-2026 \(iBabs nr. 3482\)](#)

[Integraal zorgakkoord \(IZA\) \(iBabs nr. 3733\)](#)

[Samenwerkingsovereenkomst project Gezonde Buurten in Leidschendam-Voorburg 2023-2024 \(iBabs nr. 3592\)](#)

8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

Alle activiteiten op het gebied volkshuisvesting, ruimte en leefbaarheid (voorheen ruimtelijke ontwikkeling) en stedelijke vernieuwing behoren tot dit programma. Hieronder valt ook de (leges) omgevingsvergunning, bouwtoezicht en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). In de Omgevingsvisie (strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving) heeft de gemeente, in vervolg op de in 2021 vastgestelde 'bouwstenen', aangegeven hoe zij de gewenste en benodigde functies op het gebied van wonen, voorzieningen, werken en vrije tijd een plek wil geven. Dit is een samenspel van bebouwing, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid, in relatie tot het vestigingsklimaat en de agglomeratiekracht (de kracht van stedelijke gebieden) van de regio.

Wat willen we bereiken?

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen een aantrekkelijke gemeente. De kenmerken en kwaliteiten die onze gemeente bijzonder maken willen we koesteren en versterken. Daarbij kijken we goed naar wat onze inwoners belangrijk vinden en spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen die er op ons af komen. Zo zorgen we ervoor dat we ons hoogwaardig verblijfsklimaat versterken, goed verbonden zijn en een plek kunnen bieden voor mensen met verschillende woonwensen. Gezien het huidige, grote en urgente tekort aan woningen is het nodig om extra woningen te bouwen.

Dat doen we onder meer door:

- Inzet op 5 perspectieven vanuit de koersnotitie omgevingsvisie: een hoogwaardig verblijfsklimaat, goed verbonden, een plek van en voor iedereen, economisch vitaal passend bij een woongemeente, duurzaam toekomstbestendig;
- Het maken van een kwaliteitsleidraad voor ontwikkellocaties in de omgevingsvisie;
- Te sturen op het type woningen en de betaalbaarheid;
- Creëren van een hoogwaardig voorzieningenaanbod;
- Het hebben van aandacht voor een evenwichtige opbouw van wijken;
- Waar mogelijk beslechten we belemmeringen voor bestaande bouwprojecten.

Wat gaan we ervoor doen?

Ruimtelijk beleid

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De Omgevingswet bundelt alle wetten voor de fysieke leefomgeving. Met de mogelijkheden die de wet biedt, kan de gemeente de leefomgeving op een integrale wijze ontwikkelen. De omgevingsvisie, programma's, het omgevingsplan, het digitale stelsel Omgevingswet (DSO) en integrale afweging als onderdeel van de omgevingsvergunning, vormen belangrijke instrumenten om een mooie, schone, gezonde, toegankelijke en veilige leefomgeving te creëren. Vanaf 2024 werkt de gemeente met de wettelijk minimaal verplichte invulling van de instrumenten. Tegelijkertijd gaat het vormgeven, aanpassen en verbeteren van de instrumenten door. In het projectenboek wordt over de voortgang gerapporteerd.

De omgevingsvisie is een verplicht instrument in de nieuwe Omgevingswet. De omgevingsvisie geeft richting aan het handelen van de gemeente en houvast aan mensen, organisaties en bedrijven die iets willen doen in Leidschendam-Voorburg. De omgevingsvisie is ook het kader waarbinnen Leidschendam-Voorburg het omgevingsplan opstelt. Dit omgevingsplan vervangt de huidige bestemmingsplannen. De visie is het document met de ambities en richtingen; in het omgevingsplan worden deze vertaald in concrete regels.

Na de vaststelling van de Koersnotitie (2024) zal de gemeente de Omgevingsvisie opstellen. De omgevingsvisie beschrijft het toekomstbeeld van Leidschendam-Voorburg 2050. Het is het centrale beleidsdocument dat richting geeft aan de leefomgeving. Met de leefomgeving wordt alles bedoeld dat nodig is om te kunnen leven, wonen, werken, leren, bewegen en recreëren. Dit is een samenspel van bebouwing, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid, in relatie tot het vestigingsklimaat en de agglomeratiekracht (de kracht van stedelijke gebieden) van de regio. Bij de totstandkoming van de omgevingsvisie worden inwoners, ondernemers, bedrijven, organisaties en het onderwijs betrokken om actief mee te denken. Uitgangspunt is: inspiratie, lokaal engagement, maatwerk, periodiek contact en transparantie. Gebiedsgerichte ambities en strategische keuzes worden vervolgens nader onderzocht waarbij aandachtspunten inzichtelijk worden gemaakt. Op basis hiervan kunnen de definitieve gebiedsgerichte strategische keuzes en sturingsprincipes worden opgesteld. Het beoogde resultaat: een weloverwogen inspirerend toekomstbeeld voor 2050.

Speerpunten:

- Omgevingsvisie en programma's
Na het vaststellen van de Koersnotitie wordt de omgevingsvisie opgesteld. Voor Stompwijk start daarnaast een programma (visie) in combinatie met een omgevingseffectrapportage (O.E.R) zodat mogelijke gebiedskeuzes waaronder ontwikkellocaties in de kern Stompwijk meer op basis van data worden onderbouwd. Binnen dit programma zullen de moties 'Buitengebied Stompwijk' (522) en 'Toekomst van het buitengebied' (760) nader worden uitgewerkt.
- Omgevingsplan; transitieplan
We werken in 2025 verder aan het Omgevingsplan op grond van het transitieplan. Het streven is in enkele jaren het Omgevingsplan in de basis gereed te hebben. Het transitieplan bevat de uitgangspunten om het Omgevingsplan goed te kunnen opstellen en inrichten. Hierin staan o.a. een nieuwe set regels en de manier hoe we oude regels vanuit o.a. bestemmingsplannen en verordeningen goed kunnen omzetten. Het streven is het transitieplan in het 1e kwartaal van 2025 aan te bieden voor besluitvorming.

Grondexploitaties

We bewaken de financiële voortgang van onze projecten met een grondexploitatie. Deze actualiseren we twee keer per jaar en daarover te rapporteren aan de gemeenteraad in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG). Er wordt in algemene zin en voor een aantal locaties specifiek onderzocht of de sturing op de ontwikkeling steviger kan worden vormgegeven vanuit een eigendomspositie van de grond. Dit kan leiden tot het openen van nieuwe grondexploitaties. Paragraaf 3.7 van de begroting (Grondbeleid) gaat nader in op ons grondbeleid en op lopende en nieuwe grondexploitaties.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Wonen

We voegen zoveel mogelijk betaalbare woningen toe aan de woningvoorraad. De komende jaren komen er tussen de 4.000-5.000 woningen bij. Al 140.000 m2 leegstaande kantoorgebouwen (CBS, Billiton en Total) hebben plaatst gemaakt voor 650 woningen. Die lijn zetten we door met de Van Ruysdaellaan en Overgoo. We richten ons op de realisatie van een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod en leggen daarbij de nadruk op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop). Hierbij streven we naar 30% sociaal en 20% middel dure woningbouw. We werken aan een aanbod dat anticipeert op de verwachte woonzorgvraag van de (toekomstige) inwoners van Leidschendam-Voorburg.

We zetten in op doorstroming uit de betaalbare woningbouw, meer ruimte voor creatieve en flexibele oplossingen en het tegengaan van woningspeculatie en huisjesmelkers. De verordening sociale en middeldure woningbouw is hierbij leidend.

De gemeente kijkt actief naar kansen om ruimte te maken voor nieuwe woningen, bijvoorbeeld door gecombineerde bestemmingen van wonen en maatschappelijk vastgoed en het zogeheten 'optoppen' van bestaande woongebouwen.

Speerpunten:

- Oplevering van verschillende woningbouwprojecten
Dit zijn o.a. de volgende projecten:
 - Deellocatie Damsigt, in totaal 295 huurwoningen (15% sociaal, 15% middelduur, 70% vrije sector). Het eerste deel wordt in 2025 opgeleverd.
 - Deellocatie Triadome, in totaal 123 woningen, waarvan 37 sociale huurwoningen. Het eerste deel wordt in 2025 opgeleverd.
 - Nieuwstraat-Venestraat, oplevering van 90 sociale huurwoningen.
 - Nieuwbouw Stompwijk: bouw van 27 woningen aan de Dr. van Noortstraat en oplevering van 18 woningen aan de Van Santhorstraat.

- Anterieure Overeenkomst met Stichting Woonoord Duivenvoorde
Toevoegen van appartementen gericht op senioren met zorg nabij.

- Kansrijke locaties voor het optoppen van gebouwen
Er zijn 5 kansrijke locaties geïdentificeerd voor het optoppen van gebouwen. De woningcorporaties werken aan plannen voor deze locaties.

Betrokken verbonden partijen

VOF LC Gex

Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.

Wat mag het kosten?

Bouwen en wonen (VHLOSV)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	27.965	40.813	29.372	15.028	4.918
Lasten	33.484	43.619	34.763	19.882	10.220
Saldo van lasten en baten	-5.519	-2.806	-5.391	-4.854	-5.302

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Bouwen en Wonen bedragen voor 2025 respectievelijk € 40.813.000 en € 43.619.000.

Hieronder wordt per taakveld ingegaan waaraan de lasten worden besteed en welke baten er worden ontvangen.

Baten

Ruimte en Leefbaarheid

De baten betreffen de inkomsten uit het kostenverhaal van de gemeentelijke kosten ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen.

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

De baten bestaan uit gronduitgiften (intern en extern), subsidies, investeringsbijdragen en overige opbrengsten.

Wonen en bouwen

De baten betreffen legesopbrengsten (voor o.a. omgevingsvergunningen), verhaal kosten bestuursdwang en basisregistraties en de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Lasten

Ruimte en Leefbaarheid

De lasten hebben betrekking op de transformatie naar de Omgevingswet, de kosten die de gemeente maakt voor ruimtelijke ontwikkelingen (kostenverhaal), het herzien van bestemmingsplannen en de beleidsadvisering ruimte en grondbeleid.

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

De lasten bestaan uit apparaatskosten, kosten voor het werven van gronden, kosten voor bouw- en woonrijp maken en overige kosten behorend bij de grondexploitatie.

Wonen en bouwen

De lasten betreffen de kosten voor de uitvoering van de vergunningverlening, het bouw- en woningtoezicht en het beheer van de basisregistratie.

Bouwen en wonen (VHLOSV)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	-5.664	-8.811	-5.576	-4.575
Kadernota 2025-2028	-829	-163	-13	-413
Wijzigingen tot 2e Turap 2024	3.500	3.137	-85	0
2e Turap 2024	-167	-82	-82	-82
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	-3.159	-5.919	-5.755	-5.069
Exogene en autonome ontwikkelingen	0	0	350	-750
Stimuleringsregeling Energietransitie	0	0	350	-750
Loon- en prijsontwikkeling	40	69	75	75
Financieel technische mutaties	313	459	476	442
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	-2.806	-5.391	-4.854	-5.302

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Stimuleringsregeling Energietransitie

De raming van de subsidieregeling voor de komende jaren is geactualiseerd. Voor 2027 is de subsidie verlaagd met € 350.000 tot € 750.000. Voor 2028 was nog geen budget opgenomen. In het verlengde van het bestedingsplan is ook voor dit jaar € 750.000 opgenomen.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelsystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendekkendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	9,9 (landelijk 9,3)	BAG/ABF - Systeem Woningvoorraad
37	Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)	%	2022	80,7 (landelijk 70,3)	CBS - Bevolkingsstatistiek
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2024	924 (landelijk 911)	COELO, Groningen
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2024	995 (landelijk 994)	COELO, Groningen

Toelichting op de indicatoren

36 Nieuw gebouwde woningen

Het aantal nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

37 Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Ondertekenen Regionale Realisatieagenda Wonen Haaglanden \(iBabs nr. 3185\)](#)

[Koersnotitie Omgevingsvisie \(iBabs nr. 3859\)](#)

Overige onderdelen

In dit gedeelte van de begroting staan de onderdelen die verplicht, apart op iedere gemeentelijke begroting opgenomen dienen te worden. Het betreft de onderdelen Algemene Dekkingsmiddelen, Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien.

Algemene Dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij besteedbare middelen die de gemeente gebruikt om de lasten van alle programma's te dekken, in tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen die aan een specifiek doel gebonden zijn. Ze zijn opgenomen in het 'overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien' en beslaan ongeveer 65% van de totale baten van de gemeente. De belangrijkste bronnen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, OZB-inkomsten, Treasury, dividendinkomsten en overige belastingen.

Overhead

Het Overzicht Overhead bevat lasten en baten van de gemeentelijke overhead, zoals vereist door het Besluit Begroting en Verantwoording. Overhead betreft kosten voor sturing en ondersteuning van het primaire proces, zoals financiën, HR, en ICT en management.

De geactualiseerde BBV-notitie Overhead laat ruimte toe om kosten van leidinggevenden en ICT te verschuiven naar het primaire proces als ze toerekenbaar zijn aan specifieke beleidsterreinen. De kostentoerekening in de begroting 2025 is ondanks de ruimte die er nu is om meer kosten toe te rekenen aan specifieke beleidsterreinen niet aangepast. De begroting van Leidschendam-Voorburg is hiermee vergelijkbaar met die van vorige jaren. Wel neemt de vergelijkbaarheid tussen gemeenten af door deze nieuwe notitie.

Vennootschapsbelasting

Overheden vallen onder de vennootschapsbelastingplicht. Over de winst die met ondernemingsactiviteiten, zoals winst die uit reclame-inkomsten en grondexploitaties zijn behaald, moet vennootschapsbelasting betaald worden.

De gemeente Leidschendam-Voorburg verwacht op basis van de huidige cijfers en inzichten dat alleen voor de opbrengsten uit reclame (abri's, lichtmastenreclame en A0-borden) de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is.

Onvoorzien

Wettelijk is voorgeschreven dat de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven bevat. Er zijn geen voorschriften voor de omvang hiervan. De raming voor 2025 bedraagt € 100.000. Dit is het totaalbedrag dat beschikbaar is voor alle programma's tezamen, dat onder voorwaarden (onvoorzien, onvermijdbaar, onuitstelbaar) kan worden ingezet. Het is niet bedoeld om omvangrijke risico's binnen de begroting te dekken. Een overzicht en toelichting van de risico's is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Wat willen we bereiken?

We zijn er gezamenlijk verantwoordelijk voor dat het gemeentelijke huishoudboekje op orde is, waarbij we de lasten voor onze inwoners en ondernemers zo laag mogelijk willen houden. Dit vraagt om een sluitende begroting en een positief meerjarenperspectief. Financiën zijn geen doel op zich, maar alleen met een gezonde financiële basis kunnen we onze gezamenlijke ambities waarmaken, de voorzieningen in onze mooie gemeente in stand houden en mensen de ruimte geven. Want daar gaat het om.

Leidschendam-Voorburg is een financieel gezonde gemeente. De begroting sluit meerjarig en het toezicht vanuit de provincie is licht. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat er ook in de komende periode ontwikkelingen kunnen zijn die vragen om investeringen die we nu nog niet kunnen voorzien. Gelukkig geeft de reservepositie een buffer voor dit soort situaties, maar deze buffer is natuurlijk niet onbeperkt. Een zorgvuldig financieel beleid is daarom geboden.

Dat doen we onder meer door:

- Het voeren van een behoedzaam financieel beleid en realistisch te begroten conform het voorzichtigheidsbeginsel (reële, solide uitgangspunten);
- De inwonerslasten (met uitzondering van indexering) niet te verhogen, zodat deze onder het regionaal gemiddelde blijven;

De paragraaf bedrijfsvoering in een gemeentelijke begroting moet inzicht bieden in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. Hierin zit natuurlijk een raakvlak met de kosten in dit onderdeel overhead. We kiezen ervoor om de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering te verwijzen naar de paragraaf bedrijfsvoering. Hierover wordt in de jaarrekening ook verantwoording afgelegd.

Over de beslissingen ter verbetering van de ondersteuning van de primaire processen, waarvoor in 2025 belangrijke speerpunten te benoemen zijn, wordt wel in dit onderdeel gerapporteerd.

Wat gaan we ervoor doen?

Algemene dekkingsmiddelen

Speerpunten:

- Transparant en behoedzaam financieel beleid
 - We blijven samenwerken met de VNG en andere gemeenten om te lobbyen voor een kleiner tekort in het gemeentefonds en voor een evenwicht tussen taken en middelen.
 - We maken de financiën inzichtelijker in onze Planning & Control producten, in samenwerking met de raad dan wel de Duisenberg-werkgroep. Maar ook door alternatieven te zoeken om over de gemeentefinanciën te communiceren (bijvoorbeeld via de budgetbrieven en rubrieken in de lokale media)
 - We communiceren duidelijk aan de inwoners hoe de gemeente het belastinggeld besteedt.
 - Wanneer het meerjarig evenwicht onder druk komt door huidig of nieuw beleid, zoeken we het eerst in het prioriteren van onze doelen en activiteiten in alle portefeuilles. We zoeken de mogelijkheden daarnaast niet alleen in onze inkomsten en uitgaven, maar ook in externe financieringsbronnen.

Overhead

Speerpunten:

- Verbeteren ondersteuning (primaire) processen
 - In 2025 versterken we het vermogen van de griffie om de gemeenteraad goed en betrouwbaar te ondersteunen door meer inzet van bodes en communicatie, en het beheer van de ICT te verbeteren.
 - Een definitief ontwerp voor de nieuwe huisvesting van raad en griffie wordt opgesteld zodat het project eind 2025 gereed is voor aanbesteding.
 - In Q1 2025 wordt de raad geïnformeerd over passende alternatieven voor de bestemming van Huize Swaensteyn.

Betrokken verbonden partijen

BNG Bank N.V.

De bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Stedin N.V.

Stedin maakt het met haar netwerken mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties.

Wat mag het kosten?

Overige onderdelen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	181.959	187.275	180.609	181.654	184.251
Lasten	41.902	41.610	41.812	41.849	42.573
Saldo van lasten en baten	140.057	145.664	138.797	139.804	141.678

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van de overige taakvelden uit de begroting bedragen voor 2024 € 187.275.000 en € 41.610.000. Het betreft met name onderstaande posten:

Baten

Treasury

De baten betreffen rente op verstrekte geldleningen en eigen vermogen alsmede de dividenduitkeringen van Stedin en de BNG Bank.

OZB woningen, OZB niet woningen en belastingen overig

De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Algemene en overige uitkeringen

De baten betreffen de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Lasten

Treasury

De lasten hebben betrekking op rente van opgenomen kort- en langlopende geldleningen.

OZB woningen, OZB niet woningen en belastingen overig

De lasten betreffen uitvoeringskosten van de heffing op en waardering van woningen, het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtschelding procedures en de uitvoering van de reclamebelasting.

Overige baten en lasten

Onder de lasten zijn opgenomen de nog over de taakvelden te verdelen stelpost beheer en onderhoud openbare ruimte.

Overhead

De lasten betreffen personeelslasten en materiële lasten behorende bij de ondersteunende functies, de kosten van huisvesting en het wagenpark van het ambtelijk apparaat en ICT kosten.

Vennootschapsbelasting

De lasten betreffen de verwachte afdrachten aan vennootschapsbelasting.

Onvoorzien

De lasten betreffen de post voor onvoorzien uitgaven.

Overige onderdelen	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Primitieve begroting	138.041	125.366	127.298	128.191
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	1	1	1	1
1e Turap 2024	655	1.738	1.633	3.084
Kadernota 2025-2028	-1.607	3.141	2.577	2.947
2e Turap 2024	2.858	2.470	1.895	2.445
Startpositie meerjarenbegroting 2025 - 2028	139.948	132.717	133.404	136.667
Exogene en autonome ontwikkelingen	-143	641	895	341
Renteontwikkelingen	7	641	895	341
Waarderingskamer onderzoek WOZ-uitvoering	-150	0	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	4.690	4.420	4.514	4.503
Doorlichting begroting	130	103	135	635
Financieel technische mutaties	1.039	916	856	-468
Saldo meerjarenbegroting 2025 - 2028	145.664	138.797	139.804	141.678

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Waarderingskamer onderzoek WOZ-uitvoering

De waarderingskamer voert jaarlijks bij iedere gemeente diverse onderzoeken uit naar de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). De aanbevelingen richten zich op onderwerpen zoals de aansluiting van de WOZ-taxaties op het marktniveau, de objectkenmerken en de volledigheid van de WOZ-administratie. De aanbevelingen van de waarderingskamer dienen opgevolgd te worden zodat we ook voor de toekomst toestemming krijgen om op aanslag te gaan. Het opvolgen van de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport vraagt extra inzet in 2025.

Renteontwikkelingen

Op basis van de financieringsbehoefte voor de komende jaren en de renteontwikkelingen zijn de rentelasten bijgesteld. Met name de dalende rente zorgt voor een voordelig effect op de begroting.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2025-2028 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen.

Totaal per saldo leveren deze mutaties een voordelig effect op het begrotingssaldo (zie bij Overige onderdelen).

Financieel technische mutaties

Bij deze mutaties gaat het om aanpassingen die verband houden met de kostenverdeelssystematiek waarin de arbeidskosten en kosten van tractiemiddelen aan taakvelden en programma's worden toegerekend. Ook mutaties in de berekening van kostendeckendheid van afval en riool zijn hierin verwerkt.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
4	Externe inhuur	Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	2023	23.2	Eigen gegevens
5	Overhead	% van totale lasten	2023	13.8	Eigen gegevens
35	Gemiddelde WOZ waarde woningen	1.000 euro	2024	389 (landelijk 379)	CBS - Statistiek waarde onroerende zaken

Toelichting op de indicatoren

4 Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winst oogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

5 Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Dit zijn kosten (o.a. personeelslasten, huisvestingslasten en ICT-kosten van PIOFACH domein) die niet direct toewijsbaar zijn aan specifieke projecten, diensten of activiteiten, maar die wel noodzakelijk zijn voor het functioneren van de gemeente als organisatie.

35 Gemiddelde WOZ waarde woningen

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Overige indicatoren

--

Relevante documenten

[Wet financiering decentrale overheden](#)

[Financiële Verordening Leidschendam-Voorburg](#)

[Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#)

[Treasurystatuut Leidschendam-Voorburg](#)

Paragrafen

Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en over het kwijtscheldingsbeleid. Ook wordt in deze paragraaf ingegaan op de kostendekkendheid van de belangrijkste gemeentelijke heffingen: de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de lijkbezorgingsrechten en de leges.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten van het beleid voor de heffingen van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn:

- Lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden met uitzondering van de toeristenbelasting;
- Streven naar kostendekkende heffingen en lege;
- Bij de berekening van het OZB-tarief uitvoering geven aan de meerjarenraming vanaf de kadernota 2022 (begroting 2022-2025) voor 2025.

Ontwikkelingen 2025-2028

Leges

Voor 2025 zijn de leges gemiddeld meer kostendekkend gemaakt dan voor 2024. Voor 2025 is dezelfde structuur van de legesverordening gehanteerd van de Omgevingswet als voor 2024. Hierbij is de modelverordening van de VNG gevolgd. Door de verwachte stijging van het aantal relatief grote bouwprojecten voor 2025 stijgen de opbrengsten van de leges in hoofdstuk 2 van de legesverordening meer waardoor deze leges iets meer dan 100% kostendekkend uitkomen. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar het tarievenvoorstel.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Conceptprogrammabegroting 2025-2028 en meerjarenraming 2025

In de conceptprogrammabegroting 2025-2028 is voor de hoogte van de OZB-opbrengsten rekening gehouden met nieuwbouw, sloop, leegstand, de inflatiecorrectie en de verwachte uitkomsten van de herwaardering 2025. Het verschil tussen de verwachte totale WOZ-waarde en de uiteindelijke definitieve WOZ-waarde kan leiden tot een verschil in gerealiseerde OZB-baten. Bovendien is in de tariefopbouw de verhoging van de OZB-opbrengsten verwerkt die in 2022 werd opgenomen in de meerjarenraming per 2025.

Gemiddelde lokale waardeontwikkeling

Voor deze waardebepaling zijn de beschikbare verkoopcijfers geanalyseerd die zijn gerealiseerd rond de waardepeildatum 1 januari 2024. Deze verkoopcijfers laten een gemiddelde waardestijging zien van 15% voor woningen. Voor niet-woningen is er een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardeontwikkeling van 4%. Dit is een gevolg van de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt.

Woningen

De gemiddelde lokale waardestijging van woningen voor 2025 is groter dan gemiddeld. De Waarderingskamer, die toezicht houdt op de uitvoering van de Wet WOZ, heeft een controle uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de WOZ-waarden van woningen binnen de gemeente het voorgaande jaar onder het marktniveau zijn vastgesteld. De gemiddelde lokale waardestijging 2025 is mede daardoor groter dan het landelijk gemiddelde.

Daarnaast is de waardeestijging van woningen de afgelopen en komende jaren aanzienlijk. Deze waardeestijging wordt normaliter gecorrigeerd met een tariefsdaling waardoor de woonlasten alleen stijgen met de inflatie. Voor 2025 wordt uitvoering gegeven aan hetgeen is vastgesteld in de kadernota 2022 (begroting 2022-2025) om het OZB-tarief in 2025 niet geheel te corrigeren (met 2% van de waardeestijging). Dit betekent dat door een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardeestijging van woningen met 15% het OZB-tarief van eigenaren van woningen verminderd wordt met 13% in plaats van 15% en daarna wordt verhoogd met de CEP-indexatie van 4,87%. Hiermee wordt invulling gegeven aan de hogere opbrengstraming van de OZB in 2025 die in de meerjarenbegrotingen vanaf 2022 is opgenomen. Door het tarief eenmalig niet geheel te corrigeren (met 2% van de waardeestijging) worden de OZB-inkomsten gecompenseerd.

Niet-woningen

De gemiddelde lokale waardeestijging van niet-woningen voor 2025 is eveneens groter dan gemiddeld. Hierbij is ook gebleken dat de WOZ-waarden van niet-woningen binnen de gemeente het voorgaande jaar onder het marktniveau zijn vastgesteld. De gemiddelde lokale waardeestijging 2025 is mede daardoor groter dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast zijn de huurprijzen van de winkels in de The Mall of the Netherlands dit jaar aanzienlijk gestegen. Waardoor de gemiddelde lokale waardeestijging van niet-woningen ook harder stijgt. Bovengenoemde verklaart het verschil in gemiddelde WOZ-waarde voor belastingjaar 2025 ten opzichte van belastingjaar 2024 dat relatief groter is dan verwacht.

Ook bij het berekenen van het OZB-tarief voor niet-woningen wordt normaliter gecorrigeerd met de gehele waardeontwikkeling, waardoor de woonlasten alleen stijgen met de inflatiecorrectie. Voor 2025 is uitvoering gegeven aan hetgeen is vastgesteld in de kadernota 2022 (begroting 2022-2025) om het OZB-tarief in 2025 niet geheel te corrigeren (met 2% van de waardeestijging). Voor de OZB-tarieven van niet-woningen wordt een vergelijkbare aanpassing doorgevoerd als bij de OZB-tarieven van woningen. Dit betekent dat door een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardeestijging van niet-woningen met 4% het OZB-tarief van eigenaren van niet-woningen verminderd wordt met 2% in plaats van 4% en daarna verhoogd wordt met de CEP-indexatie van 4,87%. Hiermee wordt invulling gegeven aan de hogere opbrengstraming van de OZB in 2025 die in de meerjarenbegrotingen vanaf 2022 is opgenomen. Door het tarief eenmalig niet geheel te corrigeren (met 2% van de waardeestijging) worden de OZB-inkomsten gecompenseerd.

Toeristenbelasting

Investerings in de lokale voorzieningen komen ook ten gunste van toeristen. Met de toeristenbelasting kan daarom een deel van deze lokale voorzieningen bekostigd worden. De toeristenbelasting ligt nu op het niveau van de gemeente Den Haag.

Woonlasten

De woonlastenberekening geeft een goed inzicht in de veranderingen van de belangrijkste gemeentelijke heffingen en de consequenties ervan voor onze inwoners. Deze berekening volgt aan het einde van deze paragraaf.

Tarief van de overheadkosten

Bij het berekenen van de tarieven voor 2025 wordt een bedrag van € 57 per uur (2024: € 58) gehanteerd voor overheadkosten volgens het rekenmodel overhead op basis van vast gedrag per FTE.

Gemeentelijk belastinggebied

De gemeentelijke belastingen omvatten de onroerendezaakbelastingen, de reclamebelasting en de toeristenbelasting.

De tarieven van de gemeentelijke belastingen worden vastgesteld door de raad met het vaststellen van het "Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2025".

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In geld gemeten is de onroerendezaakbelasting de belangrijkste belasting. Voor woningen en niet-woningen betalen alleen de eigenaren OZB. De opbrengstraming van de onroerendezaakbelasting (OZB) is in de gemeentebegroting 2025 gebaseerd op de waarde van de onroerende zaken en de verwachte minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw van woningen en niet-woningen. Voor de berekening van de tarieven voor 2025 wordt uitgegaan van de WOZ-waarde per 1 januari 2024.

Voor het belastingjaar 2025 worden alle onroerende zaken gewaardeerd naar een waardepeildatum van 1 januari 2024. De prognoses duiden op een gemiddelde waardestijging van 1-1-2024 ten opzichte van 1-1-2023 van:

1. Woningen	15%
2. Niet-woningen	4%

In onderstaande tabel zijn de OZB-tarieven voor 2024 en de nieuwe tarieven 2025 (als percentage van de WOZ-waarde) opgenomen.

	Tarief L-V 2024 in %	Tarief L-V 2025 in %
1. Woningen:		
a. eigenaren	0,07551	0,07079
2. Niet-woningen:		
a. eigenaren	0,46432	0,48075
b. gebruikers	0	0

Eigenaren van woningen

Door een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardestijging van woningen met 15% wordt voorgesteld het tarief van eigenaren van woningen te verminderen met 13% in plaats van 15% conform de meerjarenraming vanaf de kadernota 2022 (begroting 2022-2025) voor 2025. Vervolgens wordt het tarief verhoogd met een prijsindexatie van 4,87% conform het meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Daarnaast wordt rekening gehouden met de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2025.

Eigenaren van niet-woningen

Door een gemiddeld genomen stijgende lokale WOZ-waardeontwikkeling voor niet-woningen van 4,0% wordt voorgesteld om het tarief van eigenaren van niet-woningen te verminderen met 2% in plaats van 4% conform de meerjarenraming vanaf de kadernota 2022 (begroting 2022-2025) voor 2025. Vervolgens wordt het tarief verhoogd met een prijsindexatie van 4,87% conform het meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Daarnaast wordt rekening gehouden met de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2025.

Gebruikers van niet-woningen

Voor de gebruikers van niet-woningen blijft het tarief in 2025 op 0%.

Reclamebelasting

De gemeente heft reclamebelasting op basis van de WOZ-waarde van niet-woningen. De belastingtarieven worden in de Verordening Reclamebelasting 2025 meegenomen. De opbrengsten van de reclamebelasting worden via een subsidie teruggegeven aan de ondernemersfondsen. Deze afspraken zijn vastgelegd in de afzonderlijke convenanten met de stichtingen. Voor 2025 is met de ondernemersfondsen Leidschendam Centrum en Huygenskwartier Voorburg een verhoging van de opbrengst van respectievelijk 4,5% en 10% afgesproken.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting blijft (naast de indexatie) in 2025 op hetzelfde niveau als in 2024.

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten van door de gemeente geleverde diensten en producten.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen worden vastgesteld door de raad met het vaststellen van het "Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2025".

Overzicht opbrengsten Belastingen, heffingen en leges

Belastingsoort	Realisatie	Prim. begroting	Begroting
	2023	2024	2025
Afvalstoffenheffing	12.964	14.262	15.398
Onroerendezaakbelasting	15.385	16.639	17.954
Rioolheffing	8.195	8.264	9.451
Leges (inclusief bouwleges)	3.673	5.259	6.340
Lijkbezorgingsrechten	807	952	952
Reclamebelasting	151	155	179
Toeristenbelasting	497	561	589
Marktgelden	55	60	63
Totaal	41.726	46.152	50.925

Bedragen x € 1.000

Begrotingsvoorschriften en kosten-onderbouwing heffingen

Voor het bepalen van de kostprijs wordt een systeem van kostprijsberekening gehanteerd conform de Financiële verordening van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Naast de directe kosten worden bij de kostberekening alleen die indirecte kosten betrokken, die rechtstreeks samenhangen met de door de gemeente verleende diensten. Bij de indirecte kosten worden betrokken:

- de overheadkosten, opslag op basis van uurtarief
- de bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa
- de kapitaallasten van de in gebruik zijnde activa
- de compensabele BTW en de kosten van het kwijtscheldingsbeleid (zowel beide voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing).

Overzicht van de kostendekkendheid van de opbrengsten leges

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld T73 Afval, incl. (omslag)rente	10.435	10.406	11.648
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer, incl. (omslag)rente	389	473	342
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	725	860	785
Inkomsten taakveld T73 Afval, excl. heffingen	-7	0	0
Inkomsten Garantieprovisie HVC	-170	-175	-175
Netto kosten taakveld	11.372	11.564	12.600
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	393	405	393
BTW	2.147	2.142	2.404
Totale kosten	13.912	14.111	15.397
Opbrengst heffingen	12.965	14.263	15.472
Kostendekkendheid	93,2%	101,1%	100,5%
Storting in de voorziening Afval	0	152	75
Onttrekking aan de voorziening Afval	946	0	0
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,0%	100,0%	100,0%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (*bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex* en kwijtscheldingen) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de directe kosten wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.
- De ontvangen garantieprovisie van HVC wordt toegerekend aan T73 Afval.
- een storting van € 75.000 in de voorziening afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld T72 Riolering, incl. (omslag)rente	4.867	5.225	5.691
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer, incl. (omslag)rente	344	684	590
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	514	518	559
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. Heffingen	-16	0	-18
Kosten taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	413	308	358
Netto kosten taakveld	6.122	6.735	7.180
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	918	704	980
BTW	947	998	1.092
Totale kosten	7.987	8.437	9.252
Opbrengst heffingen	8.195	8.694	9.347
Kostendekkendheid	102,6%	103,0%	101,0%
Storting in de voorziening Riolering	307	259	95
Onttrekking aan de voorziening Riolering	100	0	0
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,0%	100,0%	100,0%

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid rioolheffing

Toelichting kostendekkendheid rioolheffing

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de betreffende grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdelen Doorstromen watergangen (baggeren & duikers) wordt voor 75% meegenomen in het tarief en Onderhoud beschoeiingen/oeverbeschoeiingen/watergangen/sloten) wordt voor 50% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdeel Grondwaterstanden) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de kostenelementen worden meegenomen in de rioolheffing
- Met ingang van 2021 worden uren van de eigen organisatie toegerekend aan de betreffende taakvelden; hierdoor zijn deze uitgaven niet langer afzonderlijk zichtbaar in de tabel. De uitgaven van de afzonderlijke taakvelden zijn mede hierdoor gestegen.
- In 2025 wordt een bedrag van afgerond € 75.000 gestort in de voorziening Riool.

Kostendekkendheid leges

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten legesverordening, taakvelden T02,T21,T83	3.003	4.153	5.054
Netto kosten taakveld	3.003	4.153	5.054
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	1.080	1.609	1.856
Totale kosten	4.083	5.762	6.910
Opbrengst heffingen	3.472	5.118	6.411
Dekkingspercentage	85,0%	88,8%	92,8%

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid leges

Toelichting kostendekkendheid leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02, 21, en 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen.
- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.
- De baten zijn gebaseerd op ramingen in de meerjarenbegroting 2025-2028.

Leges uit de legestabel mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt echter op totaalniveau over alle leges. Het kan dus voorkomen dat individuele hoofdstukken uit de tabel, of titels meer dan 100% kostendekkend zijn. Het totaal van de tabel is nooit meer dan 100% kostendekkend.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Toelichting Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve Begroting 2024	Begroting 2025
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria, incl rente	946	1.138	1.111
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria excl. heffingen	-97	-164	-164
Netto kosten taakveld	849	974	947
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	225	254	253
Totale kosten	1.074	1.228	1.200
Opbrengst heffingen	764	952	952

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve Begroting 2024	Begroting 2025
Dekkingspercentage	71,1%	77,5%	79,3%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

De kosten voor begraafplaatsen en crematoria worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke begraafarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraafarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen van € 57 per persoon, per uur.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraafarieven.
- De gehanteerde omslagrente is 1,2%.
- De begraafarieven zijn ten opzichte van de begraafarieven 2024 met 4,87% gestegen. De opbrengst blijft echter gelijk, omdat de aantallen afgenomen zijn.

Overzicht Kostendekkendheid leges per hoofdstuk

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T1-1	Burgerlijke stand	156	118	273	199	72,91%
T1-2	Reisdocumenten	1.269	449	1.719	1.353	78,73%
T1-3	Rijbewijzen	274	131	405	303	74,82%
T1-4	Verstrekingen BRP	85	41	126	70	55,39%
T1-5	Huisvestingswet 2014	21	20	41	11	27,71%
T1-6	Leegstandswet	1	1	1	1	103,14%
T1-7	Verkeer en vervoer	263	219	482	453	94,06%
T1-8	Diversen	100	52	152	113	74,64%
	Subtotaal titel 1	2.168	1.031	3.199	2.504	78,28%
T2-2	Initiatiefase / Haalbaarheidsfase	122	93	215	218	101,39%
T2-3	Aanvraag omgevingsvergunning	1.932	-	1.932	-	0,00%
T2-4	Bouwactiviteit	569	497	1.066	3.179	298,16%
T2-5	Omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit	66	52	118	120	101,26%

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T2-7	Omgevingsplanactiviteit met betrekking tot een gemeentelijk, provinciaal en/of rijksmonument en/of een rijksmonumentenactiviteit	7	6	13	13	102,43%
T2-18	Omgevingsplanactiviteit voor het maken, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg/uitrit	1	1	2	2	102,86%
T2-20	Omgevingsplanactiviteit voor het kappen / vellen van een houtopstand	15	13	29	29	102,55%
T2-23	Toestaan dat roerende zaken worden opgeslagen in een onroerendzaak	0	0	0	0	100,00%
T2-28	Buiten behandeling stellen van een aanvraag/activiteit	1	1	1	1	102,13%
T2-31	Externe advieskosten	60	53	113	142	125,77%
	Subtotaal titel 2	2.773	717	3.490	3.705	106,18%
T3-1	Horeca	30	28	57	38	67,02%
T3-2	Organiseren evenementen of markten	23	22	45	47	103,71%
T3-4	Seksinrichting en escortbedrijven	1	1	2	1	50,53%
T3-7	Overige	60	57	117	115	98,86%
	Subtotaal titel 3	113	108	221	201	91,06%
	Totaal	5.054	1.856	6.910	6.411	92,78%

Bedragen x € 1.000

Kwijtscheldingsbeleid gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing kunnen inwoners een beroep doen op de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling. De kosten van kwijtschelding zijn meegenomen in de tarieven en worden gedekt met de opbrengst van de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing.

<http://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR706288>

Gemeentelijke woonlasten

De woonlasten zijn een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2024	2025	Stijgings- percentage	2024	2025	Stijgings - percentage
a. Onroerende zaakbelasting*	€ 298,26	€ 321,38	7,75%	€ 298,26	€ 321,38	7,75%
b. Afvalstoffenheffing	€ 342,12	€ 374,04	9,33%	€ 413,88	€ 452,40	9,31%
c. Rioolheffing	€ 220,39	€ 244,92	11,13%	€ 220,39	€ 244,92	11,13%
Totale woonlasten	€ 860,77	€ 940,34	9,24%	€ 932,53	€ 1.018,70	9,24%

* De OZB cijfers zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 385.000 voor 2023, € 395.000 voor 2024 en € 454.000 voor 2025.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het is immers van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandsvermogen, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

In de paragraaf Weerstandsvermogen van zowel de begroting als van de jaarrekening, wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Onder een risico wordt verstaan: een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn c.q. afgedekt zijn. Het kenmerk van een risico is dat het onafwendbaar is en dat er geen keuzemogelijkheden zijn. De gemeente kan zich soms indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten. In het kader van het weerstandsvermogen gaat het dus om die resterende risico's, die niet in de exploitatie of op andere wijze zijn op te vangen.

Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn: de reserves, de (onbenutte) belastingcapaciteit en de post voor onvoorzien uitgaven. De samenstelling van de weerstandscapaciteit over 2025 staat in onderstaande tabel.

Weerstandscapaciteit	Soort	1-1-2025	31-12-2025
Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	11.418	11.418
Algemene Reserve (vrij besteedbaar)	Incidenteel	55.230	59.136
Onvoorzien	Structureel	55	100
Totaal		66.593	70.654

Bedragen x € 1.000

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. Daarnaast is de algemene reserve vrij besteedbaar en de post onvoorzien bestemd voor de dekking van onvoorzien, onontkoombare en onuitstelbare exploitatielasten. De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 7 maart 2017 besloten de reserve met bufferfunctie te normeren op een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel. Een verhoging van de reserve met bufferfunctie komt ten laste van de algemene reserve vrij besteedbaar. Wanneer de hoogte van de reserve de bandbreedte overschrijdt, komt het surplus ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar. Het effectueren hiervan gebeurt bij het

opstellen van de jaarstukken. Op dit moment valt de reserve met bufferfunctie binnen de vastgestelde bandbreedte.

In de nota van wijziging worden mogelijk keuzes gemaakt die effect hebben op de weerstandscapaciteit

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Het gaat om de mate waarin de gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm.

Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht:

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de onderstaande tabel wordt in de vorm van een ratio een oordeel gegeven over het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel. De ratio's voor de jaren 2023, 2024 en 2025 zijn:

Ratio	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1. Risicoprofiel	8.742	7.754	9.870
2. Weerstandscapaciteit	75.162	71.069	70.654
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	8,6	9,2	7,2
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	66.420	63.315	60.784

Bedragen x € 1.000

Uit voorgaande tabel blijkt dat het weerstandsvermogen gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is. De geraamde totale weerstandscapaciteit voor 2025 is 7,2 maal zo groot als het risicoprofiel. Dit betekent dat de gemeente op basis van de risicoanalyse die gemaakt is, uitstekend in staat is om onverwachte ontwikkelingen op te vangen.

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en daar waar noodzakelijk beheersmaatregelen getroffen. Ook voor wat betreft projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt en worden de belangrijkste risico's beperkt door het nemen van adequate maatregelen.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel zijn de risico's gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden het risicoprofiel ontstaat. Overigens kunnen de opgenomen bedragen suggereren dat de risico's zich in die mate gaan voordoen. Er is echter sprake van inschattingen en de uitkomsten van een kansberekening. De werkelijke uitkomsten zullen hier hoogstwaarschijnlijk in alle gevallen van afwijken.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Gemeentefonds				
Uitkeringen Gemeentefonds	6.000	70	3.000	2.100
Grondexploitaties				
Grondexploitatie	4.710	Risk-mapping	4.710	4.710
Open-einde regelingen				
Wmo	1.700	70	850	595
Jeugdhulp	2.200	70	1.100	770
Bijstandsuitkeringen (BUIG)	3.000	30	1.500	450
Specifieke uitkeringen (niet BUIG)	1.000	30	500	150
Overige				
Risico cyberaanvallen	9.900	10	4.950	495
Garantiestellingen	3.800	1	1.900	19
Bodemsaneringen	1.500	10	750	75
Dividend	2.480	10	1.240	124
Bouwleges	1.000	70	500	350
Rente	650	10	325	32
Stikstofproblematiek		PM		
Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt		PM		
Onderwijshuisvesting				
Totaal				9.870

Bedragen x € 1.000

Hieronder wordt nader op de risico's ingegaan.

Gemeentefonds

Uitkeringen Gemeentefonds

De gemeente loopt het risico dat de inkomsten uit het Gemeentefonds lager uitvallen door aanpassingen op Rijksniveau. De inkomsten kunnen tegenvallen door:

1. Ontwikkeling van het accres gemeentefonds
2. Onvoldoende prijscompensatie voor loon- en prijsstijging
3. Een lagere onderbesteding of overbesteding van het btw-compensatiefonds met als gevolg een lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds
4. Rijksingrijpen

Beheersmaatregelen:

De beheersmaatregelen beperken zich tot het voortdurend volgen van de ontwikkelingen van het Gemeentefonds en het actualiseren van de ramingen aan de laatste ontwikkelingen en maatstaven. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de overleggen die de VNG organiseert met betrekking tot de ontwikkelingen rondom het gemeentefonds. De wethouder Financiën is tevens Pijlervoorzitter Financiën van de M50 en neemt mede vanuit die positie deel aan het netwerk van bestuurders die hierover contact onderhouden.

Toelichting:

Gezien de macro-economische ontwikkelingen lijkt de kans dat het Rijk de komende jaren zal (moeten) bezuinigen reëel. Wereldwijde ontwikkelingen zoals de voortdurende oorlog in Oekraïne hebben impact op de Nederlandse economie. Dit blijft lastig in te schatten, maar vormt een risico. Het gemeentefonds omvat voor Leidschendam-Voorburg in 2025 ongeveer € 165 miljoen per jaar. Ondanks de voorzichtige raming van de groei (accres), blijft de kans reëel dat de groei van het gemeentefonds (op basis van het historisch BBP) mogelijk lager uitvalt. Een lagere groei van 1% betekent een lagere uitkering gemeentefonds van circa € 1,65 miljoen. Gezien de grote economische onzekerheden schatten we de kans hoog in.

Op basis van prijsstijgingen nemen de gemeentelijke lasten toe. Via de algemene uitkering ontvangen gemeenten jaarlijks compensatie voor loon- en prijsstijging. Het risico bestaat dat er op basis van de nieuwe BBP-systematiek niet altijd voldoende compensatie is om de prijsstijgingen op te vangen. Dit kan doordat de compensatie te laag is, maar er kan ook sprake zijn van een tijdelijk tekort doordat compensatie later plaatsvindt dan het prijseffect in de gemeentelijke lasten. Op basis van de inmiddels stabiliserende/ dalende inflatie wordt uitgegaan van een risico van maximaal 1% van de uitkering gemeentefonds, wat neerkomt op € 1,65 miljoen, waarbij de kans hoog wordt ingeschat.

Tot nog toe was er in alle jaren sprake van een onderbesteding van het btw-compensatiefonds. De niet bestede middelen werden dan achteraf verdeeld over de gemeenten via de algemene uitkering. In de begroting is daarom een inschatting gemaakt van de inkomsten die de gemeente ontvangt uit onderbesteding. De afgelopen jaren is er landelijk door de gemeenten een steeds groter beroep gedaan op het btw-compensatiefonds. Het risico bestaat dat er niet langer sprake zal zijn van een onderbesteding en de gemeente de geraamde inkomsten van € 2,7 miljoen per jaar (deels) niet zal ontvangen. Dit risico wordt gemiddeld ingeschat.

Grondexploitaties

Grondexploitatie

Er is een risico dat bepaalde type woningen niet aansluiten op de vraag van de markt, wat leidt tot vertragingen en ervoor zorgt dat het programma niet voldoet aan het beeldkwaliteitsplan.

Beheersmaatregelen:

Het risico wordt gemitigeerd door adequaat marktonderzoek, goede gebiedspromotie en aandacht voor de woonomgeving. Daarnaast vindt er heldere communicatie plaats over de kwaliteit in relatie tot de budgetten.

Toelichting:

Het risicoprofiel is berekend door middel van de Risk Mapping-methode. Het risicoprofiel is bepaald met een waarschijnlijkheid van 80%. Dat wil zeggen dat op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, een risicobuffer ter grootte van het berekende risicoprofiel met een waarschijnlijkheid van 80% toereikend is om de financiële risico's van de grondexploitatie op te vangen. Het risicoprofiel voor Vlietvoorde komt uit op € 1,9 miljoen, het risicoprofiel voor Klein Plaspoelpolder bedraagt € 2,3 miljoen en het risicoprofiel voor De Star bedraagt € 0,51 miljoen. Vertrouwelijke informatie over de risico's wordt opgenomen in het meerjarig programma grondexploitaties (MPG).

Open-einde regelingen

Wmo

De Wmo is een open einde-regeling en kent daardoor geen bestedingsplafond. Hierdoor moet de gemeente ondersteuning blijven leveren aan haar inwoners, ook als het budget niet toereikend is. De verstrekkingen van voorzieningen is gebaseerd op de Wmo en de gemeentelijke verordening voor maatschappelijke ondersteuning. De invoering van een vast tarief voor de eigen bijdragen aan Wmo-voorzieningen per 1 januari 2019 heeft het risico op budgetoverschrijdingen als gevolg van het open einde-karakter van de Wmo verder vergroot doordat gebruik van Wmo-voorzieningen goedkoper en dus laagdrempeliger is geworden.

Beheersmaatregelen:

De gemeentelijke consulenten bepalen aan de hand van onderzoeken of voorzieningen noodzakelijk zijn. Bij het toekennen van voorzieningen wordt vooral gekeken naar wat de inwoners nog zelf kunnen. Door dit maatwerk worden kosten beperkt. De vraag naar zorg uit de Wmo wordt verder voortdurend gemonitord en de budgetten worden periodiek bijgesteld aan de hand van actuele prognoses.

Toelichting:

De omvang van het risico op overschrijding van het Wmo-budget wordt geschat op 10% van het Wmo-budget (Begeleiding, Dagbesteding, Beschermd Wonen, Huishoudelijke ondersteuning, Hulpmiddelen, Collectief vervoer en Woonvoorzieningen). Dit risico zal blijven bestaan zolang de Wmo een open einde-regeling is. In het verleden is er vaker een tekort geweest op de Wmo-budgetten, onder andere vanwege de aanzuigende werking van het vaste tarief voor de eigen bijdrage en wachtlijsten in de GGZ-zorg. De kans op het ontstaan van tekorten op de Wmo-budgetten wordt hoog ingeschat.

Jeugdhulp

Jaarlijks wordt de begroting van de jeugdzorguitgaven geactualiseerd aan de laatste trendmatige ontwikkeling. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling van de jeugdzorguitgaven te laag is ingeschat.

Beheersmaatregelen:

Regionaal en lokaal zijn beheersmaatregelen getroffen om de groei van de jeugdzorguitgaven te reduceren. Daarnaast wordt op lokaal niveau de zorgvraag kritisch beoordeeld en vindt meer sturing op de aanbieders plaats.

Toelichting:

De jeugdzorguitgaven zijn sinds de decentralisatie in 2015 jaarlijks fors gestegen. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate veroorzaakt door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg.

De trend van toenemende kosten lijkt structureel. Groei van de jeugdzorguitgaven blijft een risico en is deels ook het effect van maatschappelijke vraagstukken die landen in jeugdhulp. Als de zorgvraag hoger is dan vooraf ingeschat, blijft de gemeente wettelijk verplicht deze zorg te leveren. Er is zowel lokaal als regionaal een trend zichtbaar waarin de behandelduur en mogelijk de complexiteit van zorg toeneemt. Daarnaast is er voor bepaalde vormen van ondersteuning een wachtlijst. Deze ontwikkelingen hebben als gevolg dat er vaker aanspraak moet worden gedaan op aanbod buiten de regio, met behulp van maatwerkcontracten. Tegelijkertijd is er een risico dat de taakstellende besparing op basis van de landelijke Hervormingsagenda niet wordt behaald.

Met ingang van 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel ingevoerd. Gebleken is dat bij gemeente Leidschendam-Voorburg de daling van de uitgaven zo goed als gelijk is aan de daling van het budget dat de gemeente van het rijk voor jeugdzorg ontvangt.

De maximale omvang van het risico wordt geschat op 10% van de begrote jeugdzorguitgaven van € 22 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op 70%.

Bijstandsuitkeringen (BUIG)

In 2022 heeft het Rijk het macrobudget van de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) naar beneden bijgesteld. Sinds dat moment heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg een negatief verschil tussen de verstrekte uitkeringen en de ontvangst van het Rijk (tekort BUIG). De parameters zijn in 2024 voor de gemeente gunstig aangepast, maar er is nog steeds sprake van een structureel tekort.

Het Rijk houdt rekening met een lager aantal uitkeringsgerechtigden dan de gemeente in werkelijk heeft. Het tekort is in de begroting meegenomen, maar het risico is dat door prijsstijgingen of volumecorrecties dit verschil groter wordt.

Beheersmaatregelen:

De gemeente heeft maar beperkt invloed op het aantal uitkeringsgerechtigden, maar er wordt geprobeerd de uitstroom te bevorderen door het inzetten van sollicitatietrainingen, scholing en re-integratietrajecten. Tevens wordt de LKS (Loonkostensubsidie) ingezet om zo werkgevers enthousiast te maken voor het inzetten van bijstandsgerechtigden.

Toelichting:

De verdeling van het macro BUIG-budget vindt plaats op basis van uitgangspunten (aantallen) die het Rijk bepaalt. De LKS is een los onderdeel en wordt bepaald op basis van de uitgaven van het voorgaande jaar. Hiermee probeert het Rijk gemeenten te stimuleren gebruik te maken van dit instrument. Voor het overige deel zijn gemeenten eigen risico-drager. Het Rijk vraagt aan gemeenten wel een gedetailleerde jaarlijkse verantwoording (SiSa), waarmee gecontroleerd wordt of de gebruikte uitgangspunten nog valide zijn. Indien er in drie jaren opeenvolgend sprake is van een tekort, kunnen gemeenten in aanmerking komen voor de vangnetregeling. De gemeente Leidschendam-Voorburg opteert in 2024 voor deze regeling.

De maximale omvang van het risico is bepaald op 10% van het BUIG-budget van 2024. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Specifieke uitkeringen (niet BUIG)

Bij een specifieke uitkering bestaat het risico dat de definitief toegekende subsidie lager uitpakt dan de voorlopige subsidie en/of dat de werkelijke gemaakte kosten de begrote lasten overschrijden vanwege het open einde-karakter van de regeling.

Beheersmaatregelen:

De ontwikkelingen op de diverse regelingen wordt vanuit beleid en de periodieke budgetbewaking in het kader van de P&C-cyclus voortdurend gemonitord. Indien nodig wordt via de tussentijdse rapportages de gemeenteraad verzocht de begroting aan te passen.

Toelichting:

De gemeente ontvangt voor de uitvoering van een aantal specifieke taken, specifieke uitkeringen van de Rijksoverheid of mede-overheden. Sommige van deze specifieke uitkeringen kennen een min of meer structureel karakter, zoals:

- Onderwijsachterstandenbeleid;
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BBZ).

Daarnaast zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe taken bij gemeenten belegd welke worden gefinancierd door middel van specifieke uitkeringen met elk hun eigen regels over verantwoording. In het hoofdlijnen akkoord (mei 2024) heeft het kabinet aangegeven het aantal specifieke uitkeringen te willen verminderen, hierdoor zou de algemene uitkering gekort kunnen worden met 10%. De precieze invulling van dit plan is nog niet verwerkt in de cijfers van deze begroting.

De financiële omvang van het risico is bepaald op circa 10% van de definitieve beschikkingen 2023. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Overige

Risico cyberaanvallen

Er is een waarschijnlijk risico op cyberaanvallen die kunnen leiden tot een hack, met als mogelijk gevolg een verstoring van de gemeentelijke dienstverlening of het verlies van persoonsgegevens. Tussen 2019 en 2024 zijn meerdere gemeenten het slachtoffer geweest van een hackaanval, waarvan de meest bekende in het landelijk nieuws zijn gekomen (zoals: Hof van Twente, Lochem, Buren, Neder-Betuwe en Den Haag).

Beheersmaatregelen:

In 2021-2023 is het Uitvoeringsplan Informatiemanagement, -beveiliging en ICT uitgevoerd. Vanaf 2024 en verder wordt er intensief ingezet op de versterking van onze digitale weerbaarheid als gevolg van de Europese NIS2-richtlijn en de aanstaande Nederlandse Cyberbeveiligingswet. De Cyberbeveiligingswet heeft de gemeente als essentiële entiteit verklaard en hierdoor moet de gemeente voldoen aan verregaande eisen op het gebied van informatiebeveiliging in de organisatie, het systeem en de infrastructuur, om zo ook de risico's op cyberaanvallen te verminderen.

Toelichting:

Het dreigingsbeeld informatiebeveiliging 2023-2024 van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) van de VNG stelt dat de dreiging aanzienlijk toeneemt en dat de gevolgen groter en destructiever zijn. In het dreigingsbeeld van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) uit 2023 is de dreiging voor gemeenten vanwege het aanhoudend conflict in Oekraïne, het professioneler worden van cybercriminelen en de forse toename van kritische kwetsbaarheden in software en systemen, verhoogd van "mogelijk" naar "waarschijnlijk". Hiernaast kiezen cybercriminelen partij in het Oekraïne-conflict en is de kans toegenomen dat criminele organisaties die eerst enkel op winst uit waren, nu om ideologische of geopolitieke belangen aanvallen gaan uitvoeren op landen die Oekraïne steunen. Voor 2025 zijn er nog geen dreigingsbeelden gepubliceerd, echter zal de dreiging voor de komende jaren onverminderd zijn. De maximale omvang van het risico is gebaseerd op voorbeelden die zich bij andere gemeenten hebben voorgedaan.

Garantstellingen

Het financiële risico dat de gemeente loopt als een garantienemer niet aan zijn of haar betalingsverplichtingen kan voldoen en de geldverstrekker een beroep doet op de door de gemeente afgegeven garantie.

Beheersmaatregelen:

Bij de afgifte van garanties door de gemeente wordt er gekeken naar de kredietwaardigheid van de partijen. Daarnaast wordt jaarlijks bijgehouden of de garantienemer zijn leningen aflost en welk deel van de garantie dan nog open staat.

Toelichting:

Met het vaststellen van het Treasury-statuut in de Raadsvergadering in januari 2020, is besloten tot een verruiming van het gemeentelijk garantiebeleid. Een actiever garantiebeleid vergt ook een actievere sturing op de risico's van afgegeven garanties. Tot op heden zijn er geen signalen binnengekomen dat partijen niet aan hun betalingsverplichtingen konden voldoen en is er nooit door geldverstrekkers aanspraak gemaakt op eerder afgegeven garanties. De kans dat het risico zich zal voordoen wordt om die reden als zeer laag (1% van de balanswaarde) ingeschat. De maximale omvang van alle nog openstaande bankgaranties aan instellingen en particulieren bedraagt ultimo 2023 € 3,8 miljoen.

Bodemsaneringen

Er zijn verschillende locaties binnen de gemeente waarvan bekend is dat de bodem verontreinigd is, maar waarvan nog niet duidelijk is of en zo ja wanneer de bodemverontreiniging gesaneerd moet worden. Ook speelt hierbij een rol of de kosten verhaald kunnen worden op de veroorzaker of (voormalige) eigenaar van de vervuilde locatie. Het beheer alsmede de risico's van de nazorglocatie aan de Nieuwstraat, ligt sinds 2022 bij de provincie en niet meer bij de gemeente. Onverwachte zaken in de bodem, zoals begin 2022 het dumpen van drugsafval in het recreatiegebied Vlietland waarbij de bodem werd verontreinigd, komen vooralsnog maar sporadisch voor. Recent heeft de GGD, op advies van het RIVM, advies gegeven over hoe om te gaan met verhoogde gehalten aan lood in grond om gezondheidsrisico voor kleine kinderen te voorkomen.

Beheersmaatregelen:

Om eventuele risico's te beperken worden door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd bij aankoop van gronden. Eventuele financiële effecten worden meegenomen in de bepaling van de grondprijs. Om risico's en onzekerheden inzake de ondergrond (bodem) te verkleinen, worden de komende jaren diverse kaarten gemaakt om voor iedereen (intern en extern) inzichtelijk te maken wat de risico's inzake de bodem zijn. Niet alleen bodemverontreiniging is van belang maar ook Warmte Koude Opslag (WKO), geothermische omstandigheden, draagkracht van de bodem, bodemdaling/verzakkingen, archeologie, enzovoort. De gemeente is bronhouder voor het correct aanleveren van geologische grondboringen, grondwatermeetnet en WKO-installaties aan Basis Registratie Ondergrond (BRO). Jaarlijks legt de gemeente via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) verantwoording af aan het rijk.

Toelichting:

De verschillende financiële risico's over bodemsanering bedragen, na beoordeling van eerdere inschatting, € 1,5 miljoen.

Dividend

Jaarlijks ontvangen de aandeelhouders van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Stedin over de gemaakte winst een dividenduitkering. De resultaten van de BNG en Stedin zijn onderhevig aan exogene factoren. Dit kan ertoe leiden dat resultaten en de daarmee samenhangende dividenduitkeringen tegenvallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de Planning & Control-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en zal de begroting indien nodig worden bijgesteld.

Toelichting:

De kans bestaat dat in enig jaar het dividend tegenvalt door tegenvallende resultaten van de betreffende onderneming. De maximale omvang van het risico van de BNG en Stedin is gelijk aan het verwachte dividend van € 2.480.000 in 2025.

Bouwleges

De inkomsten van de bouwleges worden jaarlijks geraamd op basis van de bouwaanvragen die dan bekend zijn en worden verwacht. Aanvragen worden in de praktijk regelmatig uitgesteld of gaan soms niet door. Ook worden nieuwe aanvragen ingediend waarmee geen rekening is gehouden. Dit maakt de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar, waardoor een fasering bij grote bouwaanvragen een significant effect heeft op de begroting.

Beheersmaatregelen:

Periodiek wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten bouwaanvragen (projecten). In de tussentijdse rapportages worden mutaties naar aanleiding van deze analyses verwerkt.

Toelichting:

De maximale omvang van het risico is gebaseerd op het begrootte bedrag aan inkomsten in 2025. Bouwaanvragen kunnen mogelijk uitgesteld worden of niet doorgaan. Vooraf is dit lastig planbaar. De maximale omvang van het risico in 2025 wordt ingeschat op € 1.000.000.

Rente

Het renterisico betreft het risico dat de gemeente loopt bij onvoorzien hoge rentestijgingen bij (nieuw) aan te trekken geldleningen.

Beheersmaatregelen:

Op de schatkistrekening staan de overtollige liquide middelen gestald. Bij het aantrekken van toekomstige leningen wordt meer gebruik gemaakt van lineaire leningen. Bij lineaire leningen worden aflossingen meer gespreid over de tijd en neemt ook het renterisico bij herfinanciering af.

Toelichting:

Het is de verwachting dat er in 2025 een beperkt aantal nieuwe langdurige geldleningen wordt aangetrokken. Ten tijde van het samenstellen van de begroting 2025 waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt licht dalende. Indien de huidige leningenportefeuille geherfinancierd moet worden tegen een rente die 1% hoger uitvalt, dan is het effect circa € 650.000. De kans dat de marktrente op korte termijn verder fors zal stijgen is onwaarschijnlijk, maar ook, gezien de omstandigheden, lastig in te schatten.

Stikstofproblematiek

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vormde de basis om toestemming te verlenen voor bouwplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor het neerslaan van stikstof in beschermde natuurgebieden. Het PAS bood op voorhand ruimte voor nieuwe ontwikkelingen door vooruit te lopen op de verwachte positieve effecten van toekomstige maatregelen, die de nadelige gevolgen van het neerslaan van stikstof in natuurgebieden zouden moeten verminderen. De Raad van State heeft dit programma echter geblokkeerd. Het PAS als basis voor het verlenen van toestemming voor stikstofdepositie veroorzakende activiteiten, is daarmee weggefallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de P&C-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en worden zo nodig maatregelen genomen om het risico te beperken of zo veel als mogelijk uit te sluiten.

Toelichting:

Eind 2019 heeft het Rijk naar aanleiding van de PAS-uitspraak aangepaste stikstofregels en de bijbehorende AERIUS-rekentool beschikbaar gesteld. Met deze rekentool wordt de stikstofdepositie als gevolg van bouw- en overige plannen op beschermde natuurgebieden doorgerekend. De nieuwe regels houden in dat bouwprojecten die in de bouw- en gebruiksfase geen stikstofdepositie op daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden veroorzaken boven de drempelwaarde, geen natuurvergunning nodig hebben.

Per 1 juli 2021 gold een tijdelijke vrijstelling voor het meerekenen van de bouwfase. In de stikstofberekening hoefde daardoor alleen de gebruiksfase te worden berekend. Inmiddels heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan in de zogenoemde 'Porthos-zaak' (zie: Uitspraak 202107079/1/R4 – Raad van State). Zoals al werd verwacht is met deze uitspraak de tijdelijke bouwvrijstelling gesneuveld en moet nu naast de gebruiksfase ook de bouwfase weer worden meegerekend. De AERIUS-rekentool wordt naar aanleiding van jurisprudentie en enkele andere ontwikkelingen regelmatig opnieuw geactualiseerd. De laatste versie van AERIUS is beschikbaar sinds april 2024. De jurisprudentie met betrekking tot stikstofdepositie blijft dus ook nu nog in beweging, waarbij de trend lijkt dat de ruimte voor nieuwe ontwikkelingen verder wordt ingeperkt totdat een meer structurele oplossing voor het beperken van de stikstofdepositie op

beschermde natuurgebieden tot stand komt. Zolang die structurele oplossing op zich laat wachten blijft de onzekerheid over de gevolgen van de stikstofcrisis voor de bouwproductie voortduren.

Een extra onzekere factor hierbij vormt het beleid van het medio 2024 nieuw aangetreden kabinet. Enerzijds suggereert het hoofdlijnenakkoord tussen de coalitiepartijen PVV, VVD, BBB en NSC dat er ruimte moet komen voor ontwikkelingen en ingrepen, die een negatief effect kunnen hebben op de tot nu toe ingezette koers om tot reductie van de stikstofdepositie op kwetsbare natuur te komen. Anderzijds lijkt het hoofdlijnenakkoord juist op dit punt op gespannen voet te staan met nationale en Europese wetgeving en rechtspraak. Het is daarom onduidelijk of en in hoeverre de betreffende onderwerpen uit het hoofdlijnenakkoord doorvertaald zullen worden naar daadwerkelijk regeringsbeleid en wat daarvan de effecten qua stikstofdepositie zullen zijn. Dit kan vertragend uitwerken op het vinden van een structurele oplossing van de stikstofcrisis en dus de onzekerheid over de gevolgen daarvan voor de bouwproductie versterken.

Sinds de PAS-uitspraak van de Raad van State in 2019 zijn alle in Leidschendam-Voorburg concreet lopende bouwplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen, conform de wettelijke eisen, steeds met de actuele AERIUS-versies doorgerekend. In geen enkel geval - tot nu toe -, ook niet na de aanscherping van de rekenmethodiek en nauwkeuriger herberekening, leidde een plan tot overschrijding van de wettelijke drempelwaarde, waardoor het plan niet kon doorgaan of ingrijpend moest worden aangepast.

Met name voor relatief omvangrijke projecten (zoals bijvoorbeeld De Star of Overgoo) blijft het dringende advies tijdig een AERIUS-berekening van de gebruik- én bouwfase te laten uitvoeren en de mogelijkheden voor emissiereductie in zowel de bouw- als de gebruiksfase te verkennen. Alleen zo kunnen de mogelijke risico's actief en tijdig gemonitord worden en kan waar nodig worden bijgestuurd.

De maximale omvang van dit risico is moeilijk te kwantificeren. Daarnaast is de kans klein dat dit risico zich voordoet.

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is gespannen. Dat betekent dat het steeds moeilijker wordt om goed gekwalificeerd personeel te vinden en dat de arbeidsmarkt in toenemende mate ook aan gemeentelijk personeel trekt en de uitstroom relatief hoog is. Dit zorgt voor een hogere werkdruk bij personeel, verlies aan kennis en lagere flexibiliteit. Daarnaast kan dit leiden tot vertragingen in projecten of productie. Naar verwachting stijgen de kosten van werving de komende tijd, net als de doorlooptijd van wervingsacties.

Beheersmaatregelen:

Extra inspanningen zijn ingezet om het imago van Leidschendam-Voorburg als werkgever te verbeteren en meer geschikte kandidaten te motiveren om bij Leidschendam-Voorburg te solliciteren. Extra aandacht gaat ook uit naar het beter intern managen van talent en bieden van ontwikkelkansen aan medewerkers om hen langer te behouden.

Toelichting:

Het aantrekken en behouden van geschikte kandidaten kan zorgen voor hogere incidentele wervingskosten of voor hogere inhuurkosten.

Onderwijshuisvesting

Scholen voorzien in adequate huisvesting is een wettelijke taak van de gemeente. Onderwijsprojecten zijn de afgelopen jaren steeds complexer geworden; dit zijn langlopende projecten waarbij de nodige risico's de kop op kunnen steken die kunnen leiden tot vertraging van het proces. Afhankelijk van de fase waarin de vertraging optreedt, kan deze een kostenverhogend effect hebben.

De eisen die we aan schoolgebouwen stellen worden zwaarder (bijvoorbeeld binnenklimaat en duurzaamheid). Schoolgebouwen moeten aan alle eisen voldoen maar ook de onderwijsvisie(s) kunnen faciliteren. Dit betekent een schoolgebouw waarin de ontwikkeling van kinderen centraal staat en waarin naast onderwijs ook samenwerken met vaste partners in een (integraal) kindcentrum mogelijk moet zijn. De gemeente realiseert hiervoor extra vierkante meters, daar staat een langdurige huurovereenkomst tegenover. Daarnaast is er een toenemende vraag naar ruimte voor bewegingsonderwijs. Dit betekent dat het realiseren van een gymzaal onderdeel wordt van het totaal te realiseren programma.

De komende jaren zijn er diverse scholen die gebouwd of verbouwd moeten worden. Dit zijn veelal grote projecten met aanzienlijke investeringen, hierin zijn de volgende risico's met financiële effecten te onderscheiden:

- Strengere wettelijke eisen (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid of milieu)
- Bovenwettelijke ambities zonder dekking vanuit een (subsidie-)programma
- Onduidelijkheid over het te realiseren programma ten opzichte van de opgave in het Integraal Huisvestingsplan (IHP)
- Conflicterende belangen van diverse stakeholders bij de ontwikkeling van onderwijshuisvesting (schoolbesturen, gemeente, kinderopvang, overige gebruikers en omwonenden)
- Beschikbaarheid tijdelijke onderwijshuisvesting

Beheersmaatregelen:

- Opstellen uitvoerbaar IHP
- Investeringsoverzicht en planning opstellen en actueel houden
- Bijeenbrengen van budgetten en/of subsidiegelden
- Maken van afspraken met de schoolbesturen over de invulling van het bouwheerschap
- Huisvestingsopgave definiëren door het opstellen van een businesscase (ruimtelijk en financieel)

Toelichting:

Er wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw gecombineerd IHP voor zowel het primair- als voortgezet onderwijs (vaststelling naar verwachting in het vierde kwartaal van 2024). Het IHP heeft een scope van 16 jaar, waarbij voor de eerste vier jaar een uitvoeringsplan wordt gemaakt en een doorkijk wordt geschetst voor de volgende 12 jaar.

Kengetallen

De financiële kengetallen zijn als volgt.

Kengetal	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	32,2%	31,3%	36,5%	47,3%	56,8%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	25,8%	25,3%	30,0%	40,5%	49,8%
Solvabiliteitsratio	59,6%	58,5%	56,2%	51,7%	48,2%
Structurele exploitatieruimte	0,3%	0,5%	-0,7%	0,0%	0,4%
Grondexploitatie	13,7%	6,8%	0,7%	1,5%	1,5%
Belastingcapaciteit	100,1%	102,3%	102,3%	102,3%	102,3%

1. *Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft. Bij een waarde onder de 100% is de quote goed te noemen. De VNG kwalificeert een hoogte van 100% als code oranje en spreekt vanaf 130% van code rood.
2. *De solvabiliteitsratio*
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt volgens de VNG een percentage van 20%; bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs. De gemeenteraad heeft echter een ondergrens van 30% vastgesteld.
3. *Structurele exploitatieruimte*
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage. Bij een waarde hoger dan 0% is er structurele exploitatieruimte.
4. *Grondexploitatie*
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.
5. *Belastingcapaciteit*
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde van 100% geeft aan dat de gemeente qua woonlasten op het landelijk gemiddelde zit.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De kengetallen voldoen aan de VNG-normen. De rente en aflossingen zijn gedekt in de begroting, de solvabiliteit is ruim voldoende en de financiële weerbaarheid is goed. De gemeente is goed in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De belastingcapaciteit kan zo nodig voor dekking zorgen van extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers.

In de nota van wijziging worden mogelijk keuzes gemaakt die effect hebben op de kengetallen.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente heeft op haar grondgebied een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, riolering en water, groen, gebouwen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen. Investeren in en onderhouden van deze kapitaalgoederen zijn belangrijk, omdat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering van de programma's van de begroting. Een aantal van de taken, waarop kapitaalgoederen betrekking hebben, is verplicht. Zo heeft de gemeente een wettelijke plicht rondom riolering en onderhoud van wegen. Ook leggen de kapitaalgoederen een aanzienlijk beslag op het investeringsplan. Het in februari 2024 geactualiseerde investeringsplan is verwerkt in de begroting 2025. Dit geldt niet alleen voor de aanschaf als investering, maar ook voor de jaarlijkse exploitatiekosten die hieruit voortvloeien. Het gaat dan vooral om kosten van rente en afschrijving, kosten van groot en klein onderhoud en beheerskosten.

De paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen bevat het beleid ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen in de openbare ruimte (wegen, riolering & water, groen en overige), de gemeentelijke gebouwen en de sportparken. De paragraaf sluit af met de tabel financiële lasten onderhoud van de kapitaalgoederen.

De basis van het beleid is onder andere vastgelegd in de [nota kapitaalgoederen](#), [beheerkwaliteitsplan \(bkp\)](#), beheerplan wegen, [beheerplan civiele kunstwerken en oevers](#), [Water- en rioleringsplan \(WRP\)](#), de wijkgroenbeheerplannen, [Groenactieplan \(GAP\)](#) en beheerplan Sportparken.

Wegen

Kaders/doelen

Het beleidskader voor het beheer van wegen wordt gevormd door het beleidsplan wegen. Het beheerplan wegen is in 2024 geactualiseerd en geldt vanaf 2025 voor een periode van 5 jaar. Om de twee jaar wordt het gehele areaal geïnspecteerd volgens de vastgestelde normen van het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek, Publicatie 147 - Systematiek Wegbeheer). Met de uitkomst van deze inspecties wordt het onderhoudsprogramma wegen geactualiseerd.

Kwaliteit

De kwaliteit van de wegen wordt vastgesteld volgens de normen van het CROW, maar voldoet ook aan de eisen gesteld in het beheerkwaliteitsplan. De kwaliteit van het onderhoud van de wegen is voor de winkelcentra op A-niveau, voor de woonwijken op B-niveau en voor het buitengebied op C-niveau.

Beheer

Groot onderhoud wordt afgestemd met andere disciplines zoals riolering en groen opdat maatregelen eventueel met elkaar gecombineerd kunnen worden. Bij iedere schop in de grond wordt gezocht naar vergroening en klimaatbestendigheid mogelijkheden.

In 2025 wordt onder andere groot onderhoud (gedeeltelijk of in zijn geheel) uitgevoerd op de Noordsingel, het Oosteinde, de Parkweg, kern Stompwijk, de Veursestraatweg, de Boslaan, de Aart van der Leeuwkade, de Laan van Middenburg, de Douwes Dekkerstraat en de Genestetstraat.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2025
Wegen elementverharding	100 m ²	22.723	22.761
Wegen asfaltverharding	100 m ²	7.044	7.083

Riolering en Water

Kaders en doelen

In het Water- en Rioleringsplan (WRP) 2022-2027 is het beleid, de doelstellingen, het beleidskader en het uitvoeringsprogramma opgenomen voor het riool- en waterbeheer. De werkzaamheden zijn gericht op beleidsontwikkeling, beleidsrealisatie, financiering en beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, putten, kolken, goten, infiltratievoorzieningen, watergangen en duikers voor zover in beheer bij de gemeente, drainageleidingen en riool-, doorspoel- polder-, tunnel- en rioolgemalen en het drukrioolstelsel.

Kwaliteit

De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van de volgende 5 kernprestatie-indicatoren uit het WRP.

1. Tevreden gebruikers
2. Realisatie volgens plan
3. Toestand van de infrastructuur is op orde
4. Toelaatbaar omgevingseffect
5. Goed gebruik van de watersystemen

Het streven is dat alle indicatoren op groen staan.

Beheer riolering

De jaarlijkse werkzaamheden en projecten die in 2025 worden uitgevoerd of gestart worden qua uitvoering, zijn onder ander:

- Renovatie van de mechanisch-elektrische installatie van circa 100 pompunits en 15 voedingskaste van het drukrioleringssysteem in met name het buitengebied rondom Stompwijk
- Renovatie van 11 rioolgemalen
- Reinigen en inspecteren van circa 45 km riolering in Voorburg
- Reinigen van alle circa 22.000 kolken en goten in de gemeente
- Bui van de eeuw: afkoppelen bij kansrijke integrale projecten, zoals herstraten
- Opknappen van trapveldjes door aanleg van drainage

Vervanging riolering

In integrale projecten volgens het UitvoeringsPlan Rioolvervanging (UPR) wordt een klimaat-robust stelsel aangelegd van goten, riolen, wadi's en drainage, oppervlaktewater en waterbergingsvoorzieningen. Regenpijpen aan de straatzijde van particuliere daken worden afgekoppeld van de afvalwaterriolering. In het straatprofiel wordt rekening gehouden met een ruimte-reservering voor de energietransitie. Bovengronds wordt waar mogelijk vergroend en een klimaat-adaptieve biodiverse inrichting gerealiseerd.

Projecten die in 2025 uitgevoerd of gestart worden qua uitvoering zijn:

- Prinsenhof-Laagbouw
- Zaagmolenstraat
- Prins Bernhardlaan / Spinozalaan
- Ridder Snouckaertlaan
- Marcellus Emantslaan

De UPR-projecten zijn opgenomen in het [projectenboek](#).

Beheer water

In het zomerhalfjaar wordt in diverse parken kroos geruimd om de belevingswaarde van het water goed te houden. Jaarlijks worden in het najaar de watergangen geschoond om overdadige plantengroei te verwijderen en worden enkele beschoeiingen vervangen. De baggerinspanning verschilt per jaar en een meerjarenraming is opgenomen in het WRP. De baggerplanning in het winterseizoen wordt om praktische redenen verdeeld over twee kalenderjaren en dit kan leiden tot afwijkingen van de begroting. Hierbij worden ook bijbehorende duikers gereinigd. Bij het baggerwerk wordt gewerkt volgens ecologische protocollen.

We gaan op een aantal trajecten beschoeiing vervangen of, als dit mogelijk is, ombouwen naar natuurvriendelijke oevers.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2025
Watergangen	100 m2	27.800	27.800
Riool gemengd stelsel	1 km	158	157
Riool gescheiden stelsel afvalwater	1 km	54	49
Riool gescheiden stelsel hemelwater	1 km	90	87
Rioolgemalen	1 stuks	64	62
Drukrioleringsgemalen	1 stuks	281	278

Groen

Kaders en doelen

De beleidskaders voor het groen wordt gevormd door het groenstructuurplan, het GroenActieplan, het beeldkwaliteitsplan, de bomennota en de diverse wijkgroenbeheerplannen.

Het voornaamste doel van de wijkgroenbeheerplannen is het onderzoeken waar de kwaliteit van het groen niet meer aan onze beleids- en beheereisen of aan de wensen van de bewoners voldoet.

Conform de wijkatlas hebben we 13 wijken in de gemeente. Hiervoor zijn wijkgroenbeheerplannen opgesteld. Vanaf 2024 worden naast de voorgesteld renovatiemaatregelen uit de bovengenoemde wijkgroenbeheerplannen ook de voorgestelde verbetermaatregelen uit het GroenActiePlan (GAP) uitgevoerd.

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderhoud van het groen is voor de winkelcentra op A-niveau, voor de woonwijken op B-niveau en voor het buitengebied op C-niveau.

Beheer

Naast het dagelijks onderhouden zoals snoeien en maaien, staan vanuit de wijkgroenbeheerplannen voor 2025 de volgende groenrenovaties gepland:

Essesteijn: heestervakken tuinenbuurt
De Heuvel: gevelbeplanting Velthuysenlaan/Duyvendijklaan deel 2 tegelstrook en nieuwe beplanting
De Heuvel: Caan van Necklaan, opdruk boomwortels
Bovenveen: locatie 6 Binnenhof Van Slingelandstraat
Juliana Bernhardpark: plantvakrenovaties
Park Veursehout: vervanging 42 sierperen Talinglaan/zanglijsterlaan
Putterlaan bomen vervangen
Putterlaan heestervakken vervangen
Koolmeeslaan bomen in parkeervakken zetten
Koolmeeslaan plantvakken met bomen renoveren
Reigerlaan extra bomen aanplanten
Spechtlaan nieuwe beplanting aanbrengen onderlangs flat
Zwaluwlaan boomvervanging
Kievitlaan boomvervanging (meidoorns)
Kwikstaartlaan boomvervanging
Hoek Zilvermeeuwlaan/Patrijslaan 3 extra bomen aanplanten

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2025
Bomen	1 stuks	38.000	38.070
Gras	100 m ²	16.500	16.500
Beplanting	100 m ²	10.250	10.250

Eind 2025 gaat het beheer van het nieuwbouwproject Vliethaven over naar de gemeente. Het betreft hier zo'n 190 bomen, bloemrijk grasland en struikbeplanting. Deze toename wordt verwerkt in de begrote beheerbudgetten vanaf 2026.

Gebouwen

Kaders en doelen

Het kapitaalgoed gebouwen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid.

Het onderhoud is vastgelegd in de MeerJaren OnderhoudsPrognose (MJOP). De MJOP is de leidraad voor de uitvoering van het groot onderhoud van de gebouwen. Per locatie en per onderdeel wordt bekeken of groot onderhoud noodzakelijk is. Indien de technische levensduur voldoende is dan wordt het groot onderhoud vooruitgeschoven in tijd. Daarnaast hebben we ook te maken met een kortere technische levensduur dan voorzien. Deze werkzaamheden worden dan in de MJOP naar voren geschoven.

De MJOP moet 5 jaarlijks worden geactualiseerd. De controle/actualisatie van de MJOP gebeurt in 2 delen. Het ene deel bevat de installaties van het vastgoed en het andere deel het bouwkundig onderhoud van het vastgoed. De MJOP is behalve de prognose ook de financiële onderbouwing voor de begroting 2025.

Kwaliteit

De kwaliteit voor het (onderhoud) vastgoed wordt vastgesteld door conditiemetingen. De conditiemetingen van de gemeentelijke gebouwen zijn gebaseerd op het in Nederland algemeen erkende normenstelsel de NEN 2767. De meting van de staat van onderhoud conform de NEN 2767 kent een scoreverloop van 1 (zeer goed [splinternieuw]) tot 6 (zeer slecht [krot]).

Een conditiescore van 3 is – naar de maatstaf van de meeste vastgoedportefeuillehouders en gebruikers – voldoende.

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijk panden is als volgt ingericht:

- Voor de gebouwen voor de huisvesting van de eigen organisatie met een publieke functie en schoolgebouwen wordt conditie 2 aangehouden. Dit houdt in een goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.
- Voor de verhuurde panden en de sportgebouwen wordt conditie 2-3 aangehouden. Dat houdt in een goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.

Beheer

Het onderhoud zal worden uitgevoerd volgens het Meer Jaren Onderhouds Prognose.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2025
Gemeentelijke gebouwen	1 stuks	82	82

Sportparken

Kaders en doelen

De gemeente draagt zorg voor goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties. Om dit uit te kunnen voeren is het Beheerplan sportparken opgesteld. Het beheerplan Sportparken is in 2024 geactualiseerd en het college heeft het beheerplan 2024-2028 vastgesteld. Het beheerplan bestaat uit het Dagelijks Onderhoud Plan (DOP) en het Meerjaren Investerings Prognose (MIP). Het beheerplan is ook de financiële onderbouwing voor de begroting 2025. Dit is verwerkt in de kadernota 2025-2028 (IVP).

Overigens is het omboeken van de investeringen sport naar een voorziening sportparken onderzocht. Met het oogpunt op de verlaagde uitkering vanuit het Rijk is het advies om de omzetting van de investeringen sport naar een voorziening sportparken nog niet te doen en dit plan te parkeren.

Kwaliteit

Op het gebied van sportparken en de bijhorende inrichtingselementen worden de volgende kwaliteitsniveaus onderscheiden in goed, voldoende, matig, onvoldoende en slecht. De gemeente hanteert als streefwaarde voor de te leveren kwaliteit op de sportparken minimaal een voldoende.

Beheer

Het onderhoud zal worden uitgevoerd volgens het Beheerplan sportparken Gemeente Leidschendam-Voorburg 2024-2028.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2025
Sportparken	1 stuks	6	6

Tabel: Financieel overzicht

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.3 Beheer overige gebouw en gronden	302	220	220	220	220	220
Totaal Bestuur en Ondersteuning	302	220	220	220	220	220
2.1 Verkeer en vervoer	4.052	3.855	4.135	5.085	5.085	5.069
2.2 Parkeren (parkeergarages)	53	67	67	67	67	67
Totaal Verkeer en Vervoer	4.105	3.922	4.202	5.152	5.152	5.136
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	8	8	8	8	8
Totaal Economie	0	8	8	8	8	8
4.2 Onderwijshuisvesting	4	6	6	6	6	6
Totaal Onderwijs	4	6	6	6	6	6
5.2 Sportaccommodaties	874	737	737	737	737	737
5.3 Cultuurpres.,productie&participatie (gebouwen)	53	54	54	54	54	54
5.4 Musea (gebouwen)	65	35	35	35	35	35
5.6 Media (gebouwen)	58	19	19	19	19	19
5.7 Openbaar groen	3.496	3.385	3.440	3.446	3.457	3.463
Totaal Sport, cultuur en recreatie	4.546	4.230	4.285	4.291	4.302	4.308

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (gebouwen)	293	226	226	226	226	226
Totaal Sociaal domein	293	226	226	226	226	226
7.2 Rioleringen	1.151	1.570	1.558	1.548	1.548	1.548
7.5 Begraafplaatsen	255	217	264	264	264	264
Totaal Volksgezondheid en milieu	1.406	1.787	1.822	1.812	1.812	1.812
0.4 Overhead (ambtelijke huisvesting)	998	792	792	792	792	792
Totaal Overhead	998	792	792	792	792	792
Totaal programma's	11.654	11.191	11.561	12.507	12.518	12.508

Bedragen x € 1.000

Tabel: Beheerplannen

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Beheerkwaliteitsplan (Bkp)	2017	2017 - 2022	Ja	Dit beheerplan wordt vervangen door ibor
Integraal beheerplan openbare ruimte (ibor)			Ja	Start voorbereiding in 2024, verwachte vaststelling 2025
Wegen	2019	2019 - 2023	Ja	Vaststelling in 2024
Beschoeiingen, duikers en kunstwerken	2024	2023 - 2027	Ja	
Watergangen & Riolering (WRP)	2021	2022 - 2027	Ja	
Wijkgroenbeheerplannen	2013 t/m 2024	2014 - 2033	Ja	*)
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	Dit beheerplan wordt in 2025 geactualiseerd
Openbare verlichting	2021	2021 - 2025	Ja	Dit beheerplan wordt in 2025 geactualiseerd
Verkeersregelinstallaties	2016	2016 - 2025	Ja	Dit beheerplan wordt in 2025 geactualiseerd
Gebouwen	2018	2018 - 2022	Ja	Bouwkundige update in 3e kwartaal 2024. Technische installaties update 2021
Sportparken	?	2024-2028	Ja	

*) Per wijk zijn er in de periode 2013 t/m 2024 wijkgroenbeheerplannen vastgesteld. Voor de wijk Prinsenhof zijn de acties en wensen via het project Revitalisering Prinsenhof-hoog en het project Uitvoeringsplan Riolering Prinsenhof - laag in beeld zijn gebracht. Vanaf 2024 worden naast deze voorgestelde renovatiemaatregelen ook de voorgestelde renovatiemaatregelen uit GroenActiePlan (GAP) uitgevoerd.

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2025. De Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is de basis voor de financiering en de treasurytaken. In het Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020 zijn nadere regels voor de financieringsfunctie opgenomen. Als leidraad hiervoor is gebruik gemaakt van de Handreiking Treasury van het ministerie van BZK.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risico-inventarisatie en -kwantificering
3. Financieringspositie
4. Rentelasten en toegerekende rente
5. Opnemen van kortlopende geldleningen
6. Uitzetten van overtollige geldmiddelen.

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de [wet Fido](#) en het [Treasurystatuut Gemeente Leidschendam-Voorburg 2020](#). De hoofdlijnen zijn:

- a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleent garanties uitsluitend ten behoeve van uitoefening van de publieke taak.
- b. De treasuryfunctie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
- c. De treasuryfunctie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en het Treasurystatuut.
- d. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
- e. De gemeente verstrekt alleen garanties of leningen aan derden als voldaan wordt aan de voorwaarden zoals deze gesteld zijn in de voorwaarden en regels garanties en leningen (bijlage bij het Treasurystatuut).
- f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Het liquiditeitenbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het dagelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd.

De Treasurycommissie komt een aantal keer per jaar bij elkaar om onder andere de uitgevoerde financieringstransacties te evalueren en in het geval dat nieuwe langdurige geldleningen worden aangetrokken. Daarnaast bespreekt de commissie de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van financiering (rente en omvang) voor de gemeente. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de treasurer en concerncontroller.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

De risico's voor de gemeente zijn:

1. Renterisico op de vlottende schuld
2. Renterisico op de vaste schuld
3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is in de Wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat de gemeenten hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortgeld (looptijd < 1 jaar) mogen financieren. Hierdoor worden de renterisico's op korte termijn beperkt. De norm is in de wet gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. De gemiddelde korte schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet aan het einde van drie achtereenvolgende kwartalen niet overschrijden. Aan het einde van het derde kwartaal moet in zo'n geval de korte schuld omgezet worden in een vaste schuld.

Voor het jaar 2025 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 25,8 miljoen. Dit is de bovengrens van de toegestane omvang van de kortlopende schuld. Op basis van de verwachte marktrente wordt bij het aantrekken van een geldlening nu rente vergoed, terwijl het gebruikelijk is dat er dan rente wordt betaald. Leningen kunnen uitsluitend worden aangetrokken als onze financieringsbehoefte dat noodzakelijk maakt. Het is op grond van de Wet FIDO niet toegestaan om geld te lenen met als enig doel het maken van (rente) winst.

Verwacht wordt dat er mogelijk in 2025 kasgeldleningen worden aangetrokken. In onderstaande tabel wordt de meerjarenontwikkeling van de kasgeldlimiet weergegeven.

Kasgeldlimiet	2024	2025
Begrotingstotaal	294	303
Vastgesteld percentage berekening kasgeldlimiet	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	25,0	25,8

Bedragen x € 1.000

Als er tijdelijk behoefte is aan extra liquiditeiten, dan kan er tot de kasgeldlimiet worden gefinancierd met kort geld (leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar). Op dit moment zijn leningen met een langere looptijd dan 1 jaar goedkoper. Ook is op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen groter omdat de rente snel kan wijzigen. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten.

Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico gelopen mag worden. Dit betreft onder andere leningen waarvan de rente herzien gaat worden maar ook de herfinanciering van aflossingen. Door spreiding in de tijd van aflossingen en herzieningen wordt het renterisico verkleind. De renterisiconorm wordt berekend met een wettelijk vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Dit percentage is bepaald op 20% en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van afgerond € 60,6 miljoen.

Renterisico	2025	2026	2027	2028
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
2. Aflossingen *)	4.995	5.049	5.104	5.160
3. Renterisico (1+2)	4.995	5.049	5.104	5.160
4. Renterisiconorm	58.863	58.863	58.863	58.863

Renterisico	2025	2026	2027	2028
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	53.868	53.814	53.759	53.703
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal van 2024	294.314			
4b. Percentage ministeriële regeling	20%			
Renterisiconorm (4a x 4b)	58.863			

Bedragen x € 1.000

*) In deze tabel is niet opgenomen de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum.

Toelichting op de tabel:

De renteherzieningen op de vaste schuld staat in alle jaren geraamd op 0. Dit komt doordat de huidige opgenomen leningen de geldgevers geen mogelijkheid bieden tot tussentijdse renteaanpassingen. Het beleid is dat de gemeente alleen leningen afsluit met een vast rentepercentage dat tijdens de looptijd van de lening niet kan worden herzien.

De aflossingen genoemd in de tabel zijn de aflossingen zoals opgenomen in het aflossingschema van de langlopende geldleningen van de huidige leningenportefeuille. Niet opgenomen is de aflossing op de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum. Hier loopt de gemeente geen renterisico.

Uit de tabel blijkt dat de gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en ruim binnen de wettelijke risiconorm blijft.

Ad. 3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In onderstaande tabel is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2024	31-12-2024
1. Hypotheken aan personeel	ja	11	11
2. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	540	540
Totaal			

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. De gemeente verstrekt geen nieuwe hypotheek meer aan personeel.
2. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente heeft de opbrengst uit de verkoop aandelen Bouwfonds gebruikt voor de storting in het fonds als een geldlening. Een gedeelte van het gestorte bedrag is door SVN vastgelegd in verstrekte geldleningen aan derden tot een bedrag van circa € 0,54 miljoen. Er is een klein risico dat de verstrekte geldleningen niet worden terugbetaald. Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 3,1 miljoen.

Gezien de hoogte en de samenstelling van de portefeuille verstrekte geldleningen loopt de gemeente nauwelijks kredietrisico's.

Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteed vermogen in de huidige en nieuwe vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Het verloop van de financieringspositie over de jaren 2024 tot en met 2028 is opgenomen in onderstaande tabel.

Financieringspositie per 31-12	2024	2025	2026	2027	2028
Financieringsbehoefte					
Materiele en immateriële activa	259.056	276.890	294.725	312.560	330.395
Financiële vaste activa	19.058	18.886	18.714	18.542	18.370
Grondexploitatie	40.619	21.137	1.970	4.028	3.967
Overige vlottende activa	32.500	32.500	32.500	32.500	32.500
Totaal financieringsbehoefte (1)	351.233	349.413	347.909	367.630	385.232
Financieringsmiddelen					
Reserves	209.702	204.765	195.442	189.928	185.633
Voorzieningen	13.971	14.596	15.205	15.232	15.005
Opgenomen langlopende leningen	87.944	90.449	97.400	122.496	144.636
Vlottende passiva	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal financieringsmiddelen (2)	351.617	349.810	348.047	367.656	385.274
Financieringssaldo (2-1)	384	397	138	26	42

Bedragen x € 1.000

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van de boekwaarden en de voorgenomen investeringen zoals opgenomen in het meerjareninvesteringsplan 2025-2028 waarbij rekening is gehouden met de kasgeldlimiet voor het aantrekken van kortlopende geldleningen.

Ontwikkeling portefeuille langlopende leningen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de portefeuille aan langlopende leningen weergegeven.

Portefeuille langlopende geldleningen	2024	2025	2026	2027	2028
Beginstand per 1 januari	65.887	87.944	90.449	97.400	122.496
Nieuwe geldleningen	27.000	7.500	12.000	30.200	27.300
Reguliere aflossingen	4.943	4.995	5.049	5.104	5.160
Vervroegde aflossingen	0	0	0	0	0
Eindstand per 31 december	87.944	90.449	97.400	122.496	144.636

Bedragen x € 1.000

Doordat de komende jaren een aantal grote investeringen zullen worden gedaan in onder andere verduurzaming, de bouw van scholen en bereikbaarheid zullen er extra financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken. Ten tijde van het opstellen van de begroting waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt dalend. Voor het opnemen van nieuwe langlopende geldleningen is rekening gehouden

met de actuele rente op de geldmarkt van langlopende geldleningen van 10 jaar. Deze rente wordt in 2025 geraamd op 2,4%.

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema	Begroot 2024	Begroot 2025
Rentelasten (kort en lang)	1.714	2.492
Rentebaten (kort en lang)	-33	0
Rente grondexploitatie (projectfinanciering)	-173	-479
Rente eigen financieringsmiddelen	1.483	1.520
Totaal rente	2.991	3.533
Toegerekende rente (met omslagrente)	-3.083	-3.344
Renteresultaat (toegerekende rente - totale rente)	-92	189

Bedragen x € 1.000

Aan de grondexploitatie wordt de werkelijke rente van de hiervoor aangetrokken leningen toegerekend. Aan investeringen en taakvelden wordt de rente met behulp van het rente-omslagpercentage toegerekend. Het renteomslagpercentage voor 2025 wordt geraamd op 1,2%.

Over de eigen financieringsmiddelen mag maximaal het gemiddeld rentepercentage op aangetrokken geldleningen (kort- en lang vreemd vermogen) worden berekend. In 2025 wordt een gemiddeld percentage op aangetrokken korte en lange geldleningen van 2,7% verwacht.

Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente financiert, indien nodig, de lopende betalingen en ontvangsten tot het maximum van de kasgeldlimiet met kortlopende geldleningen (kas- en daggeld). Wanneer de kasgeldlimiet structureel wordt overschreden (tot drie kwartalen achtereen) trekt de gemeente voor de structurele overschrijding langlopende geldleningen aan. De kortlopende schulden worden dan geconsolideerd naar een langlopende geldlening.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente heeft soms (tijdelijk) overtollige middelen die "uitgezet" moeten worden. Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren (zonder leenfaciliteit) gestart. De overtollige middelen worden dan uitgezet bij het Rijk. Decentrale overheden krijgen op de deposito's van het schatkistbankieren een marktconforme rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. De gemeente beschikt nog (beperkt) over overtollige liquide middelen. Deze zijn gestald op de rekening schatkistbankieren.

Bedrijfsvoering

Algemeen

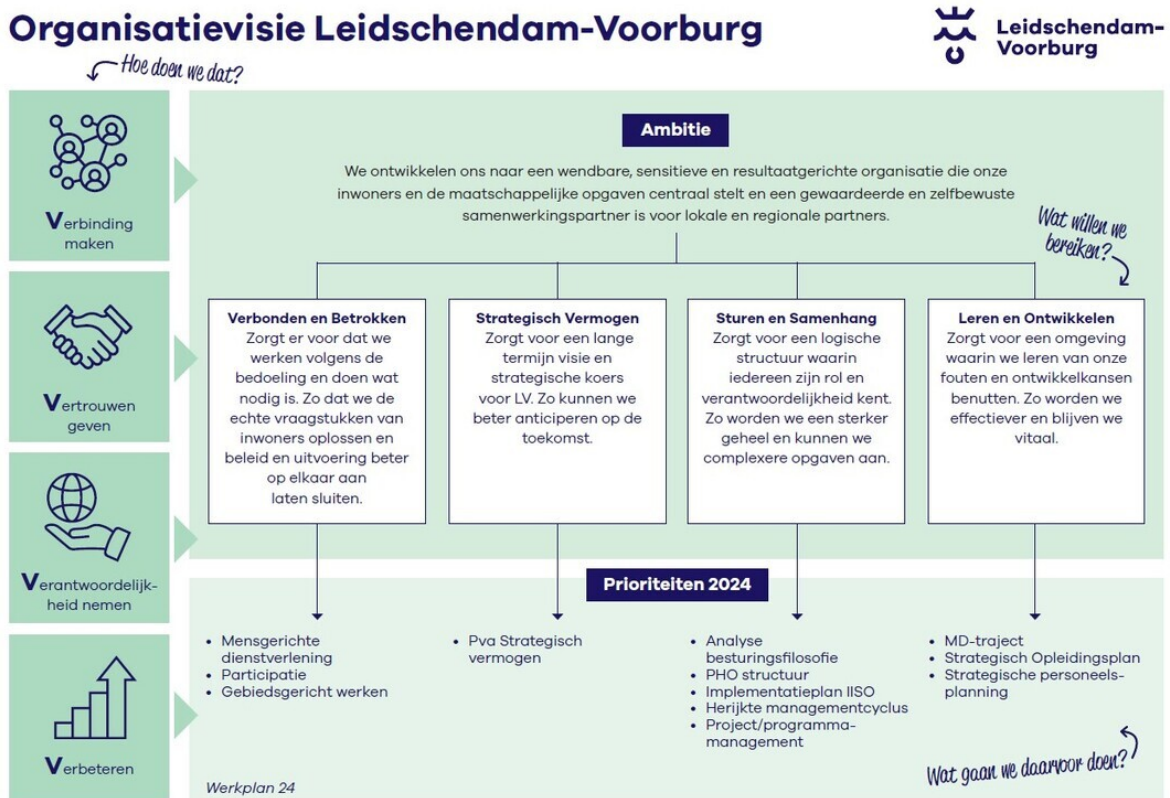
Voor een goede dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en instellingen is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering worden verstaan de ondersteunende processen die het mogelijk maken de programma's te verwezenlijken.

Organisatieontwikkeling

Een effectieve interne organisatie is een organisatie die zich steeds aanpast aan ontwikkelingen in de omgeving. Organisatieontwikkeling, en daarmee verandering, is daarmee een vast onderdeel van ons werk geworden.

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft eind 2023 een (herijkte) visie vastgesteld, dit vormt de basis voor de ontwikkeling waar we nu en komende tijd aan werken. De beweging waar we aan werken gaat primair over wendbaarheid, sensitiviteit en resultaatgerichtheid.

Er zijn vier ontwikkelopgaven geformuleerd die invulling geven aan deze ambitie. In het organisatiewerkplan van de directie staan de opdrachten benoemd die we in 2024 uitvoeren om de doelen te bereiken. In onderstaande afbeelding is de organisatieontwikkeling voor 2024 in beeld gebracht.

In 2024 is energie gestoken in het vorm geven van deze organisatieontwikkeling, zodat we met heldere verwachtingen en draagvlak aan de slag gaan. Belangrijk onderdeel daarvan is het vormgeven van de ontwikkelopgaven; wat willen we bereiken en hoe dragen de verschillende opdrachten daaraan bij?

Voor iedere opdracht is daarom ook een opdrachtbeschrijving opgesteld waar verkennende gesprekken aan vooraf zijn gegaan. Hieronder een korte weergave van de focus per ontwikkelopgave.

- Voor de ontwikkelopgave verbonden en betrokken ligt de focus voor 2024 op 'werken volgens de bedoeling'. Geen nieuw thema, wel een thema dat blijvend aandacht verdient en waar we beter in beeld willen krijgen hoe we daar nu uitvoering aan geven en waar we nog stappen op kunnen zetten.
- Voor het versterken van het strategisch vermogen ligt de focus voor 2024 op het realiseren van een effectief strategennetwerk, zodat we de strategische capaciteit in de organisatie beter aan elkaar verbinden en beter kunnen benutten voor het geheel.
- De ontwikkelopgave sturing en samenhang heeft in 2024 de focus op het borgen van een logische organisatie. Dat gaat over structuur, sturing en coördinatiemechanismen. In deze opgave wordt ook gewerkt aan een stevige basis, zoals het beter op orde brengen van de ICT.
- De ontwikkelopgave leren en ontwikkelen ondersteunt de hele beweging. Gezien de huidige arbeidsmarkt ligt de focus van deze opgave op strategisch opleiden en strategische personeelsplanning. Vanuit deze opgave wordt in 2024 ook een Management Development traject gestart voor alle managementlagen, die doorloopt in 2025. Hiermee equiperen we het management om de ontwikkeling gezamenlijk vorm te geven en om de eigen teams hierin te begeleiden.

Welke opdrachten doorlopen in 2025 en wat de focus voor dat jaar wordt, wordt opgenomen in het organisatieplan 2025.

Leidschendam-Voorburg in Control

De gemeente wil 'in control' zijn om effectief en efficiënt te kunnen functioneren en haar verantwoordelijkheden naar burgers en andere belanghebbenden na te komen. Dit betekent dat de gemeente grip heeft op haar processen, financiën en risico's.

'In control' zijn betekent voor een gemeente dat zij de regie heeft over haar activiteiten, processen en resultaten. Het houdt in dat de gemeente:

- Doelstellingen duidelijk formuleert en realiseert
- Risico's identificeert, beoordeelt en beheerst
- Betrouwbare financiële en operationele informatie produceert
- Efficiënt en effectief opereert
- Voldoet aan wet- en regelgeving
- Integriteit waarborgt in alle lagen van de organisatie

Concreet betekent dit dat de gemeente:

- Zicht heeft op haar financiële positie en prestaties
- Processen onder controle heeft en kan bijsturen waar nodig
- Transparant kan rapporteren aan bestuur en burgers
- Proactief kan handelen in plaats van reactief
- Verantwoording kan afleggen over haar handelen
- Continu werkt aan verbetering van dienstverlening en bedrijfsvoering

'In control' zijn is geen eindstaat, maar een continu proces van monitoren, evalueren en bijsturen. Het stelt de gemeente in staat om adequaat te reageren op veranderingen en uitdagingen, en om de beschikbare middelen optimaal in te zetten voor het dienen van de gemeenschap. Voor 2025 worden de volgende verbeteracties uitgevoerd:

Methode Duisenberg

Het initiatief van de raad in 2023 om P&C-producten te behandelen volgens de methode Duisenberg heeft ook geleid tot het verzoek aan het college om de informatievoorziening in deze producten te verbeteren (zie: [Motie Eerste opbrengsten Duisenberg-methode in praktijk brengen ID 806](#)). In de begroting 2025 zijn de programma's Veiligheid en Economie aan de hand van de feedback van de raad verbeterd. In 2025 zullen de voortgangsrapportage op de onderdelen Veiligheid en economie deze ingezette lijn volgen. Ook zal de raad een aantal nieuwe programma's oppakken en zal de feedback worden verwerkt in de begroting 2026.

Resultaat: in de programmabegroting 2026 zal de feedback van de raad op de door haar behandelde programma's zijn verwerkt tot een betere informatievoorziening aan de raad.

Rechtmatigheid

Rechtmatigheid: uitgaven sociaal domein

Bij de jaarrekening 2023 heeft de accountant advies gegeven om een betere controle op de rechtmatigheid van de uitgaven in het sociaal domein, specifiek voor zorg en jeugd (Zie: [Accountantsverslag gemeente LV 2023](#)).

In 2025 zal deze aanpak uitgetoetst worden om te bepalen of deze aanpak voldoende effectief en efficiënt is.

Resultaat: inzicht in een andere en betere controle op de rechtmatigheid van de uitgaven voor zorg en jeugd. De accountant zal bij de controle op de jaarrekening onderzoek doen naar de effectiviteit van de aanpak.

Rechtmatigheid: frauderisico's

Bij de jaarrekening 2023 heeft de accountant advies gegeven om de frauderisicoanalyse te actualiseren (link: zie vorige). Vanaf 2024 wordt hier proces voor proces aan gewerkt.

Resultaat: eind 2025 zal voor de gehele organisatie de frauderisicoanalyse zijn geactualiseerd.

Rechtmatigheid: toegang IT-systemen

Bij de jaarrekening 2023 heeft de accountant advies gegeven om de IT-controle te verbeteren (link: zie vorige). Vanaf 2024 wordt dit systeem voor systeem opgepakt, waarbij in eerste instantie in 2024 een uniform en goed proces van toewijzing en beheer van toegangsrechten wordt ontwikkeld.

Resultaat: in 2025 zal het beheer en de toewijzing van toegangsrechten op een aantal belangrijke IT-systemen waar veel geld in omgaat (boekhouding, belastingen, subsidies, sociaal domein) op orde zijn gebracht.

Integriteitsbevordering

Uit de integriteitsenquête onder het personeel van begin 2024 is een aantal aandachtspunten naar voren gekomen die in 2025 aangepakt worden zodat de enquête in 2026 hierop significante verbetering laat zien. Deze punten zijn: 1) meer kennis van en vertrouwen in de (meldings)procedures en afhandeling, 2) de huidige gedragscode is onvoldoende actueel, 3) onvoldoende voorbeeldfunctie management. Hiervoor gaan we in 2025 de procedures stroomlijnen en beter onder de aandacht brengen, de gedragscode actualiseren, en het management meer in positie brengen voor integriteit.

Resultaat: 1) gestroomlijnde procedures en communicatiecampagne naar personeel, 2) geactualiseerde gedragscode, 3) management speelt de integriteitsgame met medewerkers.

Gegevensbescherming en NIS2 / BIO

Gegevensbescherming

In 2022 heeft de organisatie haar inzet versterkt op het gebied van gegevensbescherming en informatiebeveiliging. Eind 2024 is een organisatiebreed onderzoek uitgevoerd om de vooruitgang in gegevensbescherming te meten en knelpunten te identificeren. De uitkomsten hiervan worden begin 2025 met de raad gedeeld, waarna afspraken worden gemaakt over de benodigde verbeteracties.

Resultaat: 1) Inzicht in de knelpunten binnen de gemeentelijke organisatie met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens, 2) Afspraken met de raad over de uit te voeren verbeteracties,

NIS2 / BIO

Daarnaast treedt in oktober 2024 de Europese "Network and Information Security Directive" (NIS2-richtlijn) in werking, die gericht is op de versterking van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten. Gemeenten, als essentieel verklaard door de rijksoverheid, vallen onder deze richtlijn. Dit betekent dat de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) wordt verzwaaard en dat de gemeente aanvullende maatregelen moet nemen om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving. Hiervoor zullen we het volgende doen

Resultaat: Een verbeterde informatiebeveiligingsstructuur die voldoet aan de NIS2-richtlijn en de verzwaaarde BIO-vereisten.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Duurzaam en sociaal inkopen

Het college heeft zich gecommitteerd aan het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven (zie [ibabs 3017](#)). Het doel van dit manifest is de inkoopkracht van de gemeente in te zetten om maatschappelijke doelen te bereiken. Dit is vertaald in het gemeentelijk inkoopbeleid: [Inkoop- en Contractmanagementbeleid 2024-2027](#).

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid

In de onderstaande tabel worden enkele gegevens over het gemeentelijk personeelsbestand weergegeven en vervolgens toegelicht.

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid	2022	2023	30 juni 2024	Begroting 2025
1. Formatie (aantal plekken fte's)	653	701	711	714
2. Bezetting (aantal bezette fte's)	621	670	691	n.b.
3. Bezetting (aantal personen)	682	733	757	n.b.
4. Voltijd/ deeltijd	59 / 41	60 / 40	60 / 40	n.b.
5. Ziekteverzuim (excl. zwangerschap)	7,1%	5,4%	6,5% streefcijfer 5,8%	n.b.
6. Meldingsfrequentie	1,21	0,94	0,48	n.b.
7. % inhuur (t.o.v. totale kosten)	23%	23%	17%	n.b.
8. Opleidingskosten	2,0% van de loonsom	1,7 % van de loonsom	1,7 % van de loonsom	n.b.
- begroot (in €)	1.026.000	1.048.000	1.069.529	
- besteed (in €)	804.000	947.000	571.798	

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid	2022	2023	30 juni 2024	Begroting 2025
9. Aantal vacatures	148	151	85	n.b.

Toelichting groei formatie en bezetting

In 2023 is het aantal FTE formatie t.o.v. 2022 gestegen met 48 FTE. De bezetting is gegroeid met 49 FTE en het aantal medewerkers met 51 medewerkers. De beleidsafdeling en het Klant Contact Centrum zijn het meest gegroeid. Dit is te verklaren door o.a. de toename van beleidsontwikkeling op complexe maatschappelijke opgaven zoals duurzaamheid, wonen en mobiliteit. Ook was er na een vertraging tijdens de Covid-pandemie een groei in vergunningverlening, burgerzaken en de invoering van de Omgevingswet. De groei in formatie in 2024 wordt met name veroorzaakt door de nieuwe ICT afdeling. De groei in bezetting is het grootst bij de uitvoeringsafdeling voor het sociaal domein (Werk inkomen, Jeugd & Zorg) en de beleidsafdeling. De reden hiervoor is dat bij de beleidsafdeling er openstaande vacatures zijn vervuld. Bij de uitvoeringsafdeling zijn er diverse redenen voor de groei, maar dit is altijd binnen de beschikbare middelen.

De bezetting gerelateerd aan de omvang van de gemeente van de gemeente Leidschendam-Voorburg is nagenoeg gelijk aan de benchmark uit personeelsmonitor van het A&O fonds.

Jaar	Inwoners	FTE	Bezetting per 1.000 inwoners LV	Benchmark
2022	76.659	621,1	8,1	8,2
2023	77.753	669,6	8,6	8,5

Ziekteverzuim

De afgelopen jaren zijn er vele ontwikkelingen geweest zoals corona, opvolgende crises en een krappe arbeidsmarkt, die het verzuim deden stijgen met een hoogtepunt van 7,1% en een meldingsfrequentie van 1,21 in 2022. Een landelijke trend die ook bij onze gemeente zichtbaar was. In 2023 was het kantelpunt bereikt en daalde het verzuim van 7,1% naar 5,4%. De veerkracht nam toe en de heftigste effecten van de crises waren achter de rug. Leidinggevenden ondersteund door HR zetten effectief acties in om het verzuim te verlagen. Voor 2024 is volgens de richtlijn van het A&O fonds het streefcijfer 5,8% afgesproken. Op 30 juni 2024 is het verzuimpercentage 6,5%. De aandacht op verzuim wordt verhoogd om het tweede half jaar het verzuim waar mogelijk te reduceren.

Inhuur

Het percentage inhuur omvat alle kosten die zijn gemaakt voor inhuur ten opzichte van de totale gemeentelijke personeelskosten. Hier is geen onderscheid gemaakt tussen inhuur op regulier werk en inhuur op tijdelijke projecten of tijdelijk werk. Externe inhuur wordt als middel ingezet om de toenemende behoefte aan flexibiliteit en wendbaarheid te bereiken. Zeker in drukke tijden, in een krappe arbeidsmarkt en wanneer er niet direct uitzicht is op personeel is externe inhuur een manier geweest om op korte termijn extra inzet te hebben. Het percentage was in 2022 en 2023 23%. In het eerste half jaar is dit 17%. De ervaring leert dat dit percentage naar het einde van het jaar stijgt. Om meer sturing te kunnen geven aan inhuur wordt in 2024 inhuurbeleid ontwikkeld.

Opleidingskosten

Het verschil tussen begrote en bestede opleidingskosten wordt met de jaren steeds kleiner. In 2023 is 90% van het begrote budget besteed. Vanwege de krappe arbeidsmarkt wordt opleiden van medewerkers steeds belangrijker bij het aannemen van minder ervaren medewerkers. In 2024 wordt een stijging in de kosten verwacht. In de ontwikkelopgave leren en ontwikkelen wordt gekeken wat er op het gebied van opleiden nodig is om de ontwikkeling te maken inclusief het benodigde opleidingsbudget.

Aantal vacatures

Het aantal vacatures is in 2022 en 2023 redelijk stabiel. Voor 2024 zouden we in dit tempo hoger uit kunnen komen. De meeste vacatures worden vervuld. In algemene zin is er met name bij ICT, financiën en in het ruimtelijk domein sprake van krapte. Hier worden maatwerk strategieën toegepast.

Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Beleidskader

De Gemeente Leidschendam-Voorburg werkt op vele terreinen samen met externe partijen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verbonden partijen een bijzondere groep die extra aandacht verdient vanwege de aanzienlijke bestuurlijke, strategische en financiële belangen voor de gemeente.

De verbonden partijen waar de gemeente mee samenwerkt zijn:

Naam	Inzet bij programma('s)	Bijdrage 2025
<u>Gemeenschappelijke regelingen</u>		
Avalex	Volksgezondheid en milieu	10.976
GGD Veilig Thuis Haaglanden	Sociaal domein, Volksgezondheid en milieu	1.827
Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	Verkeer en vervoer, Economie	240
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	Volksgezondheid en milieu	1.124
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	Veiligheid	7.399
Centrumregeling samenwerking gemalen diensten (NAD)	Volksgezondheid en milieu	586
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)	Sociaal domein	329
<u>Vennootschappen / coöperaties</u>		
NV Bank Nederlandse Gemeente (BNG)	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t.
Stedin Holding NV	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t.
Dunea NV	Sport, cultuur en recreatie	N.v.t.
VOF Leidschendam Centrum	Bouwen en wonen	N.v.t.
Werkbedrijf de Binnenbaan BV	Sociaal domein	3.298

Bedragen x € 1.000

Gemeenschappelijke regelingen

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doelstelling	In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	<p>Het versterken van het economisch vestigingsklimaat en het verbeteren van de bereikbaarheid voor de mensen die hier wonen, werken en recreëren. Dat is waar de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) voor staat. De koers die hierbij wordt gekozen leggen 21 gemeenten vast in een Strategische Agenda. Voor de bestuursperiode 2023 - 2026 is dat de Strategische Agenda MRDH 2023 – 2026: Met elkaar, voor elkaar.</p> <p>De voorliggende begroting voor het jaar 2025 geeft op basis van deze Strategische Agenda op hoofdlijnen concreet aan wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en wat dat kost.</p> <p>Het Investeringsprogramma Vervoersautoriteit geeft, als bijlage bij de begroting, een overzicht van lopende infrastructurele projecten, verkenningen en planstudies. Als het algemeen bestuur naar aanleiding van de zienswijzen op de Strategische Agenda besluit om wijzigingen aan te brengen in opdrachten en resultaten van de Strategische Agenda, dan zullen deze wijzigingen ook worden verwerkt in de begroting.</p>
Gemeentelijke bijdrage	€ 240.215
Spiegeling afwegingskader	<p>N.v.t.</p> <p>toelichting:</p> <p>Voor de rijksmiddelen in het kader van de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU) is Leidschendam-Voorburg afhankelijk van de MRDH. Leidschendam-Voorburg kan voor kleine - en grote projecten een verzoek om een bijdrage in dit kader indienen bij MRDH. Indien de raad besluit om uit de MRDH te stappen dan missen we de mogelijkheid van een bijdrage in infrastructurele werken. De bijdragen die de gemeente de afgelopen jaren toegekend gekregen heeft bedroegen regelmatig bedragen > € 250.000 per project. Na eventuele uittreding heeft de gemeente geen mogelijkheid meer om een bijdrage in infrastructurele werken uit de zogenaamde BDU middelen aan te vragen / te krijgen. Kortom uittreding is geen optie.</p>
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 33.389.157
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 34.516.770

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 1.039.232.364
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 971.048.167
Resultaat over 2023	€ 904.779
Risico's	<p>De begroting voor 2025 van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) heeft betrekking op verschillende programma's en onderdelen, waarbij diverse financiële risico's worden geïdentificeerd: 1. Programma Economisch Vestigingsklimaat:- Risico's met betrekking tot het versterken van het economisch vestigingsklimaat worden afgedekt met eigen weerstandscapaciteit van de MRDH.- Een eerder financiële risicoanalyse uit 2015, met betrekking tot mogelijke verlies van inwonerbijdragen, is vervallen na vaststelling van uittreedregels in juli 2019. Hierdoor is het aanhouden van een aparte reserve niet meer nodig.2. Programma Exploitatie- en Infrastructuur Verkeer en Openbaar Vervoer:- Risico's gerelateerd aan verkeer en vervoer worden in eerste instantie opgevangen binnen de projecten door middel van een risicobuffer. Als deze buffer niet toereikend is, worden BDU-middelen (Brede Doeluitkering) gebruikt. Dit kan leiden tot vertraging of vermindering van andere bestedingen die ten laste gaan van de BDU-middelen.- Verkeer en vervoer worden voornamelijk (>99%) gefinancierd met rijksmiddelen.Specifieke ontwikkelingen voor het openbaar vervoer:- Met instemming van de motie Bikker wordt het regionaal openbaar vervoer structureel met € 300 miljoen extra ondersteund. Verwachting is dat € 73 miljoen bij de MRDH terecht komt, waarvan € 39 miljoen nodig is voor het afwenden van tariefstijging. -Het algemeen bestuur heeft op 15 december 2023 ingestemd met de besluiten in het kader van Borging toekomstbestendig OV in de hele regio. Hiervoor is € 145 miljoen als reservering in de OV-exploitatiebegroting, waarvan € 137 miljoen gedekt uit beschikbare financiële ruimte binnen het BDU-saldo. Financiering OV-bedrijven:- De MRDH financiert investeringen in railvoertuigen en -infrastructuur van regionale OV-bedrijven, wat bepaalde risico's met zich meebrengt.- Een extern onderzoek uit 2016 concludeerde dat er een reserve moet worden gevormd om risico's die direct van invloed zijn op de economische waarde van het gefinancierde materieel af te dekken.- De MRDH heeft een railconcessie gegund aan deze OV-bedrijven voor de periode 2016-2026 en heeft zekerheidsrechten en kredietrisicobeperkingen ingesteld.- De ondergrens voor de risicoreserve financieringen wordt bepaald op € 36 miljoen, op basis van de maandelijkse concessievergoedingen van gemiddeld € 40 miljoen en een hoog ingeschat risico (90%) in het worst case scenario (faillissement). Deze reserve is bedoeld om mogelijke financiële risico's te dekken die direct invloed kunnen hebben op de economische waarde van het gefinancierde materieel.</p>

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is ook vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	2%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Den Haag

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	
Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Ontwikkelingen	<p>De Omgevingswet verplaatst bevoegdheden voor het lozen van afvalwater op de riolering naar de gemeente. Dit is bij de ODH belegd. Het is de intentie om in 2025 een aantal adviestaken op het gebied van geluid over te dragen aan de ODH, omdat de expertise niet meer effectief en efficiënt in de eigen organisatie geborgd kan worden. Dit heeft onder meer te maken met de arbeidsmarkt. De extra kosten zijn nog niet in de begroting 2025 opgenomen. In de 1e Turap zal een voorstel worden opgenomen.</p> <p>De ODH heeft een Koersplan opgesteld om de eigen organisatie van een uitvoeringsorganisatie voor vergunningverlening en handhaving om te bouwen tot een strategische adviesorganisatie. De kennisontwikkeling en advisering worden versterkt naar aanleiding van behoeften bij de gemeentelijke organisaties en het rapport van de commissie Van Aartsen over het functioneren van het landelijke VTH-stelsel. De aanbevelingen uit dit rapport staan in het Interbestuurlijke Programma VTH (IBP) dat zegt dat robuuste omgevingsdiensten cruciaal zijn voor de bescherming van inwoners en hun leefomgeving en het voorkomen van milieuschade. Daarvoor is meer geld nodig voor de ODH, dat na de besluitvorming in de begroting 2026 wordt opgenomen.</p>
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.124.153
Spiegeling afwegingskader	<p>De expertise op een aantal vakgebieden kan beter en efficiënter door de ODH worden ingevuld, dan door de eigen organisatie. Het beschermen van de leefomgeving is een kerntaak van de overheid en daardoor is vergunningverlening en handhaving niet uit te besteden aan de markt. Het delen van de kosten van de ODH over de 9 gemeenten en de provincie is efficiënter en effectiever dan dit apart doen. Met de invoering van de Omgevingswet zijn vergunningverlening en handhaving tussen gemeente en ODH in 1 vergunning gecombineerd en moeilijk uit elkaar te houden. Intensieve samenwerking is vereist. Gezien de jaarlijkse omzet en zwaarte van de taken is een eigen rechtspersoon voor de ODH op zijn plaats. Bevoegdheden kunnen alleen aan een overheidsorganisatie die een eigen rechtspersoon is worden overgedragen. Zonder risicodragende deelname is er geen zeggenschap. De GR is door de provincie verplicht gesteld op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.</p>

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.952.965
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 1.756.528
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 15.448.764
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 9.640.016
Resultaat over 2023	€ 897.254
Risico's	De financiële risico's zijn gering, omdat de ODH over voldoende reserves beschikt. De geplande uitgaven worden jaarlijks geraamd en in de begrotingen verwerkt.

Avalex

Avalex	
Naam	Avalex
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het enkelvoudig bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie is de gemeente vertegenwoordigd door één wethouder.

Naam	Avalex
Belang in verbonden partij	22,8%
Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar.
Vestigingsplaats	Rijswijk
Ontwikkelingen	<p>Avalex heeft een nieuw koersdocument opgesteld voor de periode tot 2030. Avalex positioneert zich als een adviseur en ondersteuner voor de gemeenten binnen hun eigen afval- en circulair beleid.</p> <p>Op initiatief van Avalex is tijdens het VNG-congres in juni 2022 een motie aangenomen over de rol van gemeenten, en meer specifiek de NVRD (Nederlandse Vereniging van Reinigingsdiensten), bij de totstandkoming van (nieuwe) UPV's. Deze motie is per acclamatie aangenomen. Gevolg is nu dat er vanuit de branche gewerkt wordt aan een model 2.0 voor UPV's.</p> <p>Er vinden verder nieuwe onderhandelingen plaats over de inzamelvergoeding voor PMD, dit naar aanleiding van een motie op het VNG congres in 2023. De nieuwe afspraken moeten begin 2025 ingaan.</p>
Gemeentelijke bijdrage	Inschatting voor 2025: € 10.975.885
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 5.558.000 (concept begroting 2025)
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 5.498.000 (concept begroting 2025)
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 42.466.000 (concept begroting 2025)
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 47.537.000 (concept begroting 2025)
Resultaat over 2023	€ 0 (concept begroting 2025)
Risico's	<p>1. Het risico dat uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) leidt tot veel suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes. En risico dat alleen de minder waardevolle stromen nog achterblijven voor de gemeenten waarbij de vergoeding voor inzameling niet kostendekkend is;2. Het risico dat er onvoldoende erkenning is m.b.t. de duurzaamheidsdoelstellingen en de investeringen en beleidsontwikkelingen die dat vraagt vanuit de gemeenten;3. Het risico op beperkte kennisborging en kennisontwikkeling: er zijn veel kwetsbare functies binnen Avalex waar maar één persoon de functie uitvoert;4. Het risico dat deelnemende gemeenten steeds meer maatwerk wensen waardoor de kosten stijgen en efficiëntie verloren gaat;5. Het risico dat er onvoldoende mensen beschikbaar zijn met de juiste competenties, doordat Avalex niet als een aantrekkelijke werkgever wordt gezien in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt;6. Het risico van onvoorzien hoge prijsstijgingen van materialen, personeelskosten en diensten. En gebrek aan beschikbaarheid van materialen, personeel en diensten;7. Het risico op uitval van systemen door verouderde hardware en software en ontoereikende verbindingen op locaties.</p>

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweezorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	<p data-bbox="547 443 1378 533">De gemeenten hebben de VRH gevraagd te anticiperen op de tekorten aan gemeentelijke middelen de komende jaren, en om de VRH hierin een aandeel te laten nemen.</p> <p data-bbox="547 568 1378 689">Landelijk zijn bestuurlijke afspraken gemaakt om de crisisbeheersing en de informatiepositie te versterken. Onderdeel van deze landelijke afspraken is de geleidelijk opbouwende structurele toevoeging in de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR).</p> <p data-bbox="547 725 1394 945">Het afgelopen jaar hebben de negen gemeenten binnen Haaglanden de visie op gemeentelijke crisisbeheersing en het regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing tegen het licht gehouden. Hierbij is gekeken naar actualiteit o.b.v. landelijke ontwikkelingen en lokale en regionale ervaringen en naar werkbaarheid. Dit heeft geleid tot herijking van de uitgangspunten en scherpere kaders voor de inrichting van de gemeentelijke crisisorganisatie en bevolkingszorg.</p> <p data-bbox="547 949 1394 1102">Het regionale kader en plan gemeentelijke crisisbeheersing vormen de basis voor de implementatie van een actuele organisatie van bevolkingszorg. Op 1 juli 2024 zijn de gemeenten overgegaan op de nieuwe structuur van Bevolkingszorg. Op dit moment zijn de gemeenten en de VRH bezig de crisisfunctionarissen op te leiden en te trainen in deze nieuwe structuur.</p> <p data-bbox="547 1137 1394 1326">In het kader gemeentelijke crisisbeheersing zijn de uitgangspunten voor de inrichting van bevolkingszorg en de gemeentelijke crisisorganisatie vastgelegd:</p> <ul data-bbox="547 1205 900 1326" style="list-style-type: none"> - één aanpak voor alle incidenten - reguliere organisatie is de basis - sturen op resultaten - samenwerking is nodig <p data-bbox="547 1361 963 1393">Uniforme afspraken zijn gemaakt t.a.v.:</p> <ul data-bbox="547 1397 820 1518" style="list-style-type: none"> - verbinding en aansturing - paraatheid - samenwerking - a-synchroon opschalen <p data-bbox="547 1554 1394 1608">Het regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing beschrijft van de onderdelen gemeentelijke crisisorganisatie en bevolkingszorg:</p> <ul data-bbox="547 1612 1155 1774" style="list-style-type: none"> - afspraken t.a.v. de inrichting van de organisatie - de taken - de wijze van coördinatie en aansturing - de verbinding tussen beide onderdelen - de verbinding met de multidisciplinaire crisisorganisatie <p data-bbox="547 1809 1394 1930">In de Geneeskundige Meldkamer (GMK) wordt momenteel vorm gegeven aan het Ambulance Coördinatie Centrum. Dit centrum biedt de mogelijkheid om bij minder urgente zorgvragen makkelijker contact te zoeken met ketenpartners als huisartsen, acute diensten van de GGZ en verloskundigen.</p>
Gemeentelijke bijdrage	€ 7.398.795

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Spiegeling afwegingskader	2026

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.590.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 2.224.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 111.766.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 118.103.000
Resultaat over 2023	€ 4.641.000

Risico's

De VRH gaat scenario's ontwikkelen voor bezuinigingsvoorstellen die nodig zijn vanwege de mogelijk financieel krappe tijden in 2026 en volgende jaren. De aanvullende bezuinigingen op de VRH kunnen niet zonder merkbare gevolgen worden doorgevoerd. Het raakt met name de brandweezorg, die op dit moment al onder druk staat. Het vraagt scherpe keuzes die samen met de gemeenten in Haaglanden op zorgvuldige en doordachte manier moeten worden gemaakt. Belangrijk is dat de slagkracht en veiligheid van de hulpverleners vooropstaat in het belang van de veiligheid van de inwoners.

GGD en VT Haaglanden

Naam	GGD en VT Haaglanden
Doelstelling	Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	7% GGD / 5% VT
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	<p>GGD</p> <p>Het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling GGD-VT Haaglanden ziet bestaanszekerheid als belangrijke voorwaarde voor het verder kunnen verkleinen van gezondheidsachterstanden. Ook ziet het bestuur dat Nederland de komende jaren voor een aantal grote volksgezondheidsopgaven staat. Het RIVM benoemt de 3 belangrijkste opgaven voor 2050: "Hoe verbeteren we de gezondheid van alle Nederlanders?", "Hoe maken we de zorg en ondersteuning mogelijk?" en "Hoe creëren we, in een veranderend klimaat, een leefomgeving die bijdraagt aan gezondheid?". Deze volksgezondheidsopgaven staan ook in de regio Haaglanden volop in de aandacht. Met de GGD Haaglanden: visie 2030 - GGD Haaglanden en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), maar ook op het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) werkt de GR aan deze opgaven. De GGD Haaglanden maakt een vertaling van deze ontwikkelingen naar de situatie in Haaglanden en levert een bijdrage aan deze uitdagingen. De GGD Haaglanden zal in 2025 bijdragen aan de ontwikkelingen in vervolg op IZA en GALA bijvoorbeeld door het verder vormgeven van de regionale preventie-infrastructuur, het versterken van de kennisfunctie en het ontwikkelen van passende monitoring en evaluatie. Daarnaast versterkt de GR in 2025 de uitvoering van infectieziektebestrijding en advisering over een gezonde leefomgeving.</p>

Naam	GGD en VT Haaglanden
Ontwikkelingen	<p>Veilig Thuis</p> <p>Voor het onderdeel Veilig Thuis Haaglanden is ook in 2025 het terugdringen van de wachtlijst een prioriteit voor het bestuur. Afgelopen jaren zijn hier goede stappen in gezet en deze werkwijze wordt verder doorgezet. De personele bezetting is steeds beter op orde, maar dit blijft een belangrijk aandachtspunt gezien de krapte op de arbeidsmarkt en het belang van goed personeel voor de uitvoering van het belangrijke werk dat verricht wordt. In 2025 wordt door Veilig Thuis Haaglanden verder ingezet op het verlagen van de werkdruk ten behoeve van een extra inzet op het terugdringen van de wachtlijst en het uitvoeren van de wettelijke taken binnen de daarvoor afgesproken termijnen. Daarnaast blijft Veilig Thuis Haaglanden inzetten op kwaliteitsverbetering en op de samenwerking met de lokale teams. Het bestuur ziet de samenwerking in de keten van de aanpak van huiselijk geweld als een belangrijke factor die kan leiden tot een afname van het aantal meldingen bij Veilig Thuis. In 2025 wordt naar verwachting een volgende stap gezet in de ontwikkeling van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, deze landelijke ontwikkeling kan gevolgen hebben voor de werkzaamheden van de Veilig Thuis organisaties. Hier houden we vinger aan de pols. Tenslotte zet de GR in 2025 nog verder in op de expertiseontwikkeling over femicide. Vrouwen worden in Nederland disproportioneel vaker gedood door hun (ex-)partner of een familielid dan mannen. In de regio Haaglanden is dat niet anders. Als onderdeel van het speerpunt deskundigheidsbevordering gendergerelateerd geweld, wordt landelijk ingezet op het vroegtijdig herkennen van de rode vlaggen van intieme terreur en femicide.</p>
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.827.000
Spiegeling afwegingskader	Op 27 juni 2024 is de gewijzigde regeling van de GR GGD-VT Haaglanden door het Algemeen Bestuur vastgesteld conform de nieuwe Wet Gemeenschappelijke regelingen.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.617.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 2.432.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	nihil
Vreemd vermogen 31-12-2023	nihil
Resultaat over 2023	€ 597.000
Risico's	Idem 2024

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Doelstelling	Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. In 2019 is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd, waarmee de taken en verantwoordelijkheden beter zijn beschreven. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Belang in verbonden partij	7%

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	<p>Met ingang van 1 januari 2024 is de samenwerking verandert in Haaglanden op het gebied van jeugdhulp als gevolg van:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het uittreden van de gemeente Voorschoten uit regio Haaglanden; Voorschoten sluit zich aan bij de regio Holland Rijnland omdat Voorschoten overwegend op de Leidse regio is georiënteerd. Voor het uittreden uit de GR Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden worden afspraken gemaakt. 2. Het toekomstperspectief Haagse jeugd- en gezinshulp: de gemeente Den Haag wil vanaf 1 januari 2024 de jeugd- en gezinshulp op een andere manier organiseren en is daarvoor een aanbesteding gestart.
Gemeentelijke bijdrage	€ 329.000
Spiegeling afwegingskader	<p>De Gemeenschappelijke regeling SJBH trad op 1 januari 2020 in werking. Partijen zijn deze regeling voor onbepaalde tijd aangegaan.</p> <p>Er is sprake van een publiek belang: het college is verantwoordelijk voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp op grond van de jeugdwet. Hiervoor is het nodig om overeenkomsten aan te gaan met aanbieders van jeugdhulp. Op grond van artikel 2.8 van de Jeugdwet moeten colleges samenwerken indien dat voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de wet nodig is. Voor de taken die zijn ondergebracht in de GR SbjH is dat het geval voor in ieder geval de hoog specialistische jeugdhulp. Het Rijk is voorbereidingen aan het treffen om deze samenwerking verplicht te stellen in een gemeenschappelijke regeling. Met de GR SbjH wordt al aan deze verplichting voldaan.</p> <p>Het is daardoor ook niet mogelijk om een derde partij de taken uit te laten voeren.</p> <p>Vanwege de verantwoordelijkheid van de gemeenten is een actieve betrokkenheid noodzakelijk en een rechtspersoonlijkheid in de vorm van een bedrijfsvoering organisatie.</p> <p>In december 2023 is de GR gewijzigd in verband met het uittreden van Voorschoten.</p> <p>In 2024 is de GR gewijzigd zodat deze voldoet aan de gewijzigde Wgr.</p>

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 84.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 122.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 1.338.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 2.120.000
Resultaat over 2023	€ 37.000
Risico's	<p>In de risicoparagraaf in de begroting 2024 van de gemeenschappelijke regeling zijn de risico's opgenomen. Ook is er een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is daarbij bepaald op € 681.000. Het aandeel van Leidschendam-Voorburg hierin is 7%, € 47.700. De impact van het uittreden van de gemeente Voorschoten uit de jeugdhulpregio is zeer beperkt omdat het aandeel van de jeugdhulp die in Voorschoten wordt ingezet ten opzichte van de regio ongeveer 1,7 % is. De plannen van Den Haag hebben vanwege het grote volume een veel grotere impact. Regionaal is een impactanalyse gemaakt waarbij de risico's in beeld zijn gebracht en waarbij ook beheersmaatregelen zijn opgesteld. Een externe</p>

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
	partij heeft ook een review uitgevoerd op de impactanalyse en de beheersmaatregelen. De raad is hierover geïnformeerd.

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Naam	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten
Doelstelling	De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing
Belang in verbonden partij	33,33%
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	In 2023 is de keuze gemaakt om te gaan werken met een organisatieadvies-directievoering-toezicht door NAD Gemalendienst op de uitbesteding van de onderhoudswerkzaamheden. De voorlopige bijdrage voor het aandeel van gemeente Leidschendam-Voorburg 33,33% is € 535.572 (Begroting 2024 € 522.000).
Gemeentelijke bijdrage	€ 585.750
Spiegeling afwegingskader	N.v.t

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	N.v.t.
Eigen vermogen 31-12-2023	N.v.t.
Vreemd vermogen 1-1-2023	N.v.t.
Vreemd vermogen 31-12-2023	N.v.t.
Resultaat over 2023	N.v.t.
Risico's	De centrumregeling maakt deel uit van de ambtelijke organisatie van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. De financiële risico's zijn gelijk aan de uitvoering door de ambtelijke organisatie van Leidschendam-Voorburg.

Vennootschappen en coöperaties

VOF Leidschendam-Centrum

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	50%
Overige deelnemers	Schouten & De Jong Projectontwikkeling (SdJ) en Bouwfonds Property Development (BPD).
Vestigingsplaats	Leidschendam

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Ontwikkelingen	De bouw van de Leytsche Hof is in volle gang en wordt naar verwachting in 2025 afgerond. De herinrichting 3e fase Schoorlaan volgt in aansluiting op de oplevering van de Leytsche hof. De verwachting is dat in 2025 de laatste bouwkaavel (Rijnlandstraat-noord) kan worden uitgegeven. Het voornemen is de grondexploitatie na de uitgifte van de laatste kavel af te sluiten en de Vof te liquideren.
Gemeentelijke bijdrage	N.v.t.
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	0
Eigen vermogen 31-12-2023	0
Vreemd vermogen 1-1-2023	0
Vreemd vermogen 31-12-2023	0
Resultaat over 2023	0
Risico's	Op basis van de afspraken zijn er weinig tot geen risico's in deze grondexploitatie. Het risico van (de hoogte van) de rente is niet voor de VOF, aangezien deze verplichting is overgenomen door SdJ/BPD. Ook de opbrengsten vormen geen risico meer voor de grondexploitatie, omdat de hoogte hiervan en de planning vastgelegd zijn. Dan resteert alleen het risico op de hoogte van de (restant) civieltechnische kosten die nog gemaakt moeten worden, Dan resteert alleen het risico op de hoogte van de (restant) civieltechnische kosten die nog gemaakt moeten worden, waarvan alleen de 3e fase van de Schoorlaan nog aanbesteed moet worden.

Dunea N.V.

Naam	Dunea N.V.
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	5,69%
Overige deelnemers	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Vestigingsplaats	Zoetermeer

Naam	Dunea N.V.
<p>Ontwikkelingen</p> <p>Gemeentelijke bijdrage</p> <p>Spiegeling afwegingskader</p>	<p>De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensificeert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2030) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Dit wordt op dit moment in kaart gebracht. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteits eis van de banken van 30%.</p> <p>Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.</p> <p>€ 0,-</p> <p>2025</p>
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 251.601.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 258.451.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 365.246.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 381.830.000
Resultaat over 2023	€ 6.850.000
Risico's	<p>De risico's zijn voornamelijk beperkt. De gemeenten zijn aandeelhouder van Dunea en bezitten in totaal 4 miljoen aandelen (verdeeld over de gemeenten op basis van inwoneraantal). Met een aandelenbezit van afgerond 6% en een nominale waarde van € 5,- per aandeel is onze deelname in de NV beperkt tot een bedrag van ca. € 1,2 mln. De solvabiliteit op dit moment ruim voldoende, waarmee Dunea een financieel gezond bedrijf is. De risico's voor Dunea kunnen in de toekomst mede door klimaatsverandering, extra investeringen en extra zuivering in verband met bijvoorbeeld PFAS toenemen.</p>

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Naam	Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit voor de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door middel van een afgevaardigde wethouder vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA).
Belang in verbonden partij	1%
Overige deelnemers	Zoetermeer (98%), Rijswijk (1%) en Leidschendam-Voorburg (1%).
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	
Gemeentelijke bijdrage	€ 3.297.881
Spiegeling afwegingskader	Per 1 januari 2021 is het nieuwe Werkbedrijf gestart. Gemeente Leidschendam-Voorburg heeft een inkooprelatie met dit werkbedrijf. De huidige afspraken zijn vastgelegd in verschillende dienstverleningsovereenkomsten. Deze kennen een looptijd van 5 jaar. In aanloop tot een besluit op een volgende contractperiode zal in 2024 worden gespiegeld aan het afwegingskader verbonden partijen.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 100.000
Eigen vermogen 31-12-2023	n.n.b.
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 0
Vreemd vermogen 31-12-2023	n.n.b.
Resultaat over 2023	n.n.b.
Risico's	De gemeente loopt geen financieel risico op het Werkbedrijf de Binnenbaan B.V. Het risico op een negatief exploitatieresultaat ligt in het geheel bij de grootaandeelhouder gemeente Zoetermeer.

BNG Bank N.V.

Naam	BNG Bank N.V.
Doelstelling	BNG Bank N.V. (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies en waterschappen.
Vestigingsplaats	Den Haag

Naam	BNG Bank N.V.
Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille). De BNG richt zich in haar activiteiten steeds meer op duurzaamheid en moet daar aan de toezichthouder ook over rapporten. Dit kan effect hebben op de klanten van de BNG.

Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-
Spiegeling afwegingskader	2026

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2023	€ 4.600.000.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 4.700.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 107.459.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 110.819.000.000
Resultaat over 2023	€ 254.000.000

Risico's	Ratingbureaus Fitch, Moody's en S&P waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. De risico's zijn voor de aandeelhouder beperkt. Voor de bank zelf zijn de volgende risico's te noemen: Komst van nieuwe spelers in financiële omgeving, Kosten als gevolg van wet- en regelgeving die de bank of klanten raakt, Overheidsvisie op nutsbanken en Desintermediatie. De bank speelt hier actief op in.
----------	--

Stedin Holding N.V.

Naam	Stedin Holding N.V.
Doelstelling	Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Stedin Groep N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	3,44% van het aandelenkapitaal
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp zijn de grootste aandeelhouders. De andere aandeelhouders (ook gemeenten) hebben belangen van kleiner dan 1%.
Vestigingsplaats	Rotterdam

Naam	Stedin Holding N.V.
Ontwikkelingen	Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen waarvoor Stedin. Stedin heeft samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3', onderzocht op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kon krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen en gemeenteraden van de deelnemende gemeenten zijn betrokken bij het traject. Het resultaat is dat het Rijk deelnemer is geworden in Stedin en een kapitaalinjectie heeft gedaan van € 500 miljoen.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-
Spiegeling afwegingskader	2025
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2023	€ 2.589.000.000
Eigen vermogen 31-12-2023	€ 3.221.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2023	€ 4.916.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2023	€ 5.063.000.000
Resultaat over 2023	€ 170.000.000
Risico's	Stedin staat de komende jaren voor grote investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken. Het netwerk staat onder druk. Dit kan tot afschakelen leiden. Het risico is dat inversteren niet op korte termijn tot resultaten leidt en de doelen van energietransitie niet tijdig worden behaald.

Grondbeleid

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. De lopende grondexploitaties worden toegelicht.

Beleidsmatige verankering

De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet. In essentie gaat de Nota Grondbeleid in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De gemeente voert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente de invulling van haar grondbeleid per situatie toesnijdt; maatwerk toepast.

De gemeente heeft in onder andere haar structuurvisie en diverse gebiedsvisies haar ruimtelijke ambities vastgelegd. Deze ambities worden voor een groot deel ingevuld door initiatieven vanuit de markt. In deze situatie is doorgaans sprake van een private grondexploitatie en past de gemeente kostenverhaal toe voor de gemeentelijke inzet.

Voor het overige deel is stimulering of een actievere gemeentelijke inzet nodig. Deze rol kan variëren van het verstrekken van een financiële bijdrage aan een ontwikkeling tot het voeren van volledig actief grondbeleid. Bij volledig actief grondbeleid verwerft de gemeente gronden, en geeft zij bouw kavels uit. Financieel verantwoordt zij dit via een gemeentelijke grondexploitatie, welke door de raad wordt geopend. De gemeentelijke grondexploitatie herzien we periodiek en de raad stelt deze vast. De raad heeft in 2016 de huidige geldende versie van de Nota Grondbeleid vastgesteld. In 2025 actualiseren we de Nota Grondbeleid en sluiten we deze aan op de visie voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet.

Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijnsbeleid. Hierin staat een beschrijving van het beleid met betrekking tot grondprijnsbepaling in geval van verkoop van gemeentegrond. De huidige geldende Nota Grondprijnsbeleid is in 2022 door de raad vastgesteld. Jaarlijks wordt er een grondprijzenbrief vastgesteld. De meest actuele grondprijzenbrief (2024) is vastgesteld door het College van B&W op 19 december 2023.

Grondexploitatie: resultaten, risico's en voorziening lopende grondexploitaties

Er zijn drie (gemeentelijke) grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoelpolder (KPP) en De Star. Daarnaast participeert de gemeente via een VOF in een publiek-private grondexploitatie voor het project Leidschendam Centrum; zie hiervoor de paragraaf Verbonden Partijen.

De gemeente actualiseert grondexploitaties twee keer per jaar. Deze zijn opgenomen in een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

De eerste herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden. Ook de tweede herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden, tenzij de afwijking in het grondexploitatieresultaat op eindwaarde ten opzichte van de eerste herziening per grondexploitatie kleiner is dan € 0,5 miljoen. In dat geval wordt de raad geïnformeerd middels een raadsbrief met een lightversie van de herziening van het MPG.

Verliesvoorziening van de grondexploitatie

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie een verliesvoorziening moet worden getroffen. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft deze voorziening op eindwaarde. Hierdoor is de getroffen verliesvoorziening toereikend om het verwachte tekort op de einddatum af te dekken.

Voor de grondexploitatie Vlietvoorde is een verliesvoorziening getroffen.

Boekwaarden

In de onderstaande tabel is het verloop van de boekwaarden weergegeven. De boekwaarde bestaat uit alle uitgaven en ontvangsten in de grondexploitaties. De eindstanden in de tabel zijn een prognose voor de uitgaven en ontvangsten (volgens de vastgestelde 1e herziening van het MPG 2024).

Grondexploitatie	Stand eind 2024	Stand eind 2025	Stand eind 2026	Stand eind 2027
Vlietvoorde	39.876	29.687	14.527	0
Leidschendam centrum	1.558	0	0	0
Klein Plaspoelpolder	4.665	-1.899	-3.371	-3.381
De Star	2.142	771	-1.764	0
TOTAAL	48.241	28.559	9.392	-3.381

Bedragen x € 1.000

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV stelt regels op voor de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. De gemeentelijke grondexploitaties voldoen aan de regelgeving van het BBV.

Vaststelling risicoprofiel

De risico's bij ruimtelijke projecten kunnen substantieel zijn. Het is daarom van groot belang deze te beheersen. Daarom inventariseren we bij de grondexploitaties minimaal 2 maal per jaar de positieve en negatieve risico's. Vervolgens berekenen we per grondexploitatie het risicoprofiel door middel van scenariostudies. Verderop in deze paragraaf is de hoogte van het risicoprofiel per grondexploitatie weergegeven.

Actuele prognose van bouwgronden in exploitatie (BIE)

In deze paragraaf is per lopende grondexploitatie een korte toelichting gegeven. De grondexploitaties van de gemeente zijn uitgebreider toegelicht in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

In de volgende tabel staan de verwachte eindresultaten (prognoses) per actuele grondexploitatie. De prognose wordt minimaal jaarlijks middels het MPG geactualiseerd. De basis voor de huidige prognoses in de tabel is de 1e herziening van het MPG 2024.

De verwachte boekwaarde per 1-1-2025 betreft de werkelijke boekwaarde per 31-12-2023 en de geraamde baten en lasten in 2024. De kolommen 'Lasten 2025' en 'Baten 2025' betreffen de geraamde mutaties in 2025. Het saldo van de verwachte boekwaarde 1-1-2025 en de mutaties 2025 is vervolgens opgenomen in de kolom 'verwachte boekwaarde 31-12-2025'. Deze kolom vormt met de mutaties vanaf 2026 het verwachte eindresultaat van het project (zie laatste kolom 'prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)').

Als er binnen de grondexploitatie opbrengsten worden gerealiseerd moet per jaar gekeken worden of er een (tussentijdse) winstneming van toepassing is. Voor Klein Plaspoelpolder wordt in 2029 en de Star in 2027 tussentijdse winstneming verwacht.

Zoals eerder vermeld moet bij een (verwacht) nadelig eindresultaat een verliesvoorziening worden getroffen. Dit speelt momenteel alleen bij Vlietvoorde.

Het eindresultaat wordt bij deze projecten onttrokken aan de verliesvoorziening bij het beëindigen van het project en afsluiting van de grondexploitatie. Dit is naar verwachting voor Vlietvoorde in 2027.

De afsluiting van de overige grondexploitaties worden verwacht in 2025 Leidschendam Centrum (grondpositie), 2027 De Star en in 2029 Klein Plaspoelpolder.

in exploitatie genomen gronden	verwachte boekwaarde 1-2025	Lasten 2025	Baten 2025	verwachte boekwaarde 31-12-2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)
Vlietvoorde *	39.876	6.690	-16.879	29.687	-15.160	-7.103	-	-	7.424
Klein Plaspoelpolder **	4.465	1.478	-7.842	-1.899	-1.472	-10	-60	-61	-3.502
Leidschendam centrum	1.558	-	-1.558	0	0	-	-	-	-
De Star **	2.142	3.521	-4.892	771	-2.535	1.749	-	-	-15
Totaal voor winst - en verliesnemingen	48.041	11.689	-31.171	28.559	-19.167	-5.364	-60	-61	3.907
Winstnemingen		-	-	-	-	14		3.501	3.515
Onttrekkingen aan verliesvoorzieningen		-	-	-	-	-7.422	-	-	-7.422
Totaal	48.041	11.689	-31.171	28.559	-19.167	-12.772	-60	3.440	-

(Bedragen x € 1.000)

* - = (per saldo) voordelig; + = (per saldo) nadelig

* het verwachte verlies wordt in 2027 gedekt door middel van een onttrekking aan de verliesvoorziening Vlietvoorde

** De verwachte winst wordt in 2027 (De Star) en 2029 (KPP) toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar

1. Vlietvoorde

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'. De grondexploitatie, behorende bij de ontwikkeling van dit gebied, heeft de naam 'Vlietvoorde' gekregen.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft in 2016 de locatie De Bosrand verkocht aan Blauwhoed, ten behoeve van groenontwikkeling en woningbouw binnen de kaders van de Ruimtelijk uitnodiging. De nieuwbouw is opgeleverd aan de bewoners en in 2023 is de openbare ruimte aan de gemeente geleverd.

Voor de plandelen Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid zijn de verkoopprocedures afgerond. De gemeente heeft in september 2018 de overeenkomst voor Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid met Vlietvoorde BV ondertekend. Het team bestaat uit BPD met als ontwerpteam Stijlgroep landschap en stedelijke ruimte en de architecten van de woningen. Het bestemmingsplan voor deze deelgebieden is in 2021 vastgesteld. Ook voor Vlietvoorde West is de verkoopprocedure afgerond. Het deelgebied is verkocht aan Blauwhoed. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk.

De gemeente heeft met Veurse Horsten een overeenkomst gesloten voor de deelgebieden Schakelstuk/GAMMA en Noorthey (gedeeltelijk). De bestemmingsplannen Vlietvoorde Weide (Schakelstuk en GAMMA) en Noorthey zijn vastgesteld. Op Noorthey komt een kwalitatieve ontwikkeling van woningbouw passend bij de landschappelijke kenmerken van het voormalige landgoed. Het idee is woningen te clusteren zodat een substantieel deel van het plangebied onbebouwd blijft: een Carré en zes vrijstaande woningen. Voor het deel Schakelstuk is sprake van een integrale ontwikkeling van het gemeentelijk Schakelstuk met de GAMMA-locatie. Over het resterende deel van Noorthey voert de gemeente verkennende gesprekken.

De gemeente oriënteert zich nader op de aansluitingen van het plangebied op de Veursestraatweg en de daarbij behorende kruising en aanpassing van het doorgaande wegprofiel.

Resultaat Grondexploitatie (1e herziening 2024)

Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de 1e herziening 2024 circa € 7,4 miljoen nadelig op eindwaarde (per 31-12-2027). Een verliesvoorziening is getroffen van € 7,4 miljoen.

Het resultaat van de grondexploitatie blijft altijd sterk afhankelijk van de marktsituatie. De kosten(stijgingen) en opbrengsten betreffen prognoses die niet met zekerheid zijn vast te stellen.

Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd om het risicoprofiel te bepalen. Het risicoprofiel is bepaald door middel van scenarioanalyses en berekend op circa € 1,9 miljoen.

2. Leidschendam-Centrum

Algemeen

Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft (zie ook paragraaf 'verbonden partijen').

De Ontwikkelingscombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V. (hierna SJB) heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF.

Op basis van aanvullende afspraken uit 2013 en 2016 vinden de grondleveringen aan de ontwikkelende partijen plaats op vastgestelde momenten en tegen vastgestelde grondprijzen. Daarnaast is afgesproken dat de rentelasten voor rekening komen van SJB. Zowel de opbrengsten als de hoogte van de rente vormen hiermee geen risico meer voor de grondexploitatie van de VOF. Wel is er nog een (beperkt) risico op de hoogte van de (restant) kosten voor civieltechnische werkzaamheden.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF

In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied of had de gemeente gronden reeds in bezit. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijp maken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte renteloze geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten. Op dit moment sluit de grondexploitatie van de VOF met een voordeel. Er moeten nog 2 grondleveringen plaatsvinden; Rijnlandstraat-Noord en een deel dat hoort bij de kavel Damlaan.

3. Klein Plaspoelpolder

Algemeen

Klein Plaspoelpolder verandert de komende jaren van een gebied met grote kantoren en bedrijven naar een groene, duurzame omgeving waar bewoners straks prettig kunnen wonen en werken. Een groene, aaneengesloten openbare ruimte vormt de basis van de gebiedsontwikkeling.

In dit parkachtige gebied liggen 5 bouwlocaties waar de komende jaren woningen worden gebouwd:

- Deellocatie 1A/B (Voorburgs Kwartier) (gerealiseerd)
- Deellocatie 2 (Total tankstation)
- Deellocatie 3A/B (Damsigt en voormalige gemeentewerf)
- Deellocatie 4 (Voormalig Mebin)
- Triadome locatie

De uitgangspunten voor de herontwikkeling zijn samen met de bewoners opgesteld en vastgelegd in de ontwikkelvisie en de spelregelkaarten.

De deellocaties 2, 3B en 4 zijn eigendom van de gemeente. Hier speelt grondverkoop. Naast grondverkoop is er sprake van kostenverhaal op de locaties waar facilitair grondbeleid van toepassing is; deellocaties 1A/B, 3A en Triadome.

Ontwikkelingen

Deellocatie 2: Het benzinestation is gesloopt. Op deze locatie is ruimte voor sociale huurappartementen. Momenteel wordt samen met een aantal huisartsen onderzocht of er in de plint een gezondheidscentrum gerealiseerd kan worden.

Deellocatie 3a: Het Damsigt kantoor is gesloopt. De bouw van de 295 huurappartementen is gestart.

Deellocatie 3b: Momenteel wordt samen met het schoolbestuur van De Zonnewijzer onderzocht of hier een dependance kan komen.

Triadome locatie: 2023 stond in het teken van de verkoop van de appartementen en de voorbereidingen van de sloop en de bouw van 123 appartementen. De 37 sociale huurappartementen zijn verkocht aan woningcorporatie Vidomes.

Voor de locaties in eigendom van de gemeente (2, 3b en 4) wordt de verkoop voorbereid. De voorbereiding van de verkoop is gepauzeerd totdat duidelijk is of er rekening moet worden gehouden met een school.

Grondexploitatie (1e herziening 2024)

De grondexploitatie (grondverkoop en kostenverhaal) geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2029) van circa € 1,61 miljoen. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 2,3 miljoen.

De grondexploitatie zonder het kostenverhaal (alleen grondverkoop) geeft een voordeel van € 3,5 miljoen op de einddatum (31 december 2029).

4. De Star

Algemeen

Dit project betreft de ontwikkeling van de locatie De Star te Leidschendam. In totaal worden ongeveer 108 sociale woningen en ongeveer 68 vrije sector woningen gerealiseerd.

Ontwikkelingen

De gemeente is nog in gesprek met WDevelop over een bouwclaimovereenkomst en met Vidomes over een koop- realisatie overeenkomst.

Vooraf het onderzoek op grond van de Wet Natuurbeheer heeft aanzienlijke planningsgevolgen met zich meegebracht. Eind 2021 bleek dat voor het plangebied De Star verplicht vervolg onderzoek naar specifieke soorten moest worden uitgevoerd. Dat onderzoek is begin 2023 afgerond. De conclusie van dit onderzoek is dat de herontwikkeling mogelijk negatieve effecten zou kunnen hebben op vleermuisensoorten. De ontheffing is aangevraagd en inmiddels verleend door de provincie.

Grondexploitatie (1e herziening 2024)

De grondexploitatie geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2027) van circa € 191.000. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 0,51 miljoen.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van de BBV-regels en een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of er een grondexploitatie geopend wordt.

Warme gronden

De categorie 'Warme gronden' betreft grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente. Op dit moment zijn er geen gronden opgenomen in deze categorie.

Duurzaamheid

Algemeen

Wat willen we bereiken?

In 2025 zetten we onverminderd verder in op uitvoering van het Programma Duurzaamheid en de verschillende pijlers.

De ontwikkelingen rondom duurzame warmte gaan hard. Vanwege het voorkomen van (elektriciteit)netcongestie wordt het benutten van restwarmte en inzetten op verschillende vormen van duurzame verwarming relevanter. Met de regio werken we aan een toekomstschets voor het verwarmen van de gebouwde omgeving en een bronnenstrategie. Dat heeft invloed op onze lokale warmtestrategie.

We gaan verder met de uitvoering van het Groenactieplan. Hierdoor vergroten we onze veerkracht tegen klimaatverandering en herstellen we de biodiversiteit. In 2025 wordt groen, natuurinclusiviteit en klimaatadaptiviteit in de omgevingsvisie verankerd. Ook zal de klimaatstresstest en risicodialoog gereed zijn. Bij onze rioolvervangingsprojecten en herbestravingsactiviteiten zetten we direct in op vergroening en klimaatadaptatie. We pakken wateroverlast aan en gebruiken regenwater als buffer in de bodem om droogte tegen te gaan. We optimaliseren ons afvalbeleid met als ons doel het halen van de VANG norm. In 2025 geven we uitvoering aan ons nieuwe circulariteitsbeleid. We gaan in de gemeente verder aan de slag met het verminderen van het grondstoffengebruik. Ook binnen de gemeentelijke organisatie wordt circulariteit steeds meer ingebed in onze bedrijfsvoering en verminderen van de CO₂-uitstoot. Tenslotte gaan we werken met een duurzaam afwegingskader, zodat duurzaamheid een integraal onderdeel van besluitvorming wordt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2023-2026 bestaat uit 6 thema's:

- participatie, samenleving en educatie
- energie
- klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit
- circulariteit
- lucht- en waterkwaliteit
- duurzame gemeentelijke organisatie.

In het uitvoeringsprogramma staat per thema beschreven wat we concreet gaan doen om onze doelstellingen te bereiken. De rijksmiddelen maken het mogelijk om extra capaciteit in te zetten voor de energietransitie. Voor het behalen van onze doelen voor de energietransitie richten we ons op energiebesparing, opwek en aardgasvrije wijken. In 2025 werken we aan de energietransitie door onder andere projecten uit de nationale isolatieaanpak, het ondersteunen van VvE's, het verstrekken van subsidies isolatie en groendak en het verzorgen van inkoopacties voor bewoners. We ondersteunen onderwijsinstellingen met het verduurzamen van gebouwen en bouwen de projecten van het Lokaal Klimaatakkoord verder uit. In 2025 zijn we in 2 wijken aan de slag met het aardgasvrij maken van de wijk. In de transitiewijk De Heuvel/Amstelwijk voeren we het wijkuitvoeringsplan uit en in Leidschendam Zuid zijn we samen met betrokkenen bezig met het opstellen van het wijkuitvoeringsplan. De extra rijksmiddelen voor de Heuvel-Amstelwijk worden ingezet voor de benodigde capaciteit voor de transitie in deze wijk. In 2025 herijken we onze Warmtestrategie. Eind 2025 starten we met de voorbereidingen van de 3e transitiewijk: Essesteijn. Het langjarige onderzoek van studenten van de Haagse Hogeschool over de participatie in de Heuvel/Amstelwijk wordt in 2025 afgerond. Waar mogelijk gebruiken we de inzichten ook voor de werkwijze in de overige transitiewijken.

Naast bovengenoemde activiteiten wordt ook opvolging gegeven aan de aan de raad gedane toezeggingen en de motie windenergie .

Wat gaat dat kosten?

Duurzaamheid	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Verduurz. eigen gemeentelijk vastgoed	43	43	43	43
Verduurzaming onderwijsvastgoed	1.245	595	395	395
Stimuleringsregelingen Energietransitie	1.100	1.100	750	750
Gemeentebrede aanpak Energietransitie (bestemmingsreserve)	115	115	115	115
Totaal bestemmingsreserve Duurzaamheid en Energietransitie	2.503	1.853	1.303	1.303
Overige uitgaven duurzaamheid	69	69	102	102
Vergroening	283	283	250	250
Gemeentebrede aanpak Energietransitie (exploitatie)	152	152	152	152
Totaal exploitatie programma Duurzaamheid	504	504	504	504
Nationaal Isolatieprogramma	497	497	0	0
Totaal Nationaal Isolatieprogramma	497	497	0	0
SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	400	400	400	400
Totaal proeftuin aardgasvrije woningen	400	400	400	400
Basisfinanciering Gemeentebrede aanpak Energietransitie	1.376	1.056	1.056	1.056
Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	471	520	620	620
Planfinanciering voor de Heuvel-Amstelwijk.	242	242	242	
Totaal Rijksmiddelen CDOKE	2.089	1.818	1.918	1.676
Spuk aanpak energiearmoede	210	0	0	0
Totaal SPUK aanpak energiearmoede	210	0	0	0
Totaal	5.993	5.072	4.125	3.883

Bedragen x € 1.000

Bovenstaande tabel geeft inzicht in de begroting voor het programma Duurzaamheid.

Wet open overheid

Algemeen

De Wet open overheid (Woo) is een Nederlandse wet die tot doel heeft om de transparantie en openheid van de overheid te vergroten, waaronder ook gemeentelijke overheden vallen. Deze wet werd op 1 januari 2022 van kracht en is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Voor gemeenten betekent de wet dat zij verplicht zijn om meer informatie actief openbaar te maken en beter toegankelijk te stellen voor burgers.

Concreet moeten gemeenten documenten zoals vergaderstukken, beleidsstukken en rapporten proactief op hun websites publiceren. Daarnaast moeten zij vragen van burgers over informatie die niet actief openbaar is gemaakt, beantwoorden en toegang verschaffen tot deze informatie. Dit draagt bij aan een grotere betrokkenheid van burgers bij de besluitvorming en maakt de overheid transparanter en verantwoordelijker.

De Woo legt ook regels op voor de archivering van documenten en de bescherming van persoonsgegevens. Gemeenten moeten zorgvuldig omgaan met privacy en ervoor zorgen dat persoonlijke gegevens veilig worden bewaard.

Er zijn concrete stappen gezet om de ingekomen stukken openbaar te maken zover dit binnen de kaders van privacy mogelijk is. Door een beleidswijziging van de Rijksoverheid en het achterwege blijven van een centrale applicatie heeft de gemeente zelf een platform moeten inrichten. Deze is in 2024 in gebruik genomen. In 2025 kunnen de verplicht te publiceren categorieën een voor een op het platform worden gepubliceerd.

Zoals te zien in de tabel hieronder groeit het aantal ingediende Woo-verzoeken, al worden er nog relatief weinig verzoeken ingediend.

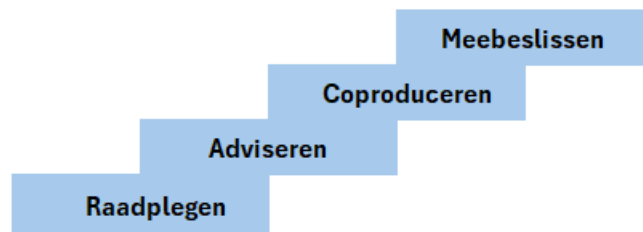
	2022	2023	2024	2025
Aantal Woo-verzoeken	50	75	90	115

Participatie

Algemeen

De bestuurlijke ambities voor inwonerparticipatie zijn onder meer opgenomen in de [Participatieverordening 2023](#) van Leidschendam-Voorburg, met de volgende kernpunten:

- Inwonerparticipatie is van belang bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid, projecten en/of programma's. Onder inwoners worden ook verstaan bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden.
- De gemeente wil ook gebruik kunnen maken van de ervaringskennis en inzichten van inwoners of experts bij de ontwikkeling van beleid of projecten.
- De gemeente kiest zo veel mogelijk voor inwonersparticipatie, tenzij de omstandigheden van het geval een legitieme onderbouwing geven om geen inwonersparticipatie toe te passen.
- De gemeente wil duidelijkheid bieden aan de samenleving over het niveau van participatie. De volgende niveaus worden onderscheiden: raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen, of een combinatie hiervan.

Onder raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen verstaan we het volgende voor het Experimenteerprogramma inwonerparticipatie 2024-2027:

- **Raadplegen** - Bij raadplegen verzamelt de gemeente ideeën, meningen en voorkeuren van belanghebbenden bij een project/traject. Vervolgens besluit de gemeente hoe het traject verder vorm krijgt. Het kan dus zijn dat de gemeente anders besluit dan de voorkeur van de betrokkenen die geraadpleegd zijn. De rol van de gemeente op dit niveau is beslissend.
- **Adviseren** - Belanghebbende(n) adviseert op een vraagstuk in de gemeente. De gemeente bepaalt de kaders. Als er van het advies wordt afgeweken, wordt dit goed gemotiveerd. De rol van de gemeente op dit niveau is beslissend.
- **Coproduceren** - De gemeente werkt samen met de belanghebbenden aan een plan ontwikkelt of aan een aanpak. Vooraf kunnen kaders zijn gesteld. Omdat er sprake is van coproductie, gaat de gemeente mee met de uitkomst van het plan of traject, mits dit aan de vooraf gestelde kaders voldoet. De rol van de gemeente op dit niveau is samenwerkend.
- **Meebeslissen** - Bij meebeslissen laat de gemeente de keuze van een oplossing over aan de belanghebbenden. Ook bij meebeslissen kunnen kaders vastgesteld zijn waarbinnen de beslissing genomen moet worden. De rol van de gemeente op dit niveau is faciliterend.

Om de ontwikkeling van inwonerparticipatie te bevorderen, experimenteert de gemeente periodiek met nieuwe vormen van inwonerparticipatie', zo staat in de Participatieverordening 2023. Het college stelt tweejaarlijks een experimenteerprogramma vast met drie elementen:

- een keuze van de te beproeven nieuwe vormen van participatie,
- de uitvoeringscondities in de sfeer van middelen, capaciteit en bekwaamheid, en
- de toetsingscriteria voor de evaluatie na het experiment.

Experimenteerprogramma inwonerparticipatie 2024-2027

Periodiek wordt er een experimenteerprogramma vastgesteld. De projecten die deel uitmaken van het concept- experimenteerprogramma inwonerparticipatie 2024-2027 zijn:

- The Mall – parkeerregulering
- Sterk voor Noord – Tuinkamer
- Jongerenparticipatie – Jongerenforum
- Voorburg Noord-noord
- Wijkveiligheidsscans Gebiedsgerichte aanpak
- Initiatieven uit de samenleving

The Mall – parkeerregulering

Onderzoek parkeerregulering via het houden van een “Participatieve Waarde Evaluatie” (PWE) met 5.000 inwoners.

Sterk voor Noord – Tuinkamer

Sterk voor Noord wil activiteiten voor de wijk die door inwoners zélf worden georganiseerd via een “Tuinkamer” faciliteren.

Jongerenparticipatie

Als vervolg op de bijeenkomsten van “Jong in LV” worden jongeren met projectdagen via scholen betrokken om mee te denken wat er bij hen voor maatschappelijke vraagstukken leven. De uitkomsten van de projectdagen met jongeren worden gebruikt om te kijken hoe jongerenparticipatie verder vorm kan krijgen bij de gemeente.

Voorburg Noord-noord

Het gebied Voorburg Noord-noord ligt tussen de Laan van Nieuw Oost Indië, Van Alphenstraat en de Koningin Wilhelminalaan. In het gebied moet de riolering worden vervangen en dit is opgenomen in het uitvoeringsprogramma rioleringsprojecten (UPR) van Stadsbeheer. Voor dit gebied zal een concept-buurtvisie worden gemaakt. Bewoners en ondernemers worden van het begin af aan de betrokkenen. Dat gebeurt in Voorburg Noord-noord via straatgesprekken.

Wijkveiligheidsscans Gebiedsgerichte aanpak

Een ‘living lab’ door de wijkveiligheidsscans (in een aantal straten) in co-productie met inwoners en anderen te gaan uitwerken en uit te voeren, en daarmee na te gaan of deze coproductie tot andere/betere resultaten leidt.

Initiatieven uit de samenleving

Inwoners, maatschappelijke organisaties etc. willen graag zelf invulling geven aan hun leefomgeving. De gemeente staat hiervoor open mits dit past binnen bepaalde “spelregels”. In het kader van het Experimenteerprogramma kijken we naar:

- de toepassing van het instrument “uitdaagrecht”, dat is opgenomen in de participatieverordening
- andere (kleine) initiatieven in de openbare ruimte

Financiële begroting

Financieel perspectief 2025 - 2028

Begrotingsuitkomsten

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Vastgestelde begroting 2024	2.040	-6.669	-7.258	-7.641
Nota van wijziging op de begroting 2024	367	140	2.497	2.497
Wijzigingen tot 1e Turap 2024	-418	-458	-424	-422
1e Turap 2024	1.991	3.074	2.769	4.220
Mutaties kadernota 2025 - 2028	-3.553	1.505	1.631	1.208
Begrotingssaldo na kadernota 2025 - 2028	427	-2.408	-785	-137
2e Turap 2024	-1.159	414	-518	-406
Exogene en autonome ontwikkelingen	-1.175	-2.369	-265	-319
Loon- en prijsontwikkeling	551	446	542	530
Doorlichting begroting	130	125	168	678
Saldo begroting 2025 - 2028	-1.226	-3.793	-859	346
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.914	1.776	825	825
Structureel begrotingssaldo	1.687	-2.017	-34	1.171

Bedragen x € 1.000

Toelichting begrotingsuitkomsten

De basis voor het opstellen van de begroting 2025-2028 is de lopende begroting 2024-2027 de Kadernota 2025-2028 en het Coalitieakkoord.

Tussen het uitbrengen Kadernota en de begroting heeft zich een aantal exogene en autonome ontwikkelingen met financiële gevolgen voorgedaan. Diverse exogene autonome ontwikkelingen met financiële impact op de begroting zijn verwerkt. Hierbij zijn vooral het Beheerplan wegen en de stijgende kosten voor jeugdhulp van invloed op het begrotingssaldo. Zie voor een uitgebreide toelichting het huishoudboekje.

De overige ontwikkelingen zijn samengevat opgenomen in onderstaande tabel en worden vervolgens nader toegelicht (een positief bedrag betreft lagere lasten of hogere baten).

Daarnaast zijn algemene financiële mutaties verwerkt, zoals loon- en prijsontwikkeling, mutaties die verband houden met de kostenverdeelsystematiek en doorlichting van de begroting (kritisch doornemen van alle budgetten).

Begrotingsjaar		2025	2026	2027	2028
Exogene en autonome ontwikkelingen					
1	Huishoudelijke Ondersteuning	-100	-100	-100	-100
2	Renteontwikkelingen	7	641	895	341
3	Taakstelling Jeugd	600	1.100	1.600	2.100
4	Beheerplan wegen	-560	-560	-560	-560
5	Jeugdzorgkosten	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
6	Waarderingskamer onderzoek WOZ-uitvoering	-150	0	0	0
7	Afschrijving Maartenscollege	1.350	-1.350	0	0
8	Schoolplein PCBS De Zonnewijzer	-55	0	0	0
9	Gastheerschap ledenvergadering M50	-18	0	0	0
10	Actieplan Jeugd	-150	0	0	0
11	Stimuleringsregeling Energietransitie	0	0	350	-750
12	Gemeentebrede aanpak Energietransitie	144	144	144	-115
13	Verduurzaming onderwijsvastgoed	-850	-200	0	-395
14	Lokale Educatieve Agenda	-100	-100	-100	-100
15	Reserve Duurzaamheid en Energietransitie	706	56	-494	1.260
Totaal Exogene en autonome ontwikkelingen		-1.175	-2.369	-265	-319
Loon- en prijsontwikkeling					
16	Saldo loon en prijsontwikkeling kadernota	551	446	542	530
Totaal Loon- en prijsontwikkeling		551	446	542	530
Doorlichting begroting					
17	Effecten doorlichting begroting	130	125	168	678
Totaal Doorlichting begroting		130	125	168	678

Bedragen x € 1.000

Toelichting op tabel

Exogene en autonome ontwikkelingen

1 Huishoudelijke Ondersteuning

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft, mede op verzoek van gecontracteerde aanbieders van huishoudelijke ondersteuning (HO), onderzocht of de bestaande tarieven voor HO nog reëel zijn. Na de bijstelling van het tarief voldoet de gemeente aan de Algemene Maatregel van Bestuur reële prijzen Wmo.

2 Renteontwikkelingen

Op basis van de financieringsbehoefte voor de komende jaren en de renteontwikkelingen zijn de rentelasten bijgesteld. Met name de dalende rente zorgt voor een voordelig effect op de begroting.

3 Taakstelling Jeugd

Om de kosten van jeugdzorg te beheersen is gestart met een actieplan. Vooruitlopend op de concrete uitwerking van het actieplan is een taakstelling opgenomen van € 600.000 in 2025 tot olopend € 2,1 miljoen in 2028.

4 Beheerplan wegen

Op basis van de uitwerking van het Beheerplan wegen 2025-2029 is de jaarlijkse storting in de voorziening bijgesteld en zijn de onderhoudsbudgetten aangepast. Onderdeel van het beheerplan wegen is een extra reparatiewagen. Hiermee is invulling gegeven aan de motie Stoeptegel.

5 Jeugdzorgkosten

Er is sprake van een landelijke stijging in de Jeugdzorgkosten. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg. Één van de oorzaken van de stijging van de gemiddelde zorgkosten is de (verplichte) kwaliteitsverbetering, zoals kleinere groepen in verblijfsvoorzieningen, wat een direct kostenverhogend effect heeft. Ook wordt groei in toenemende mate gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen zoals prestatiedruk, sociale media en de druk in het onderwijs als gevolg van lerarentekort. Regionaal is ingezet op kostenbesparing, waar de raad middels raadsbrief 'Aanpak kostenbeheersing jeugd 2024' (iBabs 3914) over is geïnformeerd. In deze begroting 2025 is de meerjarige raming bijgesteld op basis van de actuele jeugdprognoses.

6 Waarderingskamer onderzoek WOZ-uitvoering

De waarderingskamer voert jaarlijks bij iedere gemeente diverse onderzoeken uit naar de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). De aanbevelingen richten zich op onderwerpen zoals de aansluiting van de WOZ-taxaties op het marktniveau, de objectkenmerken en de volledigheid van de WOZ-administratie. De aanbevelingen van de waarderingskamer dienen opgevolgd te worden zodat we ook voor de toekomst toestemming krijgen om op aanslag te gaan. Het opvolgen van de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport vraagt extra inzet in 2025.

7 Afschrijving Maartenscollege

Op basis van de investeringsplanning zal de afboeking van de resterende boekwaarde van het Maartenscollege in 2026 plaatsvinden. De begroting is hierop aangepast.

8 Schoolplein PCBS De Zonnewijzer

Samen met de school is een onderzoek gedaan om het schoolplein aan te laten sluiten bij de eisen voor groenblauwe schoolpleinen. Er zijn een aantal aanpassingen nodig zijn, zoals het verplaatsen van de fietsenstallingen.

9 Gastheerschap ledenvergadering M50

De M50 is een netwerk van middelgrote gemeenten in Nederland, gericht op het uitwisselen van kennis, ervaringen en best practices op het gebied van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid en sociale innovatie. De M50 houdt twee keer per jaar een algemene ledenvergadering (ALV) en vraagt de gemeente Leidschendam-Voorburg om gastheer te zijn van de ALV in voorjaar 2025.

10 Actieplan Jeugd

Ten behoeve van het opstellen en de start van het Actieplan Jeugd is een budget opgenomen zodat dit vraagstuk met urgentie kan worden opgepakt. In het actieplan zelf zullen de beoogde besparingen en de benodigde investeringen concreet onderbouwd worden.

11 Stimuleringsregeling Energietransitie

De raming van de subsidieregeling voor de komende jaren is geactualiseerd. Voor 2027 is de subsidie verlaagd met € 350.000 tot € 750.000. Voor 2028 was nog geen budget opgenomen. In het verlengde van het bestedingsplan is ook voor dit jaar € 750.000 opgenomen.

12 Gemeentebrede aanpak Energietransitie

De specifieke uiterking ten behoeve van de gemeentebrede aanpak energietransitie is geactualiseerd. Op basis van de compensatie vanuit het Rijk kan er in 2025 tot en met 2027 jaarlijk € 144.000 minder onttrokken te worden aan de reserve. Daarnaast is het jaar 2028 toegevoegd in het verlengde van het bestedingsplan.

13 Verduurzaming onderwijsvastgoed

Op basis van de actuele planning is de duurzaamheidsbijdrage voor het verduurzamen van het onderwijsvastgoed bijgesteld. Het gaat om een aanvulling in 2025 en 2026. Daarnaast is 2028 in het verlengde van het bestedingsplan toegevoegd.

14 Lokale Educatieve Agenda

Om de pedagogische sociale basis te versterken wordt er budget beschikbaar gesteld voor interventies binnen het voorliggend veld. Dit is in lijn met de Lokale Educatieve Agenda (LEA) met als doel de inzet van jeugdhulp te voorkomen.

15 Reserve Duurzaamheid en Energietransitie

Op basis van de actuele prognoses voor de verduurzaming onderwijshuisvesting, de gemeentebrede aanpak energietransitie en de stimuleringsregelingen energietransitie is de onttrekking aan de reserve aangepast.

Loon- en prijsontwikkeling

16 Saldo loon en prijsontwikkeling kadernota

In de kadernota 2025-2028 zijn stelposten opgenomen voor loon- en prijsontwikkeling. Nu zijn deze stelposten toegerekend aan alle relevante budgetten binnen de begroting. Dit effect wordt in deze reeks zichtbaar.

Doorlichting begroting

17 Effecten doorlichting begroting

Met dit journaal worden het saldo van de doorlichting begroting (actie arensoog) verwerkt in het begrotingssaldo

Uitgangspunten financieel beleid

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn van belang voor de beoordeling van de financiële positie. Het zijn onder andere de uitgangspunten die hebben geleid tot het gepresenteerde financiële meerjarenperspectief.

Aantal inwoners en woonruimten

Voor de ramingen is uitgegaan van de prognose van aantallen inwoners en woningen zoals opgenomen in de onderstaande tabel. In de ramingen van de woningaantallen is rekening gehouden met sloop en nieuwbouw en voor zover nodig aansluit op de regionale programma's voor de ontwikkeling van woon- en werklocaties.

	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028
1. Inwoners	79.710	81.690	82.370	82.880
2. Woningen	38.656	39.499	39.826	40.072

Loon- en prijspeil

Het loon- en prijsniveau in de begroting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsontwikkeling zoals opgenomen in de meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Voor wat de salarislasten betreft is mede rekening gehouden met de thans geldende CAO gemeenten en indien van toepassing zijn materiële budgetten geïndexeerd conform contractuele afspraken en op basis van concrete structurele voor- en nadelen. De meerjarenramingen zijn niet voor loon- en prijsontwikkelingen geïndexeerd (gelijk gehouden aan het loon- en prijsniveau van 2024).

Algemene uitkering gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn geraamd op basis van de meicirculaire 2024. De eventuele gevolgen van de septembercirculaire 2024 Gemeentefonds worden verwerkt in de Nota van wijziging/ Budgetbrief op de begroting, die tegelijk met de conceptprogrammabegroting 2025-2028 door de gemeenteraad wordt behandeld.

Rentepercentages

In de begroting zijn voor 2025 de volgende renten gehanteerd:

- Rente aan te trekken financiering kort vreemd vermogen: 2,9 %
- Rente aan te trekken financiering lang vreemd vermogen 2,4 % in 2025
- Rente eigen financieringsmiddelen 0,8% in de jaren 2025
- Omslagrente 1,2%

Lokale heffingen

Tot de gemeentelijke woonlasten worden gerekend de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is ook het streven in principe gericht op 100% kostendekkend. Hier wordt verwezen naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Post onvoorzien

De post onvoorzien bedraagt € 100.000 en is afzonderlijk opgenomen in de programmastructuur. Een beroep op de post voor onvoorzien uitgaven kan worden gedaan als de uitgave onvoorzien, onuitstelbaar en onvermijdbaar (3 O's) is. Hiervoor wordt op dat moment een raadsvoorstel en- besluit met begrotingswijziging aangeboden aan de gemeenteraad.

Dividenden

De dividendopbrengsten zijn geraamd op basis van de realisatiecijfers 2023 en concrete toekomstige ontwikkelingen. De verantwoording van het regulier dividend vindt plaats in het jaar van dividenduitkering door de betrokken onderneming.

Kapitaallasten

Op investeringen wordt annuïtair afgeschreven. De kapitaallasten (rente en afschrijving) worden doorberekend aan de activiteiten van de taakvelden en programma's; de rente door middel van een omslagrente en de afschrijving op basis van de verwachte levensduur. Enkele investeringen worden gedekt uit de Bestemmingsreserve dekking afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten worden jaarlijks aan die reserve onttrokken.

Lasten en baten

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een integraal overzicht van de lasten en baten gegeven. Ook wordt het saldo weergegeven van alle onderdelen van de begroting: het programmaplan, het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Voor extra inzicht in de financiële positie zijn de lasten en baten per programma geschoond van verrekeningen met reserves. De verrekeningen met reserves maken wel onderdeel uit van de begroting van lasten en baten.

Overzichten van lasten en baten

Programma	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Bestuur en ondersteuning	10.058	10.708	11.067	10.849	10.984	10.964
Veiligheid	10.083	11.671	12.271	12.231	12.243	12.231
Mobiliteit en bereikbaarheid	12.705	20.426	15.559	15.134	15.041	15.281
Economie	1.978	2.036	1.576	1.367	1.364	1.364
Onderwijs	8.808	9.821	10.678	11.828	10.664	11.733
Sport, cultuur en recreatie	22.200	22.754	22.209	22.737	22.609	22.661
Sociaal domein	120.695	130.106	131.016	118.727	117.644	116.437
Volksgezondheid en milieu	23.734	27.011	27.756	27.354	28.127	28.652
Bouwen en wonen (VHLOSV)	12.501	33.484	43.619	34.763	19.882	10.220
Totaal Lasten programma's	222.762	268.017	275.750	254.989	238.557	229.543
Baten						
Bestuur en ondersteuning	3.362	3.903	4.305	4.305	4.305	4.305
Veiligheid	145	188	100	100	100	100
Mobiliteit en bereikbaarheid	1.114	882	846	636	636	624
Economie	598	1.641	852	652	652	652
Onderwijs	2.885	2.380	2.326	2.296	2.206	2.206
Sport, cultuur en recreatie	4.906	4.169	3.531	3.570	3.581	3.581
Sociaal domein	43.929	46.007	44.078	37.846	37.577	37.377
Volksgezondheid en milieu	24.013	26.431	28.297	28.092	29.153	29.809
Bouwen en wonen (VHLOSV)	6.893	27.965	40.813	29.372	15.028	4.918
Totaal Baten programma's	87.845	113.567	125.148	106.869	93.238	83.571
Saldo van lasten en baten programma's	-134.917	-154.450	-150.602	-148.121	-145.319	-145.972
Lasten Overige onderdelen						
Algemene dekkingsmiddelen	920	1.288	912	989	489	1.465
Overhead	37.891	40.509	40.549	40.673	41.211	40.958
Vennootschapsbelasting	59	50	50	50	50	50
Onvoorzien	94	55	100	100	100	100
Totaal Lasten Overige onderdelen	38.964	41.902	41.610	41.812	41.850	42.573
Baten Overige onderdelen						

Programma	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene dekkingsmiddelen	176.532	181.514	187.266	180.553	181.635	184.242
Overhead	133	445	9	56	19	9
Onvoorzien	32	0	0	0	0	0
Totaal Baten Overige onderdelen	176.697	181.959	187.275	180.609	181.654	184.251
Saldo van lasten en baten Overige onderdelen	137.733	140.057	145.664	138.797	139.804	141.678
Totaal voor reserve mutaties	2.816	-14.393	-4.938	-9.323	-5.515	-4.294
Verrekening met de reserves						
Storting in reserves	12.203	9.801	8.216	200	14	0
Onttrekking aan reserves	22.305	24.598	11.927	5.731	4.670	4.640
Saldo mutaties reserves	10.102	14.797	3.711	5.531	4.656	4.640
Begrotingsresultaat	12.920	405	-1.226	-3.793	-859	346

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten

Incidentele Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur en ondersteuning	0	890	66	0	0	0
Overhead	1.338	1.337	0	0	0	0
Veiligheid	58	0	0	0	0	0
Mobiliteit en bereikbaarheid	917	6.266	552	150	0	0
Economie	678	200	200	0	0	0
Onderwijs	975	576	1.275	2.370	1.220	1.220
Sport, cultuur en recreatie	1.512	901	175	175	0	0
Sociaal domein	12.310	8.008	7.900	1.350	1.350	1.300
Volksgezondheid en milieu	353	2.457	1.991	1.171	1.171	1.171
Bouwen en wonen (VHLOSV)	4.752	23.525	32.332	26.576	11.868	1.772
Totaal	22.895	44.160	44.490	31.792	15.609	5.462
Incidentele Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur en ondersteuning	0	0	0	0	0	0
Overhead	0	18	0	0	0	0
Mobiliteit en bereikbaarheid	168	146	160	0	0	0
Economie		0	200	0	0	0
Onderwijs	618	70	30	0	0	0
Sport, cultuur en recreatie	170	0	0	0	0	0
Sociaal domein	9.243	0	5.680	0	0	0
Volksgezondheid en milieu	47	0	1.876	1.056	1.056	1.056

Incidentele Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bouwen en wonen (VHLOSV)	3.473	38.901	34.647	25.476	11.132	1.022
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	-2.700	0	0	0
Totaal	13.719	39.135	39.893	26.532	12.188	2.078
Mutaties reserves						
Storting in reserves	11.292	9.801	8.216	200	14	0
Onttrekking aan reserves	19.718	22.980	9.900	3.684	2.610	2.560
Saldo mutaties reserves	8.426	13.180	1.684	3.484	2.595	2.560
Totaal per saldo	750	187	2.914	1.776	825	825

Bedragen x € 1.000

Structurele reserve mutaties

Uitgangspunt is dat reserves alleen incidentele mutaties bevatten. Hierop is voor enkele reserves die structurele een uitzondering. Het gaat om onderstaande reserves.

Structurele reservemutaties	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Structurele onttrekkingen				
Reserve Dekking afschrijvingslasten	1.677	1.697	1.711	1.731
Reserve Herwaardering activa	350	350	350	350
Subtotaal	2.027	2.047	2.061	2.081

Bedragen x € 1.000

Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Op basis van de vastgestelde begroting 2024-2027, de kadernota 2025-2028, tussentijdse ontwikkelingen en de bestaande plannen voor de komende jaren, is de verwachting dat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2025 een structureel begrotingsresultaat heeft van € 1,7 miljoen voordelig. De gemeente Leidschendam-Voorburg kan met deze begroting in 2025 haar structurele lasten dekken met de structurele baten en voldoet daarmee aan de vereisten van de toezichthouder. In 2026 en 2027 is sprake van een nadelig structureel saldo van respectievelijk € 2,0 miljoen en € 34.000. In 2028 is er sprake van een positief structureel begrotingsresultaat van € 1,2 miljoen.

Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en de baten te verminderen met de incidentele lasten en baten.

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo na reserve mutaties	-1.226	-3.793	-859	346
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.914	1.776	825	825
Structureel begrotingssaldo	1.687	-2.017	-34	1.171

Bedragen x € 1.000

Investeringsplan

De investeringen die de gemeente Leidschendam-Voorburg de komende jaren wil doen, zijn opgenomen in het investeringsplan 2024-2028, dat op 10 juli 2024 (iBabs nr. 3706) is vastgesteld. In het investeringsplan staan zowel de vervangingsinvesteringen als de nieuwe investeringen. In de bijlage van deze begroting is per programma een gedetailleerd overzicht van de geplande investeringen opgenomen. Het investeringsvolume in de planperiode 2025-2028 is weergegeven in de onderstaande tabel.

Investeringsvolume

Programma	Totaal-krediet lasten	Totaal-krediet baten	lopende projecten t/m 2024	2025	2026	2027	2028
Bestuur en ondersteuning	7.409	0	809	6.600	0	0	0
Veiligheid	1.014	0	81	933	0	0	0
Mobiliteit en bereikbaarheid	48.663	1.771	35.483	8.866	1.089	1.935	1.289
Economie	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	84.680	0	84.680	0	0	0	0
Sport, cultuur en recreatie	24.124	1.527	12.054	4.712	1.397	3.637	2.324
Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0
Volksgezondheid en milieu	104.520	0	64.493	10.720	10.501	10.474	8.333
VHLOSV	14.485	4.000	485	14.000	0	0	0
Overhead	15.320	466	9.942	1.545	2.165	805	863
Eindtotaal	300.215	7.764	208.027	47.376	15.152	16.851	12.809

De investeringen in de kolom 'lopende projecten t/m 2024' betreffen het onderhanden werk. Deze investeringen zijn nog in uitvoering en worden in de komende jaren afgerond. Het gaat daarbij voornamelijk om omvangrijke investeringsprojecten met een lange(re) doorlooptijd, te weten:

- Onderwijshuisvesting (€ 80,7 miljoen)
- Riool (€ 54,2 miljoen)
- Bereikbaarheid Stompwijk (€ 16,7 miljoen)
- Nieuwbouwpand Stadsbeheer (€ 7,2 miljoen)
- Bibliotheek Leidschendam FluitPolderPlein (€ 3,6 miljoen)
- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord (€ 2,5 miljoen)

Voor gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar het vastgestelde [investeringsplan \(iBabsnr. 3706\)](#).

Berekening kapitaallasten

Voor de berekening van de kapitaallasten wordt de annuïteitenmethode toegepast. De afschrijvingstermijnen zijn in overeenstemming met de Financiële verordening. Met afschrijven wordt gestart in het jaar na ingebruikname van de investering. Investeringsprojecten met een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd. Het gehanteerde rente-omslagpercentage is 1,2%.

Gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de kern van de financiële relatie tussen het Rijk en de gemeenten. Het is een complex systeem dat bedoeld is om ervoor te zorgen dat gemeenten voldoende middelen hebben om hun taken uit te voeren en de lokale belangen te behartigen.

De gemeentelijke financiën zijn voor ruim 60 procent afhankelijk van de inkomsten uit het gemeentefonds. Deze inkomsten zijn niet direct beïnvloedbaar door ons als individuele gemeente, maar worden door het Rijk bepaald. Een belangrijk probleem is de onvoorspelbaarheid van de financiële middelen die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. De verdeling van deze middelen is gebaseerd op een complexe formule die rekening houdt met factoren als het aantal inwoners, de sociaaleconomische status van een gemeente en de uitgaven van voorgaande jaren. Dit leidt tot fluctuaties in de inkomsten van gemeenten, waardoor het lastig is om lange-termijnplannen te maken en financiële stabiliteit te waarborgen. Deze onzekerheid belemmert het vermogen om efficiënt te plannen en investeren. Daarnaast speelt ook de mismatch tussen de taken en verantwoordelijkheden die gemeente heeft en de beschikbare financiële middelen.

Op drie tijdstippen in het jaar publiceert het Rijk informatie over de gemeentefonds-uitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota.

In de meicirculaire is de gemeente voor het laatst geïnformeerd over de omvang en mutaties van de uitkeringen uit het fonds. De uitkeringen uit het gemeentefonds in de programmabegroting 2025-2028 zijn berekend op basis van de meicirculaire gemeentefonds 2024. In de meicirculaire wordt de toename van het gemeentefonds aangepast op basis van de actuele en verwachte loon- en prijsontwikkeling. Dit is waar nodig in de programmabegroting verwerkt. In de laatste budgetbrief is de gemeenteraad uitgebreid op de hoogte gesteld van de laatste ontwikkelingen.

Afgelopen voorjaar is er door de formerende partijen een hoofdlijnenakkoord gesloten. Belangrijke punten uit dit akkoord die onze gemeente kunnen raken zijn onder andere asiel en migratie, de voorstellen op het gebied van duurzaamheid, bezuinigingen op Rijkssubsidies, het vervallen van de extra bezuiniging op de Hervormingsagenda Jeugd, de collectieve korting op de SPUK-gelden van 10%, extra middelen voor woningbouw & infrastructuur en de maximalisatie van de OZB. Het hoofdlijnenakkoord is zoals de titel zegt op hoofdlijnen. Er staan nog vele vragen open hoe deze hoofdlijnen precies uitpakken voor onze gemeente en de beschikbare middelen. Details kunnen hierbij een groot verschil uitmaken. De Rijksbegroting 2025 en de komende circulaires kunnen wat dat betreft belangrijke ijkpunten zijn voor de verhoudingen tussen Rijk en gemeenten voor de komende jaren.

Eigen en vreemd vermogen

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente is onderverdeeld in algemene reserves en bestemmingsreserves (inclusief egalisereserves). Het verloop van de afzonderlijke reserves in de planperiode is met een toelichting opgenomen in het hoofdstuk Reserves. Samengevat is de begrote omvang van de reserves als volgt:

Reserves	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Algemene reserve	66.648	69.328	65.535	64.691	65.037
Bestemmingsreserve	143.054	135.437	129.907	125.237	120.596
Totaal	209.703	204.766	195.442	189.927	185.633

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen

Voorzieningen, gevormd voor verplichtingen of kwantificeerbare financiële risico's, behoren tot het vreemde vermogen. Het verloop van de voorzieningen is met een toelichting opgenomen in het hoofdstuk Voorzieningen. De tweede component van het vreemde vermogen betreft de opgenomen geldleningen. Samengevat is de begrote samenstelling van het vreemd vermogen:

Vreemd vermogen (per 31-12)	2024	2025	2026	2027	2028
Voorzieningen	13.971	14.596	15.205	15.232	15.005
Opgenomen geldleningen	87.944	90.449	97.400	122.496	144.636
Totaal vreemd vermogen	101.915	105.045	112.605	137.728	159.641

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding van het eigen vermogen in een percentage weer ten opzichte van het balanstotaal. De raad heeft in 2017 bepaald dat de solvabiliteit minimaal 30% moet zijn. De solvabiliteit ligt de komende jaren ruim boven het gestelde minimum, maar neemt wel af in verband met het verloop van de bestemmingsreserves. De komende jaren is het verloop als volgt:

Solvabiliteit	%
31-12-2024	59,7%
31-12-2025	58,6%
31-12-2026	56,2%
31-12-2027	51,7%
31-12-2028	48,2%

Financieringspositie

In de paragraaf Financiering wordt aandacht besteed aan de financieringspositie. Het accent ligt daar op het treasury-beleid en het renterisicobeheer. Hier wordt vooral ingegaan op de financieringsbehoefte, de beschikbare financieringsmiddelen en het financieringssaldo in meerjarenperspectief.

Voor de financiering van de geactiveerde uitgaven op de balansposten materiële, immateriële en financiële vaste activa, het investeringsprogramma en het onderhanden werk in de vorm van grondexploitaties heeft de gemeente financieringsmiddelen nodig. Dit is de financieringsbehoefte. De financieringsmiddelen bestaan uit eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen en

opgenomen geldleningen). Het financieringssaldo is het verschil tussen de financieringsbehoefte en de beschikbare financieringsmiddelen.

In de planperiode wordt voor financieringsmiddelen een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt voor kortlopende respectievelijk langlopende geldleningen.

Financieringspositie per 31-12	2024	2025	2026	2027	2028
Financieringsbehoefte					
Materiele en immateriële activa	259.056	276.890	294.725	312.560	330.395
Financiële vaste activa	19.058	18.886	18.714	18.542	18.370
Grondexploitatie	40.619	21.137	1.970	4.028	3.967
Overige vlottende activa	32.500	32.500	32.500	32.500	32.500
Totaal financieringsbehoefte (1)	351.233	349.413	347.909	367.630	385.232
Financieringsmiddelen					
Reserves	209.702	204.765	195.442	189.928	185.633
Voorzieningen	13.971	14.596	15.205	15.232	15.005
Opgenomen langlopende leningen	87.944	90.449	97.400	122.496	144.636
Vlottende passiva	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal financieringsmiddelen (2)	351.617	349.810	348.047	367.656	385.274
Financieringssaldo (2-1)	384	397	138	26	42

Bedragen x € 1.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Van de onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een ongelijkmatig uitgavenkarakter zijn de lasten in de exploitatiebegroting opgenomen. Het betreft:

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2024	2025	2026	2027	2028
Uitkeringen voormalig personeel	369	302	286	274	281
Totaal	2.393	302	286	274	281

Bedragen x € 1.000

Voor onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen is een voorziening gevormd. Jaarlijks wordt de benodigde omvang van de voorziening bepaald. Het gaat om de volgende verplichting voor (voormalige) wethouders:

Voorzieningen arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2024	2025	2026	2027	2028
Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.026	1.906	2.808	2.688	2.568
Voorziening toekomstige pensioenen wethouders	2.230	2.435	1.613	1.818	2.023
Voorziening wachtgeld wethouders	199	149	99	50	50
Totaal	4.455	4.490	4.520	4.556	4.641

Geprognosticeerde balans

In de volgende tabel zijn de geprognosticeerde balanscijfers opgenomen.

per 31 december		2024	2025	2026	2027	2028
Activa						
Vaste activa	Immateriële activa	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
	Materiële activa	258.056	275.890	293.725	311.560	329.395
	Financiële activa	19.058	18.886	18.714	18.542	18.370
Vlottende activa	Onderhanden werk	40.619	21.137	1.970	4.028	3.967
	Vorderingen <1 jr	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
	Liquide middelen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
	Overlopende activa	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Totaal activa		351.233	349.413	347.909	367.630	385.232

Passiva						
Vaste passiva	Algemene reserve	66.648	69.328	65.535	64.691	65.037
	Bestemmingsreserves	143.054	135.437	129.907	125.237	120.596
	Voorzieningen	13.971	14.596	15.205	15.232	15.005
	Langlopende leningen	87.944	90.449	97.400	122.496	144.636
Vlottende passiva	Leningen <1 jr	-	-	-	-	-
	Overlopende passiva	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal passiva		351.617	349.810	348.047	367.656	385.274

Bedragen x € 1.000

Emu-saldo (Europese Monetaire Unie)

In het bestuurlijk akkoord 'Beheersen EMU-saldo lokale overheid' is onder andere afgesproken dat in de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen, gemeenten en provincies het EMU-saldo wordt opgenomen. Hiermee wordt een goede informatievoorziening beoogd die essentieel is voor het op macroniveau monitoren en beheersen van het EMU-saldo en voor het onderhoud van het gemeentel- en provinciefonds.

Tabel Emu-saldo

De ontwikkeling van het EMU-saldo is in overeenstemming met het verplichte model opgenomen.

	EMU-saldo	2025	2026	2027	2028
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-1.226	-3.793	-859	346
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	17.834	17.835	17.835	17.835
3.	Mutatie voorzieningen	308	10.030	11.437	2.371
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-19.482	-19.167	2.058	-61
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	2.117	
	Berekend EMU-saldo	730	7.569	-11.432	-15.057

Bedragen x € 1.000

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. In het beheersen van de Europese normen voor de overheidsfinanciën hebben het rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De wet HOF heeft daarom ook regels voor de bijdrage die decentrale overheden moeten leveren aan het bereiken en houden van houdbare overheidsfinanciën. Dit betekent voor de decentrale overheden een beperking van de investeringsuitgaven en sancties als zij te veel investeren.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de invoering van de belastingplicht in de vennootschapsbelasting. Naar aanleiding hiervan heeft er een inventarisatie en toetsing plaatsgevonden van in dit kader belastingplichtige activiteiten. De conclusie van deze inventarisatie en toetsing was dat voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente geldt dat de gemeente niet belasting- en aangifteplichtig is voor de vpb (vennootschapsbelasting). Voor een klein deel van de gemeentelijke activiteiten bestaat deze belastingplicht wel. Het betreft hier exploitatie abris en mupi's, vergoeding lichtmasten en buitenreclame A0.

Reserves

Staat van reserves

Het verwachte verloop van de reserves 2024-2028 is navolgend opgenomen.

Reserve	Stand 31-12-2024	Storting 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025	Stand 31-12-2026	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028
Algemene reserve							
Algemene reserve met bufferfunctie	11.418	0	0	11.418	11.418	11.418	11.418
Algemene Reserve (vrij besteedbaar)	55.230	4.856	950	59.136	59.136	59.150	59.150
Exploitatieresultaat boekjaar	0	0	1.226	-1.226	-5.019	-5.878	-5.532
Totaal Algemene reserve	66.648	4.856	2.176	69.328	65.535	64.691	65.037
Bestemmingsreserve							
Reserve Dekking afschrijvingslasten	27.775	3.360	1.677	29.458	27.962	26.251	24.520
Reserve Herwaardering Activa	3.300	0	350	2.950	2.600	2.250	1.900
Reserve Bereikbaarheid Stompwijk	5.471	0	0	5.471	5.471	5.471	5.471
Reserve Verevening Sociale Woningbouw	255	0	0	255	255	255	255
Reserve Nazorg Rietvink	350	0	0	350	350	350	350
Reserve Onderwijshuisvesting	7.500	0	0	7.500	7.500	7.500	7.500
Reserve Duurzaamheid en Energietransitie	38.873	0	2.459	36.414	34.405	33.146	31.886
Reserve Bereikbaarheid	3.360	0	3.360	0	0	0	0
Reserve Langer Zelfstandig Wonen	8.327	0	1.350	6.977	5.627	4.277	2.977
Reserve Mobiliteit	17.953	0	0	17.953	17.953	17.953	17.953
Reserve Sterk voor Noord	8.800	0	0	8.800	8.800	8.800	8.800
Reserve Ondergrondse Hoogspanningskabels	3.335	0	250	3.085	2.935	2.935	2.935
Reserve Herontwikkeling Julianabaan	2.000	0	0	2.000	2.000	2.000	2.000
Reserve Herstelbeleid	1.356	0	1.356	0	0	0	0
Reserve Ondersteuning energielasten	727	0	175	552	377	377	377
Reserve CID Binckhorst (Velostrada)	3.000	0	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)	5.700	0	0	5.700	5.700	5.700	5.700
Reserve Vluchtelingenopvang	4.973	0	0	4.973	4.973	4.973	4.973
Totaal Bestemmingsreserve	143.054	3.360	10.977	135.437	129.907	125.237	120.596
Totaal <i>Bedragen x € 1.000</i>	209.703	8.216	13.153	204.766	195.442	189.927	185.633

Toelichting reserves

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op deze reserve rusten geen claims, de middelen zijn vrij besteedbaar.

Mutaties 2025:

De onttrekking bestaat uit:

- Programma Sterk voor Noord: € 870.000 op basis van het raadsbesluit (2324) Programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041.
- Aanlegsteigers: € 80.000 wordt vanuit 2023 overgeheveld naar 2025. In 2023 is het bedrag gestort in de algemene reserve en in 2025 wordt het bedrag weer onttrokken.

De storting bestaat uit:

- 1e Herziening MPG 2024: € 3,5 miljoen resultaat uit grondexploitatie KPP.
- Reserve Herstelbeleid: € 1,36 miljoen op basis van raadsbesluit (2982) Voortgang Herstelbeleid na 2022, waarin bepaald is dat het resterende bedrag in de reserve Herstelbeleid na alle onttrekkingen vrij valt naar de Algemene reserve.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Energietransitie en Duurzaamheid

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO2 neutraal te zijn.

Mutaties 2025:

De primaire begroting was € 1.753.000. Het budget voor verduurzaming van onderwijsvastgoed is in 2025 met € 850.000 verhoogd. Het budget van Stimuleringsregelingen Energietransitie is met € 144.000 verlaagd. In begroting 2025 is het budget naar boven bijgesteld door een aanvullend bedrag van € 706.000 te onttrekken.

Nadere toelichting:

Deze aanpassingen zijn gebaseerd op nieuwe prognoseberekeningen, die rekening houden met de meest recente ontwikkelingen en verwachte uitgaven binnen het duurzaamheidsprogramma. Het doel is om de beschikbare middelen efficiënter te alloceren en beter af te stemmen op de verwachte behoeften en prioriteiten.

Vanuit de bestemmingsreserve wordt in de periode tot 2040 een bedrag van € 4.350.000 ingezet voor verduurzaming schoolgebouwen nieuwbouw. Scholen in het primair onderwijs met een kleiner oppervlakte kunnen dan voor € 200.000 besteden en scholen in het voortgezet met een groter oppervlakte kunnen € 650.000 per school besteden aan bovenwettelijke duurzaamheidsmaatregelen.

Daarnaast was er een bedrag van € 144.000 gereserveerd voor het in dienst nemen of inhuren van een communicatiemedewerker. Deze medewerker zou, middels een gerichte communicatieaanpak, bijdragen aan het creëren van draagvlak en bewustwording onder inwoners, partners, ondernemers en organisaties, met als doel hen een handelingsperspectief te bieden om sneller woningen, gebouwen en mobiliteit te verduurzamen en de leefomgeving te vergroenen. Dit budget wordt echter bekostigd vanuit de 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)'.

Reserve Dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die overeenkomstig de besluitvorming gedeeltelijk / geheel ten laste van deze middelen komen.

Mutaties 2025:

De storting bedraagt € 3,4 miljoen ter dekking van de kapitaallasten van de investeringen Leidsekade Venestraat en Parkeergarage Rijnlandstraat Noord afkomstig uit de reserve Bereikbaarheid.

De onttrekking bedraagt € 1,68 miljoen aan afschrijvingen van afgesloten investeringsprojecten.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.

Mutaties 2025:

De onttrekking van € 350.000 is een bijdrage in hogere kapitaallasten

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Bereikbaarheid Stompwijk

De reserve is bestemd voor de dekking van de afschrijvingslasten die samenhangen met de investeringen in de renovatie van de Stompwijkseweg, de Dokter van Noortstraat en de aanleg van de Verbindingsweg, de herinrichting Dokter van Noortstraat en de aanleg van Veenpoldersweg (voorheen de Verbindingsweg).

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

Na afronding van een (deel) project wordt het benodigde bedrag ter dekking van de afschrijvingslasten toegevoegd aan de reserve dekking afschrijvingslasten.

Reserve Ondersteuning energielasten

De reserve is gevormd ter dekking van de kosten ter ondersteuning vanwege de hoge energielasten.

Mutaties 2025:

De onttrekking bestaat uit € 175.000 aan Sportfondsen Nederland in verband met hogere energielasten.

Nadere toelichting:

Door het afsluiten van nieuwe energiecontracten door Sportfondsen Nederland stijgen deze kosten fors ten opzichte van 2023. Er wordt voor 3 jaar een jaarlijks bedrag van € 175.000 beschikbaar gesteld ten laste van de reserve ondersteuning energielasten.

Reserve Bereikbaarheid

De reserve dient ter dekking van de kosten van de realisatie van de aanleg van de parkeergarage Leidschendam Noord en de aanleg van het parkeerterrein Leidsekade-Venestraat.

Mutaties 2025:

De investeringen waarvan de kapitaallasten aan deze reserve onttrokken worden zijn:

- Leidsekade Venestraat (totaal € 1,225 miljoen); de werkzaamheden worden in 2022-2025 verwacht. Als gevolg hiervan worden de kapitaallasten tot een maximum van € 1,225 miljoen in 2025 onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de Reserve dekking afschrijvingen.

- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord (€ 2,135 miljoen); de werkzaamheden worden in 2024-2025 verwacht. Als gevolg hiervan worden de kapitaallasten tot een maximum van € 2,135 miljoen in 2025 onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de Reserve dekking afschrijvingen.

Nadere toelichting:

In 2025 wordt bekeken of de reserve nog voor andere doelen wordt ingezet en aangevuld, anders wordt de reserve opgeheven.

Reserve Mobiliteit

Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg.

Mutaties 2025:

Hiervoor wordt verwezen naar het geactualiseerde bestedingsvoorstel.

Nadere toelichting:

In het vierde kwartaal van 2024 wordt een geactualiseerd bestedingsvoorstel met bijbehorende begrotingswijziging aan de raad aangeboden. Hierin staan mutaties begroot voor 2025, welke met een aparte begrotingswijziging worden doorgevoerd.

Reserve Ondergrondse hoogspanningskabels

De gemeentelijke bijdrage in de kosten van het ondergronds brengen van hoogspanningskabels door Tennet.

Mutaties 2025:

Op basis van iBabs 3737 Opdrachtverstrekking basisontwerp verkabeling is sprake van extra kosten voor het basisontwerp. De extra kosten voor 2024, 2025 en 2026 worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve "ondergrondse hoogspanningskabels". In 2025 betreft het een onttrekking van € 250.000.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties verwacht in 2025.

Nadere toelichting:

De uitvoering van het programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041 moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. Dit betekent het terugdringen en voorkomen van kansenongelijkheid. Het betekent ook dat jongeren en volwassenen participeren naar vermogen en dat armoede, taalachterstanden en schulden minder vaak een belemmering vormen om mee te doen. Tot slot streven partners naar wijken waar het voor iedereen fijn en veilig wonen is. Ter bekostiging van het programma Sterk voor Noord vanaf 2026 is deze bestemmingsreserve gevormd.

Reserve Onderwijshuisvesting

Ter dekking van de kosten voor de vervangings- en renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

De gemeente heeft een wettelijke taak om zorg te dragen voor adequate onderwijshuisvesting. Hiermee faciliteren we het geven van zo goed mogelijk onderwijs aan kinderen in Leidschendam-Voorburg. Voor alle projecten gelden hierbij een aantal (wettelijke) minimumeisen waar nieuwe onderwijshuisvesting aan moet voldoen. De stelpost investeringskrediet voor het Voortgezet Onderwijs, gebaseerd op normbedragen van de VNG, is hiervoor ontoereikend. Dit komt mede door stijgende bouwkosten in de markt en hogere duurzaamheidseisen. Conform het Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs 2017-2026 komt het Sint-Maartenscollege in aanmerking voor vervangende nieuwbouw. In het vierde kwartaal van 2024 zal worden gestart met het ontwerp. Op basis van het Definitief Ontwerp en bijbehorende raming wordt eind derde kwartaal van 2025 aan de gemeenteraad gevraagd om een definitief krediet voor dit project beschikbaar te stellen.

Reserve Ondersteuning langer zelfstandig wonen

Betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen.

Mutaties 2025:

De onttrekking bestaat uit:

- Budgetten ten behoeve van collectieve woningaanpassingen (€ 150.000), toegankelijke nieuwbouw (€ 1.000.000), ondersteuning langer zelfstandig wonen (€ 150.000) en de communicatiecampagne (€ 50.000); totaal € 1.350.000 conform raadsbesluit (iBabs-3831) over uitbreiding inzet bestemmingsreserve Langer zelfstandig wonen.

Nadere toelichting:

Per raadsbesluit (iBabs-3831) is het bestedingsplan van de bestemmingsreserve Langer zelfstandig wonen uitgebreid. Er wordt meer ingezet op toegankelijke nieuwbouw en minder op collectieve woningaanpassing. De onderdelen doorstroming naar passende woning, uitbreiding noodwoningen, (innovatieve woon- en zorgvormen en flexwoningen, en inzet flatcoach worden per oktober 2024 niet langer voortgezet. Hierdoor stijgt de besteding van de bestemmingsreserve ten opzichte van 2024 met € 50.000.

Reserve Herontwikkeling Julianabaan

De gemeentelijke middelen ter dekking van een gedeelte van kosten/ investeringen in de openbare ruimte in het kader van de Herontwikkeling van het winkelcentrum "De Julianabaan" in Voorburg.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Verevening sociale woningbouw

De reserve Verevening sociale woningbouw is voor de financiële bijdragen en onttrekkingen in het kader van de realisatie van 30% sociale woningbouw. Wanneer in woningbouwplannen in Leidschendam-Voorburg minder dan 30% of geen sociale woningen zijn opgenomen, is de projectontwikkelaar verplicht een financiële bijdrage te storten in het vereveningsfonds. Wanneer er meer dan 30% sociale woningen wordt gerealiseerd, dan ontvangt de projectontwikkelaar een bijdrage uit het fonds, als het saldo van het fonds dit toelaat.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

Indien er gedurende het jaar projecten zijn waarbij verevening van toepassing is zullen de geraamde onttrekkingen en stortingen hier bij de tussentijdse rapportages op worden aangepast.

Reserve Nazorg Rietvink

Werkzaamheden die in het kader van nazorg nog plaats moeten vinden in het project Rietvink.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties verwacht in 2025.

Nadere toelichting:

Nadat de werkzaamheden van de nazorg aan de Rietvink afgerond zijn zal de investering afgesloten worden en wordt met ingang van het jaar na afronding gestart met de afschrijving van deze investering.

Reserve Herstelbeleid

Deze reserve is bedoeld om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en te implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst.

Mutaties 2025:

Het resterende bedrag van € 1,36 miljoen wordt onttrokken aan de Reserve Herstelbeleid en gestort in de Algemene Reserve op basis van raadsbesluit (2982) Voortgang Herstelbeleid na 2022.

Nadere toelichting:

De reserve wordt na deze onttrekking niet meer gebruikt en daarom opgeheven.

Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)

De gemeentelijke bijdrage aan het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst voor de verbetering van de leefbaarheid (door infrastructurele aanpassingen) in Voorburg.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve CID Binckhorst (Velostrada)

De gemeentelijke bijdrage aan het No-regret pakket in het kader van CID Binckhorst, die uitsluitend bedoeld is voor de realisatie van de Velostrada.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties in 2025 verwacht.

Nadere toelichting:

In het begrotingsproces is de noodzakelijke omvang van deze reserve bepaald, welke binnen een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 keer het totale risicoprofiel van de gemeente moet vallen. De huidige hoogte van de reserve voldoet aan deze eisen. In de paragraaf Weerstandsvermogen is meer informatie over deze berekening te vinden.

Reserve Vluchtelingenopvang

De reserve vluchtelingenopvang voorziet in een buffer voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (spreidingswet).

Mutaties 2025:

Er worden geen mutaties verwacht in 2025.

Nadere toelichting:

In het lopende jaar kan het voorkomen dat de ontvangen middelen vanuit het Rijk hoger zijn dan de uitgaven van dat jaar. In de tussentijdse rapportages wordt dan een storting voor het lopende jaar begroot.

Voorzieningen

Staat van voorzieningen

Het verwachte verloop van de voorzieningen 2024-2028 is als volgt.

Voorzieningen	Stand 31-12-2024	Storting 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025	Stand 31-12-2026	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
Voorziening afkooptommen grafonderhoud	636	149	164	621	606	591	576
Voorziening Riolering	3.809	95	0	3.904	4.000	3.481	2.633
Voorziening Afval	244	0	0	244	244	244	244
Totaal Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	4.689	244	164	4.769	4.850	4.316	3.453
Voorziening ter egalisering van kosten							
Voorziening Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	3.779	1.294	1.208	3.864	3.950	4.035	4.121
Voorziening Onderhoud wegen	0	2.801	2.791	10	20	30	40
Voorziening achterstallig onderhoud wegen	5.370	0	1.343	4.028	2.685	1.343	0
Totaal Voorzieningen ter egalisering van kosten	9.149	4.095	5.342	7.902	6.655	5.408	4.161
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.026	85	205	1.906	2.808	2.688	2.568
Voorziening Toekomstige pensioenen wethouders	2.230	205	0	2.435	1.613	1.818	2.023
Voorziening Wachtgeld wethouders	199	0	50	149	99	50	50

Voorzieningen	Stand 31-12-2024	Storting 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025	Stand 31-12-2026	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028
Voorziening Spaarverlof	325	0	25	300	275	250	225
Voorziening dubieuze debiteuren	480	480	0	960	1.440	1.920	2.400
Voorziening RVU-regeling	118	0	40	78	25	0	0
Voorziening NTA-onderzoeken	125	0	0	125	125	125	125
Totaal Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	5.503	770	320	5.953	6.385	6.851	7.391
Totaal	19.341	5.109	5.826	18.624	17.890	16.575	15.005

Toelichting voorzieningen

Voorziening ingegane pensioenen wethouders

De voorziening pensioenen wethouders is gevormd voor toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders, waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. De berekeningen zijn gebaseerd op de actuele rekenrente en sterftetabel.

Nadere toelichting:

Op basis van de actuariële waardeberekeningen voor de voorziening ingegane pensioenen wethouders is een verwachte storting voor 2025 opgenomen, waarmee de voorziening op het juiste niveau blijft.

Voorziening toekomstige pensioenen wethouders

De Voorziening toekomstige pensioenen wethouders is ingesteld naar aanleiding van het afgelopen APPA-plan voor de wethouders. De regeling Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA), die tot en met 2021 in beheer was bij een externe verzekeraar, wordt vanaf 2022 in eigen beheer uitgevoerd omdat de externe verzekeraar deze dienst niet meer aanbiedt.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening wachtgelden wethouders

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van ingegane wachtgelden van voormalig wethouders.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening spaarverlof

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van medewerkers die deelnemen aan de regeling spaarverlof.

Nadere toelichting:

Op basis van de opgebouwde uren en daarbij behorende tarieven wordt jaarlijks in het lopende jaar de storting in deze voorziening bepaald.

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's (MOP's).

Nadere toelichting:

De Meerjarenonderhoudsprognose (MJOP) van de voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt in 2024 geactualiseerd. In 2025 wordt een bedrag van € 1.294.000 gestort in de voorziening voor toekomstig groot onderhoud. Daarnaast vinden er uitgaven plaats voor groot onderhoud van gemeentelijke gebouwen ten laste van de voorziening van in totaal € 1.208.000,

Voorziening onderhoud wegen

Op basis van een beleids- en beheerplan voor het onderhoud van wegen is de voorziening per 1 januari 2020 ingesteld.

Nadere toelichting:

In verband met het opstellen van het nieuwe beheerplan wegen is de storting in de voorziening in de begroting 2025-2028 verhoogd (zowel voor asfalt als elementenverharding). De storting in de voorziening verhoogd met € 550.000.

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gevormd om de toekomstige lasten te dekken van onderhoudswerkzaamheden aan graven, waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

Nadere toelichting:

In 2025 verwachten wij afkoopsommen voor grafonderhoud te ontvangen van € 164.000. Deze opbrengsten worden in de voorziening gestort ter dekking van de kosten voor onderhoud aan de graven. Tevens valt vanuit de voorziening een bedrag vrij van € 149.000 voor het grafonderhoud in 2025.

Voorziening riolering (egalisatie)

De voorziening riolering (art. 44.2) is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerd werk bij investeringen de onderbesteding op kapitaallasten te doteren aan de voorziening (artikel 44, lid 2 BBV). Deze voorziening wordt aangewend ter dekking van toekomstige extra kapitaallasten en/of voor (toekomstige) tekorten op het product Riolering.

Nadere toelichting:

De stortingen en onttrekkingen aan deze voorziening zijn aangepast op basis van het water- en rioleringsplan 2022-2027 in combinatie met de nieuwe berekening van de kostendekkendheid riool.

Voorziening afval (egalisatie)

De voorziening afval (art. 44.2) is gevormd om in geval van onder- of overbesteding op de geraamde afvaluitgaven waarvoor via het afvalstoffentarief inkomsten zijn verworven, het resultaat tussen afvalinkomsten en –uitgaven te storten of te onttrekken aan de voorziening.

Nadere toelichting:

De mutatie 2025 betreft een bijstelling van de storting, aangezien er geen storting meer verwacht wordt.

Voorziening NTA-onderzoeken

Betreft het vormen van een voorziening naar aanleiding van de door de Autoriteit Persoonsgegevens gevoerde NTA onderzoek en daaruit eventueel voortkomende boete. Met een brief heeft de Autoriteit Persoonsgegevens op 28 maart 2023 het college op de hoogte gesteld dat zij onderzoek doet naar de

uitgevoerde krachtenveldanalyses in een aantal gemeenten. Deze analyse is ook in Leidschendam-Voorburg uitgevoerd. Hierover heeft de raad op 25 januari 2022 gedebatteerd (2650). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft alle mogelijke schadebeperkende maatregelen genomen, alle betrokkenen geïnformeerd en de kans gegeven zijn/haar persoonsgegevens in te zien en hiervoor schadevergoeding te vragen. Tevens is alle informatie verstrekt door het college aan de Autoriteit Persoonsgegevens ten behoeve van het NTA onderzoek en is de raad hierover geïnformeerd op 9 mei 2023 (ibabs 3367).

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening RVU

In 2023 is een nieuwe voorziening RVU gevormd. Een regeling voor vervroegd uittreden (RVU) is een regeling die (nagenoeg) uitsluitend dient ter financiële overbrugging van de periode tot de feitelijke ingangsdatum van een pensioenregeling of tot de ingangsdatum van de AOW. De grondslag hiervoor is artikel 32ba, zesde lid Wet op de Loonbelasting 1964. Is sprake van een RVU, dan kunnen de gemeenten worden getroffen door de eindheffing van 52% op grond van artikel 32aa van de Wet op de Loonbelasting 1964 en voor deze verplichting dient een voorziening gevormd te worden.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening achterstallig onderhoud wegen

De voorziening achterstallig onderhoud wegen is gevormd, omdat uit het nieuwe beheerplan wegen blijkt dat er achterstallig onderhoud gepleegd moet worden.

Nadere toelichting:

De kosten voor dit onderhoud zijn al bekend, daarom wordt het bedrag van € 5.370.000 gestort in de nieuw te vormen voorziening achterstallig onderhoud wegen. Dit bedrag zal in de komende jaren worden gebruikt om het achterstallig onderhoud uit te voeren.

Bijlagen

Incidentele baten en lasten

In onderstaande tabellen zijn de incidentele lasten, de incidentele baten en de incidentele en verrekeningen met reserves opgenomen. Het totaal hiervan zijn de incidentele baten en lasten. In het hoofdstuk "Lasten en baten" is een totaaloverzicht gegeven van het begrote saldo en de opbouw daarvan in een structureel en een incidenteel deel.

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
0. Bestuur en ondersteuning							
College kabinetszaken - 80 jaar vrijheid & Samenwerking organiseren ALV M50	66				In 2025 viert Nederland 80-jaar vrijheid. Om de viering ook in Leidschendam-Voorburg vorm te geven is budget beschikbaar gesteld in de kadernota 2025. De M50 is een netwerk van middelgrote gemeenten in Nederland, gericht op het uitwisselen van kennis, ervaringen en best practices op het gebied van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid en sociale innovatie. De M50 houdt twee keer per jaar een algemene ledenvergadering (ALV) en de gemeente Leidschendam-Voorburg is gastheer van de ALV in voorjaar 2025.	Tot en met 2025	Nee
Subtotaal	66	0	0	0			
2. Mobiliteit en bereikbaarheid							
Smart Mobility - taskforce mobiliteit	222				Budget voor het organiseren en realiseren van toe te passen verkeersmaatregelen, die de doorstroming rondom de Mall verbeteren.	Tot en met 2025	Ja
Aanlegplaatsen in de Vliet - verduurzaming	80				Vanuit het coalitieakkoord is er incidenteel geld beschikbaar gesteld om bij de aanlegplaatsen in de Vliet, onder andere nabij historisch erfgoed, aandacht te besteden aan duurzaamheid.	In 2025	Ja
Ondergrondse hoogspanningskabels	250	150			Vanuit de reserve ondergronds brengen hoogspanningskabels worden de onttrekkingen die nodig zijn voor het basisontwerp, ter begroting gebracht.	2025-2026	Ja
Subtotaal	552	150	0	0			

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
3. Economie							
Aanleg glasvezelkabel	200				Op basis van de motie Voortzetting operatie stoeptegel worden de degeneratievergoedingen langer ingezet voor de extra reparatiewagen. De inkomsten worden hiertoe gestort in de algemene reserve en gedurende 4 jaar gefaseerd ingezet voor het operationeel houden van de reparatiewagen.	Tot en met 2028	Ja
Subtotaal	200	0	0	0			
4. Onderwijs							
Verduurzaming onderwijsvastgoed	1.245	595	395	395	Met het onderwijsveld zijn nadere afspraken gemaakt over het verduurzamen van onderwijsvastgoed. De gemeente ondersteunt de begeleiding van de scholen in het proces en met financiële middelen. Er is een stimuleringsregeling verduurzaming onderwijshuisvesting. Onderwijsinstellingen kunnen voor bestaand vastgoed gebruikmaken van deze regeling voor betere isolatie, ventilatie en het terugdringen van energieverbruik, waarbij 50% van de investeringskosten worden vergoed door de gemeente. Voor nieuwbouw van onderwijsvastgoed stelt de gemeente extra middelen beschikbaar om te investeren in bovenwettelijke maatregelen met als doel de gebouwen richting ENG te brengen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Nationaal Programma Onderwijs	30				Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als SPUK voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden. Deze werkzaamheden zijn gestart in 2023.	Tot en met 2025	Nee

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Exploitatielasten BVO		1.350			Betreft de kosten van het versneld afschrijven boekwaarde van St. Maartenscollege.	2025, raadsbesluit iBabs 3226, 4 juli 2023	Ja
Jaarprogr Onderwijshuisvesting		425	825	825	Tijdelijke huisvestingskosten in verband met de sloop van het St. Maartenscollege.	2025, raadsbesluit iBabs 3226, 4 juli 2023	Ja
Subtotaal	1.275	2.370	1.220	1.220			
5. Sport, cultuur en recreatie							
Zwembaden - energiekosten	175	175			Door het afsluiten van nieuwe energiecontracten door Sportfondsen Nederland stijgen de kosten fors ten opzichte van 2023.	Tot en met 2026	Ja
Subtotaal	175	175	0	0			
6. Sociaal domein							
Sterk voor Noord	870				Budget is bedoeld ter versterking van een aantal wijken in de gemeente. Het budget is verdeeld in drie opgaven, Jeugd en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en Fijn en veilig wonen. Met het programma Sterk voor Noord wil de gemeente samen met organisaties en inwoners ervoor zorgen dat de achterstanden in Leidschendam-Noord op het gebied van onderwijs, financiële zelfredzaamheid en wonen worden ingelopen, en in een periode van 20 jaar stijgen naar het gemiddelde niveau van de gemeente Leidschendam-Voorburg.	In 2025	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Langer Zelfstandig Wonen	1.350	1.350	1.350	1.300	Voor Langer Zelfstandig Wonen is er een nieuw beleidsplan opgesteld (iBabs 3831) om voor de komende jaren diverse locaties beschikbaar te maken voor dit doel. Het budget is verdeeld in de volgende opgaven: toegankelijke nieuwbouw, ondersteuning langer zelfstandig wonen, collectieve woningaanpassing en communicatiecampagne.	Tot en met 2030	Ja
Integraal Zorgakkoord - Extra uitbreiding Welzijn op Recept	80				Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen (iBabs 3733).	Tot en met 2026	Ja
Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	600				Budget voor leefgeld (kleding/voedsel) t.b.v. Oekraïners.	In 2025	Ja
(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	5.000				De gemeente maakt in 2025 kosten rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten. Het Rijk vergoedt een maximaal bedrag van € 61 per opvangplek per dag. Op basis van de aangemelde opvangplekken ontvangt de gemeente een vergoeding.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	7.900	1.350	1.350	1.300			

7. Volksgezondheid en milieu

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Opstart Lokale Preventieakkoord	28				Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SPUK ten behoeve van het het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA. In 2025 worden nog de laatste acties uit de oude regeling uitgevoerd.	Tot en met 2025	Ja
Integraal Zorgakkoord	472				Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen. Dit budget bestaat uit de volgende opgaven: regionale preventiestructuur, preventie kansrijke start extra, mentale gezondheid preventie jeugd, aanpak overgewicht, mentale gezondheid ontwikkeling achterstand en verbinding medisch sociaal domein (iBabs 3733).	Tot en met 2026	Ja
Gemeentebrede aanpak energietransitie (bestemmingsreserve)	115	115	115	115	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie, zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Stimuleren van energiebesparing of duurzame opwek bij vastgoed, Faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven, Begeleiding van VvE's bij het aanvragen van subsidie voor een DMJOP en het vervolgtraject. Organisatie van collectieve inkoopacties, Onderzoeken, advies en begeleiding.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Basisfinanciering gemeentebrede aanpak energietransitie	1.376	1.056	1.056	1.056	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma. Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat-energiesaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	1.991	1.171	1.171	1.171			
8. Bouwen en Wonen (VHLOSV)							
Grondexploitaties	29.327	23.817	9.856		2 Mutaties op basis van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2024 (MPG 2024).	Tot einde grondexploitaties (is nu 2029)	Ja
Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	471	520	620	620	Voor de uitvoering van de wijkaanpakken, blijft het nodig om in het bestedingsplan zorg te dragen voor voldoende financiële ruimte om alle wijken tot 2050 te ondersteunen in de transitie naar het gebruik van gas naar schone energie. Deze post betreft voornamelijk personele capaciteit om dat te realiseren.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Herbestemming Huize Swaensteyn	85				Met de motie Bestemming huize Swaensteyn (ID 796) heeft de raad het college verzocht om passende alternatieven te vinden voor een bestemming van Huize Swaensteyn en een daarbij horende business case uit te werken.	Tot en met 2025	Ja
Nationaal Isolatieprogramma	497	497			Isolatieprogramma t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	Tot en met 2026	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Planfinanciering Heuvel-Amstelvijk	242	242	242		Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelvijk. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	Tot en met 2027	Ja
SPUK aanpak Energiearmoede	210				Deze uitkering wordt door het Rijk verstrekt onder voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met de lagere energetische kwaliteit van de woningen.	Tot en met 2025	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	400	400	400	400	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleid tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	Tot en met 2030	Ja
Stimuleringsregelingen Energietransitie	1.100	1.100	750	750	De stimuleringsmaatregelen hebben betrekking op de gemeentebrede aanpak, educatie en subsidies. Naast de wijkaanpak kennen we een gemeentebrede aanpak energietransitie. We informeren inwoners en we organiseren collectieve inkoopacties. In het kader van educatie verzorgen we lespakketten voor scholen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	32.332	26.576	11.868	1.772			
Totaal incidentele lasten	44.491	31.792	15.609	5.463			

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Incidentele baten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
2. Mobiliteit en bereikbaarheid							
Smart Mobility	160				Er zijn voor de verkeersmaatregelen rondom de Mall lasten opgenomen onder Smart Mobility. Onderdeel van deze lasten zijn de inzet van verkeersregelaars. Voor dit stuk ontvangen we een bijdrage van de Mall.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	160	0	0	0			
3. Economie							
Aanleg glasvezelkabel	200				Op basis van de motie Voortzetting operatie stoeptegel worden de degeneratievergoedingen langer ingezet voor de extra reparatiewagen. De inkomsten worden hiertoe gestort in de algemene reserve en gedurende 4 jaar gefaseerd ingezet voor het operationeel houden van de reparatiewagen.	Tot en met 2028	Ja
Subtotaal	200	0	0	0			
4. Onderwijs							
Nationaal programma onderwijs	30				Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als Specifieke Uitkering voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden. Deze werkzaamheden zijn gestart in 2023.	iBabs 3290, raadsbrief 31 maart 2023	Ja
Subtotaal	30	0	0	0			
6. Sociaal Domein							

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Integraal Zorgakkoord (IZA) - Extra uitbreiding Welzijn op Recept	80				Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen (iBabs 3733).	Tot en met 2026	ja
Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	600				Budget voor leefgeld (kleding/voedsel) t.b.v. Oekraïners.	In 2025	ja
(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	5.000				De gemeente maakt in 2025 kosten rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten. Het Rijk vergoedt een maximaal bedrag van € 61 per opvangplek per dag. Op basis van de aangemelde opvangplekken ontvangt de gemeente een vergoeding.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	5.680	0	0	0			
7. Volksgezondheid en milieu							
Basisfinanciering gemeentebrede aanpak energietransitie	1.376	1.056	1.056	1.056	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma. Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat-energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Integraal Zorgakkoord (IZA) - Mentale gezondheid preventie jeugd	472				Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen. Dit budget bestaat uit de volgende opgaven: mentale gezondheid preventie jeugd, regionale preventiestructuur, aanpak overgewicht, preventie kansrijke start extra, mentale gezondheid ontwikkeling achterstand en verbinding medisch sociaal domein (iBabs 3733).	Tot en met 2026	ja
Opstart Lokale Preventieakkoord		28			Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SPUK ten behoeve van het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA. In 2025 worden nog de laatste acties uit de oude regeling uitgevoerd.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	1.876	1.056	1.056	1.056			

8. VHLOSV

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	400	400	400	400	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleid tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	Tot en met 2030	Ja
Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	471	520	620	620	Voor de uitvoering van de wijkaanpakken, blijft het nodig om in het bestedingsplan zorg te dragen voor voldoende financiële ruimte om alle wijken tot 2050 te ondersteunen in de transitie naar het gebruik van gas naar schone energie. Deze post betreft voornamelijk personele capaciteit om dat te realiseren.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Incidentele lasten	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materieel (3)
Nationaal Isolatieprogramma	497	497			Isolatieprogramma t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	Tot en met 2026	Ja
Planfinanciering Heuvel - Amstelveen	242	242	242		Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelveen. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	Tot en met 2027	Ja
SPUK Aanpak Energiearmoede	210				Deze uitkering wordt door het Rijk verstrekt onder voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met de lagere energetische kwaliteit van de woningen.	Tot en met 2025	Ja
Grondexploitaties	32.827	23.817	9.870		2 Mutaties op basis van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2024 (MPG 2024).	Tot einde grondexploitaties (is nu 2029)	Ja
Subtotaal	34.647	25.476	11.132	1.022			
9. Overige onderdelen							
Gemeentefonds - eenmalige daling	-2.700				Het Rijk, de VNG en IPO hebben een afspraak gemaakt met de financieel toezichthouders om de eenmalige daling van het gemeentefonds in 2025 aan te merken als negatieve incidentele baat.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	-2.700	0	0	0			
Totaal incidentele baten	39.893	26.532	12.188	2.078			

Incidentele verrekeningen met reserves	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
Storting in de reserves							
Overige reserves	3.360	200			De storting in de overige reserves heeft betrekking op de reserve dekking afschrijvingslasten en bedraagt € 3,4 miljoen ter dekking van de kapitaallasten van de investeringen Leidsekade Venestraat en Parkeergarage Rijnlandstraat Noord afkomstig uit de reserve Bereikbaarheid.	Geen einddatum	Ja
Alg. reserve vrij besteedbaar	4.856		14		"De storting in de Algemene reserve in 2025 bestaat uit: - 1e Herziening MPG 2024: € 3,5 miljoen resultaat uit grondexploitatie KPP. - Reserve Herstelbeleid: € 1,36 miljoen op basis van raadsbesluit (2982) Voortgang Herstelbeleid na 2022, waarin bepaald is dat het resterende bedrag in de reserve Herstelbeleid na alle onttrekkingen vrij valt naar de Algemene reserve."	Geen einddatum	Ja
Totaal stortingen in de reserves	8.216	200	14	0			
Onttrekking aan reserves							
Alg. reserve vrij besteedbaar	950				"De onttrekking aan de Algemene reserve in 2025 bestaat uit: - Programma Sterk voor Noord: € 870.000 op basis van het raadsbesluit (2324) Programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041. - Aanlegsteigers: € 80.000 wordt vanuit 2023 overgeheveld naar 2025. In 2023 is het bedrag gestort in de algemene reserve en in 2025 wordt het bedrag weer onttrokken."	Geen einddatum	Ja

Incidentele verrekeningen met reserves	2025	2026	2027	2028	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
Overige reserves	8.950	3.684	2.610	2.560	De onttrekkingen aan de overige reserves in 2025 zijn (nader) toegelicht bij het overzicht van de reserves.	Geen einddatum	Ja
Totaal onttrekkingen aan reserves	9.900	3.684	2.610	2.560			
Totaal verrekeningen reserves	1.684	3.484	2.596	2.560			
Totaal per saldo	2.914	1.776	825	825			

Bedragen x € 1.000

Structurele verrekeningen met reserves

Onttrekkingen aan reserves

Reserve dekking afschrijvingslasten	1677	1.697	1.711	1.730		N.v.t.	Ja
Reserve herwaardering	350	350	350	350		N.v.t.	Ja
Totaal	2.027	2.047	2.061	2.080			

Bedragen x € 1.000

Meerjaren-investeringsplan 2025-2028 (details)

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Bestuur en Ondersteuning										
<i>Raadzaal</i>										
Huisvesting raad Locatie Leidschendam	2025	2026	6.600.000				6.600.000			
<i>Vastgoed</i>										
Vastgoedmanagementsysteem 2020	2020	2024	75.000		75.000					
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2023	2023	2024	475.769		475.769					
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2024	2024	2024	258.314			258.314				
Totaal Bestuur en Ondersteuning			7.409.083	-	550.769	258.314	6.600.000	-	-	-
Mobiliteit en bereikbaarheid										
<i>Civiele kunstwerken</i>										
Brug Toevluchtpad L'dam	2021	2024	242.211		242.211					
Groot onderhoud Kunstwerken 2023	2023	2024	210.345		210.345					
Vervangen kademuur Oude Haven	2022	2025	938.344		938.344					
<i>Fietspaden</i>										
Metropolitane fietsroute DH - Pijnacker	2022	2026	550.000	385.000	550.000					
<i>Havenvoorzieningen</i>										
Ligplaatsenhaven LC Semi autom.bedien.	2021	2024	325.000		325.000					
Ligplaatsenhaven LC Stroom Vuilwater VZ	2021	2024	75.000		75.000					
<i>Inrichting openbare ruimte</i>										
Herinrichting Dr. Van Noorstraat	2025	2025	6.518.000				6.518.000			
Voorburg-Noord noord	2024	2027	3.700.000			3.700.000				
<i>Maatregelen burgerparticipatie</i>										
Maatreg. agv burgerpartic. Pr.Bernhardln	2023	2025	30.903		30.903					
<i>nr. 2746 Uitvoeringsprogramma Verkeers- en Vervoersplan 2023</i>										
Fietsstraat Pamashofweg Raadsbesluit 2746	2025	2026	767.000	385.000			767.000			
<i>nr. 3386 Beheerplan Civiele kunstwerken en beschoeiingen</i>										
Balkenpad Klein Zijdepark	2024	2024	61.000			61.000				
Brug De Wiek (nabij de Salamander)	2026	2026	30.000					30.000		
Brug Gracht van Corbulo	2024	2024	109.000			109.000				
Brug Heuvelweg (van/naar Roerdomplaan)	2027	2027	36.000						36.000	
Brug Karekietlaan (van/naar Zijdepark)	2024	2024	28.000			28.000				
Brug park 't Loo (Nic. Beetsn/ Br. Ingenhoesln)	2025	2025	46.000				46.000			

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Damwand Aanlegplaatsen Starrevaart	2025	2025	50.000				50.000			
Kademuur Laan van NOE (Te Werve)	2027	2027	600.000						600.000	
Kademuur President Kennedyplein (NO-zijde)	2025	2025	87.500				87.500			
Renovatie duikerbrug Pr. Bernhardin	2024	2024	157.000			157.000				
Steiger Vieveenland	2024	2024	25.000			25.000				
Voetgangersbrug N3mp Halverwege graspad	2024	2024	115.000			115.000				
Openbare verlichting										
OV armaturen 2024	2024	2025	300.000			300.000				
OV armaturen 2025	2025	2025	309.856				309.856			
OV armaturen 2026	2026	2026	300.000					300.000		
OV armaturen 2027	2027	2027	309.856						309.856	
OV armaturen 2028	2028	2028	300.000							300.000
OV lichtmasten 2024	2024	2024	309.856			309.856				
OV lichtmasten 2025	2025	2025	300.000				300.000			
OV lichtmasten 2026	2026	2026	300.000					300.000		
OV lichtmasten 2027	2027	2027	300.000						300.000	
OV lichtmasten 2028	2028	2028	300.000							300.000
Verv. lichtmasten Dr van Noortstraat	2023	2024	200.000		200.000					
Vervangen armaturen WC Julianabaan	2024	2024	140.000			140.000				
OV Shuttle										
OV - Shuttle NS Mariahoeve - Mall	2021	2025	770.000	423.500	770.000					
Parkeergebouw										
Aanpassingen parkeergarage Oude Haven	2019	2024	240.000		240.000					
Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	2021	2026	2.455.250		2.455.250					
Tractiemiddelen										
Gluton Collect electric veegm. wprn. 36	2024	2024	18.895			18.895				
Transportmiddelen										
Laadvoorzieningen KW2	2023	2024	67.000		67.000					
Verkeersmaatregelen										
Aanschaf poller Noordelijke sluisbrug	2021	2024	60.000		60.000					
Verkeersremmende maatregelen Wilsveen	2019	2024	112.491		112.491					
Verkeersveilig. Burgerpartic. Phof-Laag	2021	2025	313.945	67.500	313.945					
Verkeersregelinstallaties										
Vervangen Camera's kentekenregistratiesyst. Huygenskwartier	2025	2026	50.000				50.000			

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
VRI										
MotN Aanp VRI + plaats. verkeerscamera's	2022	2024	296.045		296.045					
Verkeersregelinstallaties 2019	2019	2024	532.470		532.470					
Vervanging VRI 2021	2021	2024	334.603		334.603					
Vervanging VRI 2022	2022	2025	441.672		441.672					
Vervanging VRI 2023	2023	2025	1.027.165		1.027.165					
Vervanging VRI 2024			1.398.383			1.398.383				
Vervanging VRI 2025			410.784				410.784			
Vervanging VRI 2026			689.192						689.192	
Vervanging VRI 2027			326.492				326.492			
Vervanging VRI 2028			1.148.653					459.461		689.192
Wegen en verhardingen										
Bouwkosten - DNS	2015	2025	1.113.240		1.113.240					
Herinrichting Veursestraatweg	2023	2024	250.000	119.000	250.000					
Herstel Beeldkwalit.Straatwerk Phof-Laag	2021	2025	469.718		469.718					
MotN Aanpassen Fysieke infrastructuur	2022	2024	172.978		172.978					
Vastgoed - Veenpoldersweg	2015	2024	12.768.012	300.000	12.768.012					
Bereikbaarheid Stompwijk alg.kosten	2015	2025	4.139.519	90.946	4.139.519					
Wegontsluit.nw.bouw Dr.vNoort Dorpspunt	2020	2025	80.000		80.000					
Wegontsluiting Toevluchtpad-De Tol L'dam	2021	2025	905.000		905.000					
Totaal Mobiliteit en bereikbaarheid			48.662.378	1.770.946	29.120.909	6.362.134	8.865.632	1.089.462	1.935.048	1.289.192
Onderwijs										
Scholen										
Maartenscollege	2021	2027	31.832.582		31.832.582					
Nieuwbouw Bernadette PO-school	2020	2028	7.112.785		7.112.785					
Nieuwbouw Vijverhof PO-school	2019	2027	10.808.010		10.808.010					
Stelpost IHP PO	2020	2029	12.373.762		12.373.762					
Stelpost IHP VO - Dalton	2020	2030	18.308.901		18.308.901					
Tijdelijke huisvesting scholen kosten verbouwing	2024	2024	3.900.000			3.900.000				
Uitbr 2 groepen PO-school Montessori	2016	2029	344.350		344.350					
Totaal Onderwijs			84.680.389	-	80.780.389	3.900.000	-	-	-	-
Overhead										
ICT										
Beveiliging systemen on-premises	2024	2024	27.000			27.000				

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Cloudgang Enable-U, I-navigator, Kofax	2024	2024	131.000			131.000				
Cloudgang My-lex	2024	2024	47.000			47.000				
hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2024	2024	2024	500.000			500.000				
hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2025	2025	2025	500.000				500.000			
hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2026	2026	2026	500.000					500.000		
hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2027	2027	2027	500.000						500.000	
hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2028	2028	2028	500.000							500.000
LV cloud, servers, virtualisatie, storage en netwerk (Fortnite)	2025	2026	800.000				800.000			
Moderne Flexibele Werkplek (Migratie netwerkschijven L-O-K en S-)	2024	2024	80.000			80.000				
NIS2 / BIO vereisten	2024	2024	362.000			362.000				
uitfasering citrix (applicaties op orde)	2026	2026	550.000					550.000		
Versaasing applicaties 1e deel	2024	2024	220.000			220.000				
Versaasing applicaties 2e deel	2025	2025	220.000				220.000			
Vervanging zuilen klantvolgsysteem	2024	2024	43.000			43.000				
Vervanging E-diensten	2030	2030								
vervanging grote AV schermen	2024	2024	150.000			150.000				
Vervanging Kofax 2025	2025	2025	25.000				25.000			
Vervanging Kofax 2029	2030	2030								
Vervanging lokale storage	2026	2026	660.000					660.000		
Vervanging Servers	2027	2027	220.000						220.000	
Vervanging Zaaksysteem	2031	2031								
ICT middelen Werkplekken / Algemeen										
DMO Gegevensmanagement 2023	2023	2024	102.300		102.300					
Verv. 2e deel grafische werkplekken '23	2023	2024	40.920		40.920					
Vervanging netscalers	2024	2024	100.000			100.000				
Tractiemiddelen										
Ford Ranger wpmr.63	2019	2025	92.853		92.853					
Tractor John Deere wpmr. 161	2027	2027	84.847						84.847	
Verv. Heftruck magazijn buitendienst	2026	2026	53.648					53.648		
Transportmiddelen										
Aanschaf 3 personenauto's tbv nw.BOA's	2023	2024	138.425		138.425					
Nissan Electric NV 200 wpmr. 90	2024	2024	67.200			67.200				
Ranault Kangoo ZE wpmr. 075	2028	2028	48.036							48.036
Ranault Kangoo ZE wpmr. 076	2028	2028	48.036							48.036

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Renault Kangoo ZE wpr. 077	2028	2028	48.036							48.036
Toyota Proace-City L1 wpr. 134	2022	2024	32.237		32.237					
Verv. 6x speciale bakfietsen buitendiens	2026	2026	68.978					68.978		
Vervangen 4 E-scooters	2023	2025	24.142		24.142					
Vrachtwagen DAF wpr. 104	2028	2028	218.762							218.762
VW- transporter 5 Elec wpr. 41	2026	2026	66.524					66.524		
VW- transporter 5 Elec wpr. 42	2026	2026	66.524					66.524		
VW- transporter 5 Elec wpr. 43	2026	2026	66.524					66.524		
VW- transporter 5 Elec wpr. 58	2026	2026	66.524					66.524		
VW- transporter 5 Elec wpr.12	2026	2026	66.524					66.524		
Vastgoed										
Haalbaarheidsonderzoek huisvesting SB	2021	2024	50.000		50.000					
Inrichting pand Stadsbeheer	2024	2026	331.739			331.739				
Nieuwbouw pand Stadsbeheer	2022	2026	7.248.559		7.248.559					
VRI										
iVRI software update ivm privacy	2024	2025	153.943			153.943				
Totaal Overhead			15.320.281	-	7.729.436	2.212.882	1.545.000	2.165.247	804.847	862.870
Sport, cultuur en recreatie										
Bibliotheek										
Bibliotheek Leidschendam FPP12	2021	2025	3.553.776		3.553.776					
Gebouw										
Spp.Westvliet Rugby nieuw gebouw	2022	2024	476.283		476.283					
Spp.Westvliet Rugby projectkst. nw.acc.	2022	2024	535.077		535.077					
Inrichting										
Duiv. Algemene inrichting 2023	2023	2024	60.056		60.056					
Spp.Westvliet Rugby inr. binnenterrein	2022	2024	702.019		702.019					
Westvliet algemene inrichting	2023	2024	89.850		89.850					
Skatepark										
Skatepark Noordsingel	2020	2028	420.552		420.552					
Speelvoorzieningen										
Speeltuin Gravin Catharinalaan	2023	2024	81.555		81.555					
Vervangen speelvoorzieningen 2024	2024	2024	779.273			779.273				
Vervangen speelvoorzieningen 2025	2025	2025	760.273				760.273			
Vervangen speelvoorzieningen 2026	2026	2026	695.273					695.273		

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Vervangen speelvoorzieningen 2027	2027	2027	590.273						590.273	
Vervangen speelvoorzieningen 2028	2028	2028	735.273							735.273
Sportvelden										
Duiv. Topl.ren. Kv5 + verv div mat.	2025	2025	453.005				453.005			
Duiv. Topl.ren. Kv6 + verv div mat.	2024	2024	87.410			87.410				
Duivesteijn, topl. Ren. Veld 2	2028	2028	338.622							338.622
Duivesteijn, topl. Ren. Veld 7	2028	2028	82.991							82.991
Kast.ring topl.ren. Kv1 + verv div mat.	2025	2027	787.475				787.475			
Kast.ring topl.ren. Kv10 + verv div mat.	2027	2029	314.356						314.356	
Kast.ring topl.ren. Kv11 + verv div mat.	2027	2029	234.593						234.593	
Kast.ring topl.ren. Kv2 + verv div mat.	2027	2027	717.198						717.198	
Kast.ring topl.ren. Kv7 + verv div mat.	2027	2029	573.100						573.100	
LED-verl. velden (bijdr. aan derden)	2020	2023	466.500		466.500					
Meerh. Topl.asv. Handb. V4 + div. inr.	2023	2024	148.023		148.023					
Meerh. Topl.ren. Kv1 + verv div mat.	2027	2027	576.497						576.497	
Overdam topl.ren. Kunstg. Tennisb.	2025	2025	652.321				652.321			
Renovatie kunstgr doelgebieden Westvliet	2025	2025	40.966				40.966			
SPP Duivesteijn renovatie veld 1	2022	2024	312.059		312.059					
SPP Kastelenring renovatie veld 6	2020	2024	97.562		97.562					
Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.onderlaag	2022	2024	315.750		315.750					
Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.toplaag	2022	2024	490.465		490.465					
t Loo Topl.ren. Kv 1	2025	2027	719.442				719.442			
t Loo Topl.ren. Kv 2	2025	2027	715.422				715.422			
Verv. sporttechnische laag Duiv. veld 5	2024	2024	97.256			97.256				
Verv. sporttechnische laag Duiv. veld 6	2024	2024	43.281			43.281				
Westvliet Crick.v topl.ren gras	2026	2026	345.040					345.040		
Westvliet Honk/softb.v topl.halfverh.	2028	2028	563.653							563.653
Beheer en onderhoud openbare ruimte										
Nieuwe bestrating De Loopplank Prinsenhof	2024	2024	32.250			32.250				
nr. 3359 Bibliotheek										
FluitPolderPlein 12 - Bibliotheek Inventaris	2024	2025	854.825	270.000		854.825				
FluitPolderPlein 12 - Bibliotheek Verduurzaming	2024	2025	1.271.305	1.221.000		1.271.305				
FluitPolderPlein10 - Herinrichting Verduurzaming	2024	2025	491.446			491.446				
nr. 3386 Beheerplan Civiele kunstwerken en beschoeiingen										

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Beheerplan civiele kunstwerken - Verv. hout/kunstst.beschoeiingen '24	2024	2024	170.000			170.000				
BHP civ.kunstw. - Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oever 2024	2024	2024	61.000			61.000				
BHP civ.kunstw. - Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oever 2025	2025	2025	61.000				61.000			
BHP civ.kunstw. - Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oever 2026	2026	2026	61.000					61.000		
BHP civ.kunstw. - Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oever 2027	2027	2027	61.000						61.000	
BHP civ.kunstw. - Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oever 2028	2028	2028	61.000							61.000
BHP civ.kunstw. - Vervanging hout/kunststof beschoeiingen 2025	2025	2025	170.000				170.000			
BHP civ.kunstw. - Vervanging hout/kunststof beschoeiingen 2026	2026	2026	170.000					170.000		
BHP civ.kunstw. - Vervanging hout/kunststof beschoeiingen 2027	2027	2027	170.000						170.000	
BHP civ.kunstw. - Vervanging hout/kunststof beschoeiingen 2028	2028	2028	170.000							170.000
nr. 3562 Park Vreugde en Rust										
Nieuw dierenverblijf Park Vreugd & Rust	2024	2024	120.000			120.000				
Park Vreugde en Rust										
Brug aan de Vliet (Park Vreugd & Rust)	2024	2026	296.000	36.000		296.000				
Speelvoorzieningen										
Verlichting Speelvoorzieningen	2027	2027	150.000						150.000	
Sportaccommodaties beheer en onderhoud										
Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2025	2025	2025	351.873				351.873			
Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2026	2026	2026	126.395					126.395		
Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2027	2027	2027	209.538						209.538	
Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2028	2028	2028	320.000							320.000
Sportvelden beheer en onderhoud										
Sportpark Westvliet veld 6	2027	2027	40.552						40.552	
Sportpark Westvliet veld 7 en 8	2028	2028	52.272							52.272
Totaal Sport,cultuur en recreatie			24.123.978	1.527.000	7.749.527	4.304.047	4.711.777	1.397.708	3.637.106	2.323.812
Veiligheid										
ICT middelen Communicatie										
Vervanging Handhelds 2025	2025	2025	58.319				58.319			
Reddingsbrigade										
Huisvesting Reddingsbrigade	2025	2025	875.000				875.000			
Verkeersmaatregelen										
Veilige sportroutes	2023	2024	80.625		80.625					
Totaal Veiligheid			1.013.944	-	80.625	-	933.319	-	-	-
VHLOSV										

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
ICT										
Bentley RoPlan	2024	2024	25.000			25.000				
Julianabaan scenario beperkt	2025	2027	14.000.000	4.000.000			14.000.000			
Nazorg										
Nazorg Rietvink	2020	2024	210.177		210.177					
Woningbouwproject										
Vorb.kred. Zustersdijk 18 Stompwijk	2022	2024	125.000		125.000					
Vorb.kred.v.Santhorststr. 1-3 Stompwijk	2022	2024	125.000		125.000					
Totaal VHLOSV			14.485.177	4.000.000	460.177	25.000	14.000.000	-	-	-
Volksgesondheid en milieu										
Begraafplaatsen										
Oosterbegraafplaats	2024	2025	340.000			340.000				
Levensduurverlengende maatregelen										
Levensduur verlengende rep. en ren.2025	2025	2025	76.086				76.086			
Levensduur verlengende rep. en ren.2026	2026	2026	441.840					441.840		
Levensduur verlengende rep. en ren.2027	2027	2027	452.360						452.360	
Levensduur verlengende rep. en ren.2028	2028	2028	473.400				473.400			
Levensduur verlengende rep.en ren.2023	2023	2025	389.407		389.407					
Maatregelen bui van de eeuw										
Maatregel bui v/d eeuw Kon.Julianaln. Vb	2022	2027	948.583	211.212	948.583					
Maatregelen bui van de eeuw 2022	2022	2024	280.967		280.967					
Maatregelen bui van de eeuw 2023	2023	2024	305.400		305.400					
Maatregelen bui van de eeuw 2024	2024	2024	315.100			315.100				
Maatregelen bui van de eeuw 2025	2025	2025	541.307				541.307			
Maatregelen bui van de eeuw 2026	2026	2026	541.307					541.307		
Maatregelen bui van de eeuw 2027	2027	2027	541.307						541.307	
Maatregelen bui van de eeuw 2028	2028	2028	541.307							541.307
Maatregelen klimaatadaptatie										
Klimaatadaptatie Prinsenhof Laag	2023	2027	1.049.449	241.319	1.049.449					
Rioolbesturing										
Vervanging rioolbesturing 2023	2023	2024	315.782		315.782					
Vervanging rioolbesturing 2024	2024	2024	249.114			249.114				
Vervanging rioolbesturing 2025	2025	2025	185.994				185.994			
Vervanging rioolbesturing 2026	2026	2026	148.332					148.332		

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Vervanging rioolbesturing 2027	2027	2027	148.332						148.332	
Vervanging rioolbesturing 2028	2028	2028	148.332				148.332			
Rioolinstallatie										
Vervanging rioolinstallatie 2023	2023	2026	2.091.564		2.091.564					
Vervanging rioolinstallatie 2024	2024	2025	632.252			632.252				
Vervanging rioolinstallatie 2025	2025	2025	742.896				742.896			
Vervanging rioolinstallatie 2026	2026	2026	742.896					742.896		
Vervanging rioolinstallatie 2027	2027	2027	742.896						742.896	
Vervanging rioolinstallatie 2028	2028	2028	742.896							742.896
Rioolproject										
Maatr.Bui vd Eeuw Huygenskwartier	2021	2029	956.956		956.956					
Riolering Kon.Julianaln. Vb	2023	2028	3.564.281		3.564.281					
Riolering Prinsenhof Laag	2018	2027	6.976.317		6.976.317					
Riolering v.Pabstlaan eo	2018	2027	7.168.976		7.168.976					
Riolering v.Santhorststraat	2021	2026	2.717.282		2.717.282					
Riolering Zaagmolenstraat	2024	2025	745.244			745.244				
Rioolverv. Marcellus Emantslaan	2022	2026	3.348.350		3.348.350					
Rioolverv. Bernhard/Spinozalaan	2021	2025	1.053.184		1.053.184					
Rioolverv. Ridder Snoekaertlaan	2021	2025	4.385.095		4.385.095					
Rioolverv. Veursestraatweg	2022	2026	2.876.164		2.876.164					
Rioolverv. Faukenb/Naeltwckstraat	2020	2027	4.562.970		4.562.970					
UPR Duivenvoorde	2024	2030	7.416.600			7.416.600				
UPR Essesteijn	2024	2024	195.935			195.935				
UPR Essesteijn; Elzendreef	2025	2028	8.205.600				8.205.600			
UPR Essesteijn; Gaarden	2028	2031	8.416.000						8.416.000	
UPR Essesteijn; Tuinen	2029	2032	7.048.400							7.048.400
UPR Essesteijn; Wilgen- +Populierendreef	2027	2030	8.416.000					8.416.000		
UPR Flaviusstr+Overburgkade	2021	2027	3.856.060		3.856.060					
UPR 't Hert	2023	2029	4.635.375		4.635.375					
Rioolvervanging										
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2022	2022	2024	68.153		68.153					
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2023	2023	2024	164.250		164.250					
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2024	2024	2024	361.778			361.778				
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2025	2025	2025	173.054				173.054			

Programma / Subgroep investering / Omschrijving	Beschikbaar in jaar	Jaar afronding	Investeringsomvang		Lopende invest. t/m 2024	2024	2025	2026	2027	2028
			Lasten	Baten						
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2026	2026	2026	173.054					173.054		
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2027	2027	2027	173.054						173.054	
Onvoorziene & inc. rioolverv. 2028	2028	2028	173.054				173.054			
Rioolverv. Dr. v Noortstraat Bouwkst	2021	2025	1.945.970		1.945.970					
Rioolverv. Dr. v Noortstraat Onvoorz	2021	2025	10.575		10.575					
Tractiemiddelen										
Vervangen Riool hogedrukspuit bu.di.	2026	2026	37.554					37.554		
Wegen en verhardingen										
Herstel Straatwerk Pr. Bernhardlaan	2023	2024	269.181	13.500	269.181					
Herstel Straatwerk Ridder Snouckaertlaan	2023	2024	259.581		259.581					
Rioolverv. Dr. v Noortstraat VAT Eng.kst	2021	2025	29.038		29.038					
Rioolverv. Dr. v Noortstraat VAT Int	2021	2025	7.700		7.700					
Totaal Volksgezondheid en milieu			104.519.889	466.031	54.236.611	10.256.023	10.719.722	10.500.983	10.473.949	8.332.603
Eindtotaal			300.215.119	7.763.977	180.708.443	27.318.400	47.375.450	15.153.399	16.850.950	12.808.476

Bedragen x € 1

Begroting naar taakvelden

Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	3.905	0	-3.905
0.2	Burgerzaken	5.012	2.122	-2.891
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	714	1.777	1.063
0.4	Overhead	40.549	9	-40.540
0.5	Treasury	214	3.392	3.178
0.61	OZB woningen	319	12.086	11.766
0.62	OZB niet-woningen	56	5.996	5.940
0.63	Parkeerbelasting	134	407	273
0.64	Belastingen overig	73	179	107
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	165.613	165.613
0.8	Overige baten en lasten	-130	0	130
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	50	0	-50
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	2.835	2.836	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	7.527	0	-7.527
1.2	Openbare orde en veiligheid	4.743	100	-4.643
2.1	Verkeer en vervoer	11.651	751	-10.900
2.2	Parkeren	800	49	-750
2.3	Recreatieve havens	162	45	-116
2.5	Openbaar vervoer	145	0	-145
3.1	Economische ontwikkeling	762	200	-562
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	136	0	-136
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	168	63	-105
3.4	Economische promotie	509	589	79
4.2	Onderwijshuisvesting	6.484	134	-6.350
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.195	2.192	-2.002
5.1	Sportbeleid en activering	1.152	400	-752
5.2	Sportaccommodaties	6.264	2.437	-3.827
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.103	128	-975
5.4	Musea	984	58	-926
5.5	Cultureel erfgoed	497	0	-497
5.6	Media	2.496	382	-2.114
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.637	126	-9.511
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	20.653	7.963	-12.690
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	150	0	-150

Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	1.436	0	-1.436
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	174	0	-174
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	1.877	200	-1.677
6.3	Inkomensregelingen	45.314	35.184	-10.130
6.4	WSW en beschermt werk	4.190	0	-4.190
6.5	Arbeidsparticipatie	5.829	298	-5.531
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	3.838	3	-3.835
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	8.664	430	-8.234
6.712	Begeleiding (Wmo)	6.117	0	-6.117
6.713	Dagbesteding (Wmo)	457	0	-457
6.751	Jeugdhulp ambulante lokaal	2.150	0	-2.150
6.752	Jeugdhulp ambulante regionaal	19.215	0	-19.215
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	232	0	-232
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.245	0	-6.245
6.792	PGB Jeugd	834	0	-834
6.811	Beschermde Wonen (Wmo)	198	0	-198
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	87	0	-87
6.821	Jeugdbescherming	2.194	0	-2.194
6.822	Jeugdreclassering	82	0	-82
6.91	Coördinatie en beleid (Wmo)	508	0	-508
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	574	0	-574
7.1	Volksgezondheid	4.760	904	-3.856
7.2	Riolering	5.713	9.469	3.756
7.3	Afval	11.730	15.398	3.668
7.4	Milieubeheer	4.253	1.411	-2.842
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	1.056	952	-104
8.1	Ruimte en leefomgeving	5.991	2.480	-3.511
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	29.518	32.827	3.309
8.3	Wonen en bouwen	8.110	5.506	-2.604
Totaal van taakvelden		315.292	315.095	-198